2025-2030

Dombóvár Város Környezetvédelmi Programja

Készítette:

Dombó-Land Kft.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés ***4***

1.1 A Program főbb kapcsolódási irányai, helye és szerepe **4**

1.2 Alapelvek **6**

2. Helyzetértékelés ***8***

2.1 A környezet állapotát befolyásoló főbb hajtóerők és terhelések **8**

2.1.1 A település elhelyezkedése 8
2.1.2 A település története, helyi lakónépesség mutatói 10
2.1.3 Környezeti nevelés, képzés 13
2.1.4 Szabályozás 14
2.1.5 Intézményrendszer 14
2.1.6 Gazdaság 15
2.1.7 Vízgazdálkodás 17
2.1.7.1 Ivóvízellátás 17
2.1.7.2 Szennyvízkezelés 21
2.1.7.3 Települési csapadékvíz-gazdálkodás 22
2.1.7.4 Ár- és belvízvédelem 23
2.1.8 Közlekedés 24
2.1.9 Energia-, anyagfelhasználás 26
2.1.10 Hulladékgazdálkodás 30
2.1.11 Területhasználat 32
2.1.12 Települési környezet és közterületek tisztasága 33
2.1.13 Zöldfelület-gazdálkodás 34
2.1.14 Zajterhelés 36
2.1.15 Környezetveszélyeztetés elhárításával és a környezetkárosodás csökkentésével kapcsolatos feladatok 37

2.2 Környezetállapot változása és hatásai **37**

2.2.1 Levegő 37
2.2.2 Felszíni és felszín alatti víz 42
2.2.2.1 Felszíni vizek 42
2.2.2.2 Felszín alatti vizek 45
2.2.3 Talajjellemzők 46
2.2.4 Természeti környezet 48
2.2.5 Épített környezet értékei 53

2.3 Globális trendek **55**

2.3.1 Éghajlatváltozás 55
2.3.2 Környezet-egészségügy 56

2.4 SWOT analízis **59**

3. Környezeti jövőkép ***64***

4. Célkitűzések ***65***

5. Stratégiai területek ***66***

5.1 Az emberi egészség és életminőség környezeti feltételeinek javítása, a környezetterhelés hatásainak csökkentése 66
5.1.1 Levegőminőség javítása 66
5.1.2 Zajterhelés csökkentése 66
5.1.3 Egészséges ivóvíz biztosítása 66
5.1.4 Szennyvízelvezetés- és tisztítás, szennyvíziszap kezelés, hasznosítás 67
5.1.5 Zöldfelületek védelme, zöldinfrastruktúra fejlesztése 67
5.2 Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata 67
5.2.1 A biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem 67
5.2.2 Talajok védelme és fenntartható használata 68
5.2.3 Vizeink védelme és fenntartható használata 68
5.3 Az erőforrás-takarékosság és - hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése 68
5.3.1 A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése 68
5.3.2 Energiatakarékosság és hatékonyság javítása, a megújuló energia hasznosítás növelése 69
5.3.3 Hulladékgazdálkodás 69
5.3.4 Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira 70
5.3.5 Az agrárgazdaság és erdőgazdálkodás környezeti aspektusai 70
5.3.6 Az épített környezet védelme 70
5.3.7 Az ásványkincsekkel való gazdálkodás környezeti szempontjai 70
5.3.8 Közlekedés és környezet 70
5.3.9 Turizmus és környezet 71
5.4 A környezetbiztonság javítása 71
5.4.1 Kémiai biztonság 71
5.4.2 Környezeti kármegelőzés és kárelhárítás 71
6. A Program stratégiai eszközei 73
6.1 Környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése 73
6.2 Társadalmi részvétel, környezeti információ 74
6.3 Környezetvédelmi tervezés a területpolitikában 75
6.4 Környezetvédelmi tervezés a településpolitikában 76
7. A Települési Környezetvédelmi Program finanszírozás eszközei 77
8. A Program végrehajtása 78
9. A Program végrehajtásának nyomon követése, monitoring 85

1. Bevezetés

1.1 A Program főbb kapcsolódási irányai, helye és szerepe

Elkészült az V. Nemzeti Környezetvédelmi Program (V. NKP), melynek tervezési időszaka 2025-2030-ig szól**.** A Nemzeti Környezetvédelmi Program (V. NKP) a környezet- és a természetvédelem 6 évre szóló országos stratégiai terve, amelynek melléklete a természetvédelem szakmapolitikai stratégiáját tartalmazó és fő cselekvési irányait meghatározó Nemzeti Természetvédelmi Alapterv (NTA).

Az 1995. évi LIII. törvény 48/A § (2) alapján a környezetvédelmi tervezés során az alacsonyabb szintű területi terveket a magasabb szintű területi környezetvédelmi tervekkel össze kell hangolni. Jelen felülvizsgálat egyik célja Dombóvár Város Települési Környezetvédelmi Program (továbbiakban: Program) célkitűzéseinek összehangolása az V. Nemzeti Környezetvédelmi Program célkitűzéseivel. A Program céljáról, tartalmáról, megvalósításáról a környezet védelméről szóló 1995. évi LIII. törvény rendelkezik. A környezetvédelmi törvény előírásainak megfelelően a települési környezetvédelmi Programnak a település adottságaival, sajátosságaival és gazdasági lehetőségeivel összhangban tartalmaznia kell:

- a légszennyezettség-csökkentési intézkedési Programmal, valamint a légszennyezéssel,
- a zaj és rezgés elleni védelemmel,
- a zöldfelület-gazdálkodással,
- a települési környezet és a közterületek tisztaságával,
- az ivóvízellátással,
- a települési csapadékvíz-gazdálkodással,
- a kommunális szennyvízkezeléssel,
- a településihulladék-gazdálkodással,
- az energiagazdálkodással,
- a közlekedés- és szállításszervezéssel,
- a feltételezhető rendkívüli környezetveszélyeztetés elhárításával és a környezetkárosodás csökkentésével kapcsolatos feladatokat és előírásokat.

A törvény alapján a települési környezetvédelmi Program - a település adottságaival, sajátosságaival és gazdasági lehetőségeivel összhangban - tartalmazhatja továbbá, a települési

környezet minőségének, környezetbiztonságának, környezet-egészségügyi állapotának javítása, valamint a természeti értékek védelme és fenntartható használata érdekében különösen,

- a területhasználattal,
- a földtani képződmények védelmével,
- a talaj, illetve termőföld védelmével,
- a felszíni és felszín alatti vizek, vízbázisok védelmével,
- a rekultivációval és rehabilitációval,
- a természet- és tájvédelemmel,
- az épített környezet védelmével,
- az ár- és belvízgazdálkodással,
- az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésével, az éghajlatváltozás várható helyi hatásaihoz való alkalmazkodással,
- a környezeti neveléssel, tájékoztatással és a társadalmi részvétellel kapcsolatos feladatokat és előírásokat.

Jelen Program tervezési intervalluma igazodik az V. NKP tervezési időszakához. A Program feladata, hogy a település adottságait, a lakosság hosszú távú érdekeit és jövőbeni fejlődési céljait, -valamint a globális felelősségből és a nemzetközi együttműködésekből, adódó kötelezettségeket- figyelembe véve meghatározza a település környezeti céljait és az elérésükhöz szükséges feladatokat és eszközöket.

A Program átfogó célkitűzése, hogy hozzájáruljon a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához.

Stratégiai céljai:

- Az emberi egészség és az életminőség környezeti feltételeinek javítása, a környezetterhelés hatásainak csökkentése.
- Természeti értékek és erőforrások védelme, helyreállítása, fenntartható használata.
- Az erőforrás-takarékosság és -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése és körforgásos működésének erősítése.
- A környezetbiztonság javítása.

Horizontális céljai a társadalom környezettudatosságának növelése, illetve az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási képesség erősítése. A Program stratégiai céljainak elérését az egyes stratégiai területeken meghatározott célok és intézkedések, illetve az átfogó intézkedési területeken megfogalmazott cselekvési irányok biztosítják.

A Program fő stratégiai kereteit az Európai Unió 2030-ig tartó időszakra szóló 8. Környezetvédelmi Cselekvési Programja és az Országgyűlés által elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia jelenti. A Program egyúttal a 2021-2027 közötti időszakban rendelkezésre álló környezetügyi célú európai uniós fejlesztési források felhasználásának szakmai megalapozását is szolgálja.

A települési környezetpolitikának feladata, hogy meghatározza a környezeti célokat és az elérésükhöz szükséges eszközöket. A környezetpolitikának a sokoldalú tervezési rendszerben elsősorban horizontális szakpolitikai szerepet kell betöltenie, ami biztosítja a környezetvédelmi szempontok érvényesülését a társadalmi-gazdasági tevékenységek során. A Program készítése során az ágazati stratégiákból, a szakterületi Programokból adódó, környezetvédelmet érintő főbb törekvések is figyelembe vételre, illetve beépítésre kerültek.

A települési környezetpolitika főbb kapcsolódási pontjai:

- EU vonatkozó szakpolitikái és szabályozási eszközei.
- V. Nemzeti Környezetvédelmi Program, Megyei KP, V. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv.
- A Program a települési környezetügy átfogó középtávú Programja, mely más ágazati és szakterületi terveket és programokat is magába integrál. (Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia, Energiapolitikai Koncepció, Nemzeti Erdő Program, Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, Országos Kármentesítési Program, Szennyvíz-elvezetési és Tisztítási Program, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia, Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, Nemzeti Vízstratégia, a biológiai sokféleség megőrzésének nemzeti stratégiája).
- EU 8. Környezetvédelmi Cselekvési Programja

1.2 Alapelvek

A Program megfelelő végrehajtása a helyi közösség részvételét igényli, melynek során a legszélesebb körű partnerség megvalósítása szükséges. Ebben az önkormányzat aktív partnerei a vállalkozások, a gazdálkodók, a tudományos, oktatási-nevelési, szakmai intézmények és civil szervezetek, valamint a lakosság. Az együttműködés fontos eleme az országos, megyei és települési szintű feladatok összehangolása is annak érdekében, hogy az adott feladatok megoldása azon a szinten valósuljon meg, ahol az a leghatékonyabban biztosítható és a megfelelő tudás és helyismeret rendelkezésre áll.

A Program helyzetértékelése a környezet állapotát befolyásoló főbb hajtóerők és terhelések elemzésére, az egyes környezeti elemek és rendszerek jelenlegi helyzetének bemutatására épül. A helyzetértékelés főbb megállapításait a SWOT elemzés foglalja össze. Ezt követi a jövőkép és a stratégiai célok megfogalmazása. A stratégiai célokhoz stratégiai területek, illetve átfogó intézkedési területetek és eszközök kapcsolódnak, amelyek részletesen ismertetik a célok eléréséhez szükséges cselekvési irányokat, eszközöket. A célok és az intézkedések megfogalmazása – azok összhangja érdekében is – a következő alapelvek figyelembevételével történt:

Alapelvek

- A környezetvédelmi törvényben szereplő alapelvek, amelyek alapvetően a környezethasználat helyes módjára (elővigyázatosság, megelőzés, helyreállítás), a felelősség vállalására (szennyező fizet), a közérdekből fakadóan az együttműködés és átláthatóság fontosságára hívják fel a figyelmet (tájékoztatás, nyilvánosság);
- a környezeti problémák, jelenségek, folyamatok összetettségéből eredően mind nagyobb teret kell kapnia a holisztikus, interdiszciplinális megközelítésnek (összefüggések vizsgálata, hatásfolyamatok feltárása), az integráció elvének, valamint a rövid, közép és hosszú távú szempontok egyidejű figyelembevételének;
- a környezeti problémák megelőzése az egész társadalom támogatását igényli, ezért különösen fontos a tervezés és a megvalósítás során a partnerség és a szubszidiaritás elve;
- a területiség elvének érvényesítése, a fenntartható térhasználat, a kedvező területi hatások elősegítése és területi szinergia megvalósítása, a környezeti, társadalmi és gazdasági adottságokhoz illeszkedő, területileg differenciált beavatkozások kialakításának elve;
- az Alaptörvény értelmében „Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez”, ezért kiemelt figyelmet kell fordítani az esélyegyenlőség, a társadalmi igazságosság, valamint a nemzedéken belüli és nemzedékek közötti szolidaritás elvekre; melyek egyúttal kapcsolódnak a helyi erőforrások fenntartható hasznosításának elvéhez, miszerint törekedni kell a közösségek szükségleteinek helyi szinten, helyi erőforrásokból történő kielégítésére, de egyben a helyi sajátosságok, sokszínűség, készletek védelmére is.

2. Helyzetértékelés

Dombóvár város Program célrendszerének megalapozásához a helyzetértékelés ismerteti és elemzi a környezet állapotát befolyásoló főbb társadalmi, gazdasági folyamatokat (hajtóerők), terheléseket.

A helyzetértékelés adatai a tendenciák bemutatása érdekében több évre visszamenő időszakra vonatkoznak. A társadalom és a gazdaság működése – azaz az emberi tevékenységek – hajtóerőkként a környezetet érő terhelések révén, együttesen befolyásolják a környezeti elemek állapotát.

A terhelések alapvetően háromfélék lehetnek:

- természeti erőforrás igénybevétel,
- terület- és térhasználat,
- valamint a környezetbe történő kibocsátások.

A hajtóerőkön belül a Program helyzetértékelésében három szintet különböztetünk meg: a társadalom működése; szabályozási és intézményrendszer (jogi és gazdasági szabályozók, oktatás stb.); illetve a strukturális szint (gazdaság, infrastruktúra, stb.).

2.1 A környezet állapotát befolyásoló főbb hajtóerők és terhelések

2.1.1 A település elhelyezkedése

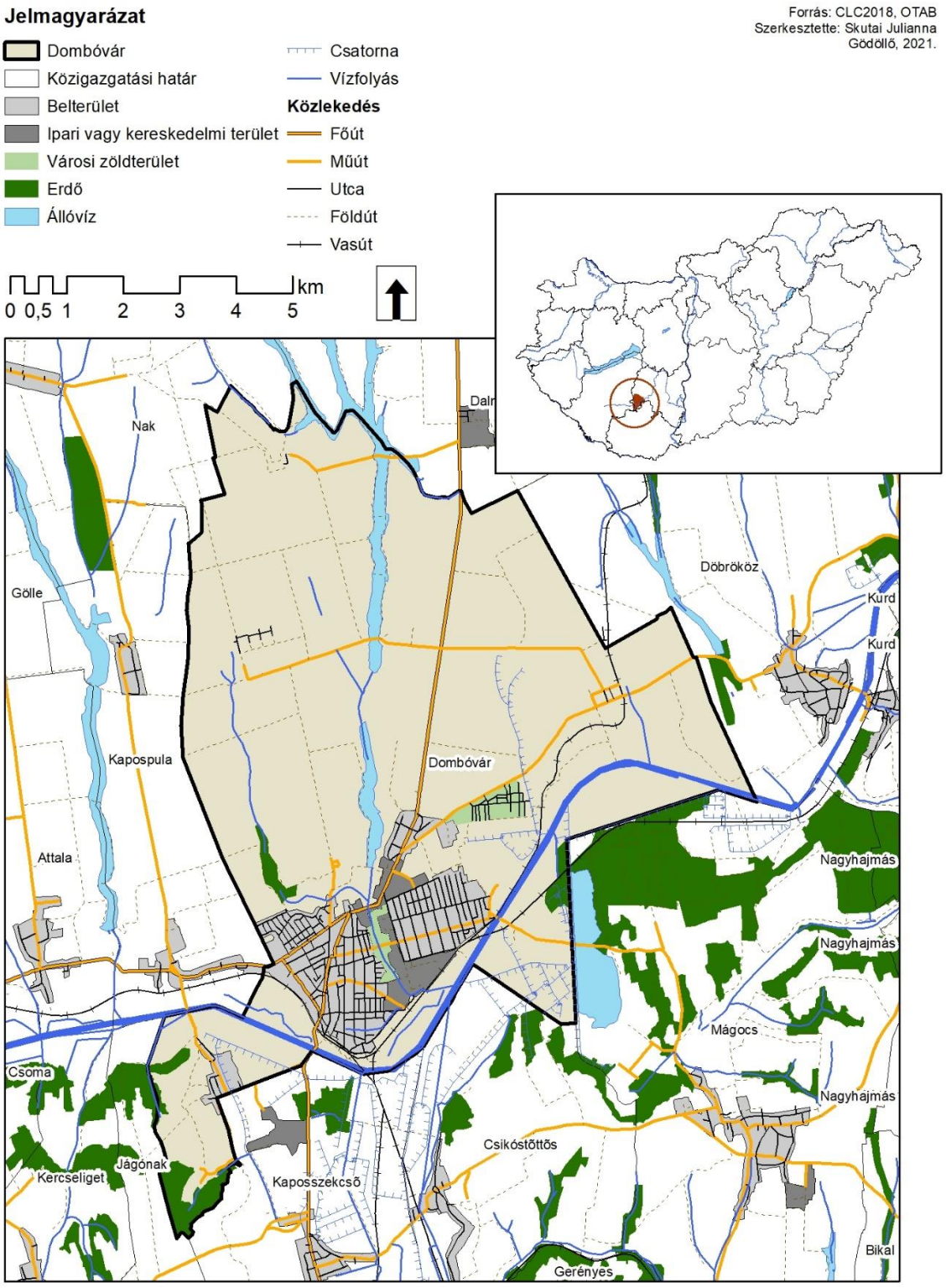
Dombóvár város Tolna vármegye délnyugati részén, a Kapos völgyében található, Baranya és Somogy vármegye határának szomszédságában.

Legfontosabb megközelítési útvonala a Dunaföldvár-Kaposvár-Nagykanizsa közti 61-es főút, amelyből innen indul dél felé, Sásd irányában a 611-es főút. Hőgyész és a 65-ös főút felől a 6532-es út vezet Dombóvárra (Tüske városrészbe). Öt számjegyű országos közútként számozódik még a 65188-as számú mellékút, amely a 611-esből ágazik ki nyugatra és a város déli, kaposszekcsői határszélén húzódik Szőlőhegy külterületi városrészig.

A város jelentős vasúti csomópont is: áthalad rajta a Budapest–Pusztaszabolcs–Pécs-vasútvonal, amelyből ágazik le a Dombóvár–Kaposvár–Gyékényes, és a Dombóvár–Bátaszék-vasútvonal. Továbbá az 1990-es évekig itt működött a Dombóvári Gazdasági Vasút, és itt volt az egyik végpontja a Dombóvár–Lepsény-vasútvonalnak is. A várost két vasútállomás szolgálja ki: a Dombóvár vasútállomás és a Dombóvár alsó vasútállomás.

A település földrajzi elhelyezkedését az **1. térkép** szemlélteti.

Dombóvár város áttekintő térképe

1. térkép: Dombóvár város áttekintő térképe (forrás: SZIE)

2.1.2 A település története, helyi lakónépesség mutatói

Településtörténet

Az itt talált leletek azt bizonyítják, hogy mind a kő-, mind a bronzkorban lakott hely volt. Az i. e. 4. században kelták szállták meg a Dunántúl területét, majd i. sz. 8-ban a rómaiak véglegesen meghódították és a birodalomhoz csatolták. Pannoniában Dombóvár kedvező fekvésének köszönhette létezését. Fontos utak vezettek itt a rómaiak idejében Pécsről (Sopianæ) Győrbe (Arrabona) és Óbudára (Aquincum), a rómaiak jelenlétét számos régészeti lelet bizonyítja. A város a római korban *Pons Sociorum Mansuectina* néven (Kapos folyó átkelő) létezett, de csak egy híd volt itt, míg egy közeli faluban, Alsóhetényben katonai erőd működött. Az 5. században „eltűnt" város Iovia az erődítmény közelében lehetett; e település újabb régészeti kutatások szerint valamivel északabbra, Alsóheténytől mintegy 7 kilométerre, Szakcs-Felsőleperd (Gölösi-dűlő) határában terült el.

Dombóvár térségét a honfoglaló magyarok korán benépesítették, ezt bizonyítják az ebből a korból származó feltárt sírok. Első ismert erődítménye a mai Szigeterdőben az elmúlt években feltárt, téglából épült vártorony, amely a 12. században már állt. A település nevét többnyire a szláv dobov(o) (=tölgyes) szóból eredeztetik.

Ma is láthatók a Kapos partján a valószínűleg a tatárjárás után épült másik vár romjai. Első ismert írásos emléke az Árpád-ház kihalását követő időkből származik, ekkor a *Vencel-párti Henrik bán* szerezte meg. Károly Róbert hatalmának megszilárdítása után az egykori királyi javakat visszavette, és a vár csere útján, 1326-ban a *Csák nemzetség* birtokába került. Az új birtokos család a helynév alapján *Dombai*nak nevezte magát.

A mohácsi vész után jelent meg Tolna megye birtokosai között Werbőczy István királyi kancellár, aki vagyonát ügyes házassági politikával és szerződésekkel gyarapította. *Dombay János* halála után felesége, *Werbőczy Örzse* révén a vár *Werbőczy Imre* birtokába került. A török tőle foglalta el a döbröközi várával együtt az 1543–44. évi hadjáratban. *Dombó vára* a 15. században élte fénykorát.

A török hódítás Dombóváron várkastélyt és mellette mozgalmas kisvárost talált. A török az elfoglalt területeken igyekezett véglegesen berendezkedni. Az új közigazgatási rendszer szerint a budai pasalik (kormányzóság) koppányi szandzsákjának (kerület) egyik központja volt, s a török állandó katonaságot tartott benne.

A vár környékét 1683-ban a Bécs alól menekülő Ali Musztafa csapatai felperzselték. A török kiűzése után a várat felrobbantották, köveinek nagy részét széthordták. A lakosság az új település első házait a mai *Kakasdomb*on emelte, majd innen terjeszkedett előbb északi, majd keleti irányba. A Dombóvár környékén gazdátlanná vált óriási területeket herceg Esterházy Pál nádor vásárolta meg, birtokközponttá tette, s ettől kezdve az Esterházyak 1944-ig fontos szerepet játszottak a település életében.

Dombóvár igazi fejlődését a vasútépítés hozta meg. 1872-ben készült el a Dombóvár-Zákány, majd következő évben a Dombóvár-Bátaszék-Baja vonal. 1882-ben adták át a Budapest–Pécs közötti vasútvonalat, amely Újdombóvárt érintette. 1906-ban nyílt meg a Dombóvár-Veszprém közötti

vasútvonal. 1908-ra építették át Újdombóvárra a bátaszéki vonalat, ezáltal Dombóvár az ország egyik legfontosabb és legnagyobb vasúti csomópontja lett.

Súlyosan érintette a várost az első világháború kitörése. Amellett, hogy a tervezett beruházásokat el kellett halasztani, a frontra kiküldött dombóvári katonák tömegesen estek el, vagy sebesültek meg.

A trianoni békediktátum Tolna vármegyét közvetlenül nem érintette.

A mai Újdombóvár városrész kialakulása 1919-ben kezdődött, amikor az Esterházy-birtokból 200 kataszteri holdat kimértek 591 építési teleknek. A település 1945-re gyakorlatilag felépült.

A második világháború ugyancsak jelentős veszteséget okozott a városnak. A zsidók 1944-ben történt elhurcolásának 541 áldozata volt. 1944. december 1-jén a bevonuló szovjet katonák mintegy 30 polgári személyt lemészároltak, ugyanennyit pedig – főleg németes nevük miatt – elhurcoltak. A világháborús emlékmű 217 áldozatot sorol fel.

A második világháborút követő koalíciós éveket 1948-tól a *kommunista diktatúra* váltotta fel.

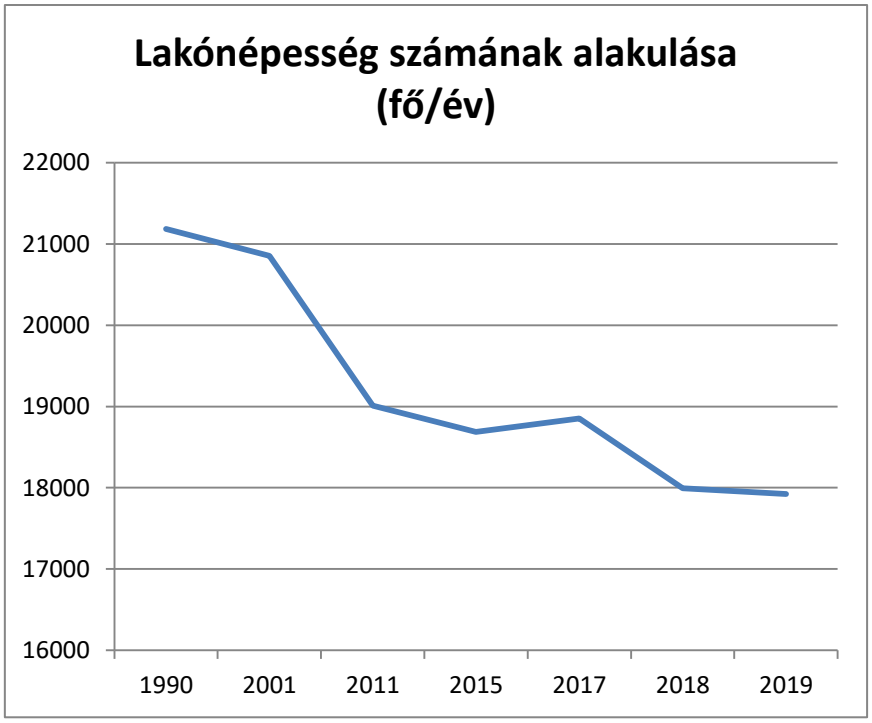
Dombóvár és Újdombóvár *közigazgatási egyesítése* 1946-ban történt meg. Az 1960-as–1970-es években, az ötéves tervek keretében több üzemben korszerűsítésre és új üzemek létesítésére került sor. Így jött létre a kenyérgyár, a kesztyűgyár, a Láng Gépgyár és a Pátria Nyomda, majd a Csavaripari Vállalat. 1969. december 19-én került átadásra a dombóvári kórház.

1970. április 1-jén Dombóvárt várossá nyilvánították, ami újabb lendületet adott az iparnak és a kereskedelemnek. Áruház, szálloda, művelődési ház, új iskolák épültek, torna- és sportcsarnokok létesültek. 1973. május 19-én adták át a város legfőbb idegenforgalmi vonzerejét jelentő Gunaras termál-, és gyógyfürdőt (1933. július 30-án adták át a dombóvári uszodát).

Helyi lakónépesség mutatói

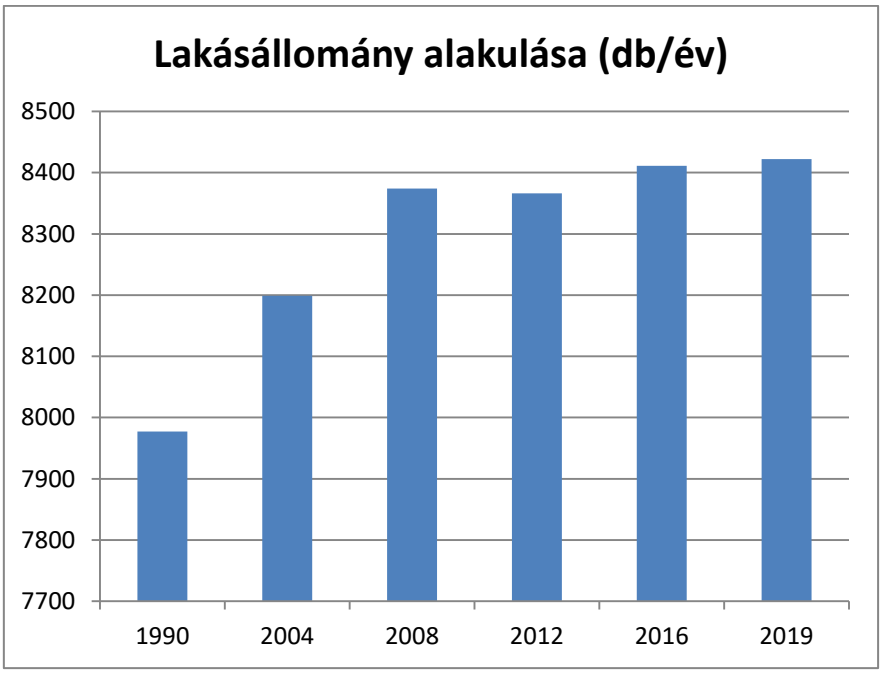
Dombóvár Tolna vármegye harmadik legnépesebb városa, járásközpont. 2014-ben a lakónépesség 18 849 fő, 2019-ben 17 924 fő volt, amely Tolna vármegye lakosságának kb. 8%-át teszi ki. A város területe 78,48 km^2, amely a megye területének 2,12%-a. A területéhez képest nagy a lakosságszám, így a város a megye sűrűbben lakott települései közé tartozik, népsűrűsége 240,18 fő/km^2.

A 2011-es népszámlálás során a lakosok 87,8%-a magyarnak, 1,9% cigánynak, 0,2% horvátnak, 2,9% németnek mondta magát (12,1% nem nyilatkozott; a kettős identitások miatt a végösszeg nagyobb lehet 100%-nál). A vallási megoszlás a következő volt: római katolikus 53,5%, református 3,4%, evangélikus 2,1%, görögkatolikus 0,1%, felekezeten kívüli 15,9% (23,9% nem nyilatkozott).

1. diagram: lakónépesség számának alakulása (forrás: KSH)

Dombóvár lakónépessége csökkenő és elöregedő jelleget mutat. A rendszerváltás időszaka óta kb. háromezer fővel csökkent a helyi lakónépesség száma (1. diagram). Az idősebb korosztályok aránya növekszik a településen a fiatalabb produktív korban lévők rovására, hasonlóan az országos tendenciához. A lakásállomány alakulása (2. diagram) lassan gyarapodó képet mutat, a kilencvenes évek óta 445 új lakás épült, ami 5%-os növekedést tesz ki.

2. diagram: lakásállomány alakulása (forrás: KSH)

2.1.3 Környezeti nevelés, képzés

Az egyén és a közösségek környezethez, természethez való viszonyának alapvető tényezői az értékek, a szokások, a tudás, a szemlélet, a viselkedés.

A város fejlesztésének egyik stratégiai ágazata az oktatás. Dombóvár Város Önkormányzata köznevelési intézményeit a mindenkori jogszabályi előírásoknak és a helyi társadalmi elvárásoknak megfelelően kívánja működtetni. Olyan átlátható intézményeket kíván fenntartani, amelyeket pedagógiai, szakmai és pénzügyi hatékonyság jellemez. A törvényben szabályozott ellátási kötelezettségének megfelelően, lehetősége szerint folyamatosan gondoskodni kíván a nevelés-oktatás feltételeinek minőségi fejlesztéséről.

Az Önkormányzat saját intézmény fenntartásával biztosítja az óvodai, általános és szakiskolai ellátást. Kiemelt cél a zökkenőmentes feladatellátás szakképzett pedagógusok irányításával, a pedagógiai programokban meghatározott feladatokhoz a megfelelő tárgyi feltételek biztosításával.

Az óvodai ellátás intézményei:

- Dombóvári Százszorszép Óvoda - Tündérkert Bölcsődéje
- Dombóvári Szivárvány Óvoda
- Dombóvári Szivárvány Óvoda Zöld Liget Tagóvodája
- Dombóvári Százszorszép Óvoda
- Margaréta Református Óvoda
- Dombóvári Árpád-házi Szent Erzsébet Katolikus Óvoda

Az általános iskolai nevelés és oktatás intézményei:

- Dombóvári Cséry Lajos Evangélikus Iskola Alapfokú Művészeti Iskolája
- Dombóvári József Attila Általános Iskola
- Szent Orsolya Bencés Iskolaközpont
- Tamási Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Móra Ferenc Általános Iskola
- Tolna Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Dombóvári Tagintézménye

A középiskolai nevelés és oktatás intézményei:

- Tolna Vármegyei SZC Apáczai Csere János Technikum és Kollégium
- Tolna Megyei SZC Esterházy Miklós Szakképző Iskola és Kollégium
- Illyés Gyula Gimnázium

Az oktatási intézmények hosszú távú pedagógiai céljai között javasolt, hogy szerepeljen:

- Az általános célokra vonatkozó érték- és szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása
- Az ökológiai gondolkodás kialakítása, fejlesztése
- Rendszerszemléletre nevelés
- Holisztikus szemléletmód kialakítása
- Fenntarthatóságra nevelés

- A környezetetika hatékony fejlesztése
- Érzelmi és értelmi környezeti nevelés
- Tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés
- Tolerancia kialakítása
- Környezettudatos magatartás és életvitel segítése
- Az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése
- Az életminőség fogyasztáson túlra mutató alkotóinak keresése
- Az egészség és a környezet összefüggéseinek feltárása
- Ismeretek és jártasságok kialakítása, amelyek segítségével képesek lesznek megelőzni az egészségügyi problémákat, illetve csökkenteni azok súlyosságát
- Helyzetfelismerés, ok-okozati összefüggések
- Problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség
- Globális összefüggések megértése
- Létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák kialakítása
- Családi életre nevelés fejlesztése
- Az egészséges életvitelhez szükséges képességek fejlesztése

2.1.4 Szabályozás

A település részletes, helyi jogi szabályozással rendelkezik a környezeti értékek védelmére vonatkozóan.

Dombóvár Város Önkormányzata Képviselő-testületének

- **30/2011. (VII.5.)** önkormányzati rendelete a környezet védelméről
- **19/2025. (X.31.)** önkormányzati rendelete Dombóvár város helyi jelentőségű természeti területeinek védelméről szól

A környezetvédelmi rendelet kitér a víz- talaj, a levegőtisztaság, a zaj- és rezgés, a fák védelmére. Foglalkozik a környezetvédelmi alap működésének szabályaival és feltételeivel.

2.1.5 Intézményrendszer

A település fejlett intézményrendszerrel működik. A bölcsődei, óvodai, általános iskolai képzés mellett szakképző iskola, technikum és gimnázium is ellátja a közoktatási feladatokat.

A dombóvári Földi István Könyvtár könyvtári múltját kutatva dokumentált adatok már az 1900-as évek elejéről találhatók. 643 kötet könyvvel rendelkezett 1904-ben a *Dél-dunántúli Közművelődési Egyesület* által alapított könyvtár Dombóváron. 2010-ben megújult a villamosenergia-, fűtés-, víz- és szennyvíz-rendszer, pályázati források igénybevételével. 2018. május 10.-től *Földi István Könyvtár és Helytörténeti Gyűjteménynek* hívták. 2021. január 1-től a könyvtár *Alapító okiratának* módosítása után: *Dombóvári Művelődési Ház, Könyvtár és Helytörténeti Gyűjteményre* módosult.

Szociális és gyermekvédelmi intézmények:

- Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény
- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselés Háza Arany Sziget Idősek Otthona
- PRESIDIUM Közhasznú Egyesület

Egészségügyi intézmény

- Dombóvári Szent Lukács Kórház

A település egészségügyi intézménye – 8 emeletes bővített alapszakmás városi kórház – 1969. december 19-én, kezdte meg működését. 1969 óta folyamatosan mintegy 80.000 ember számára biztosítjuk a fekvő- és járó beteg szakellátást.

A Dombóváron működő civil szervezetek száma a város lakosságszámához mérten nagynak tekinthető. Az 1000 lakosra jutó szervezetek száma az országos átlagnál (5,8%) is magasabb 6,4 %-os értéket mutat.

2.1.6 Gazdaság

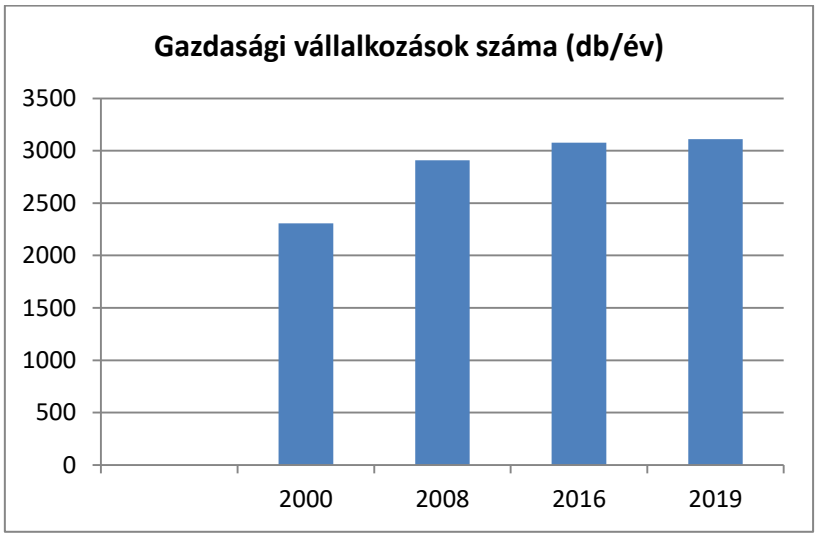
A vármegye gazdaságát a három legnagyobb lélekszámú város: Dombóvár, Paks és Szekszárd határozza meg, melyek a vármegye három különböző sarkában fekszenek. Dombóvár a vármegye délnyugati sarkában, a legfőbb kapocs Tolna, Baranya és Somogy vármegye között, amelyek a Dél-Dunántúli Régiót alkotják. Dombóvár gazdasági súlya ezáltal a városi és járási szerepkörön túlmutat. A város kialakulását és fejlődési folyamatait kedvező geopolitikai helyzete határozta meg, mint a lakosság és a gazdaság megtelepedését elsősorban segítő tényező. A Kapos folyó átkelőhelyeként, a déli irányban vezető országutak és vasúti vonalak fontos csomóponti helyeként a városba jelentős logisztikai, közlekedési bázis települt, amely maga után vonta az ipar, a mezőgazdasági feldolgozóipar, a kereskedelem, a szolgáltatóipar, az idegenforgalom fejlődését. Ezek az ágazatok munkalehetőségeket, jövedelemtermelési esélyeket jelentettek és jelentenek ma is.

Dombóvár és környéke több évszázadra visszamenően elsősorban mezőgazdasági jelleget mutat, mely a kiváló minőségű termőtalajának köszönhető. Termőhelyi értékszámban csak Békés vármegye előzi meg Tolna vármegyét. A környező jó minőségű termőföldeken mindig is magas színvonalú nagyüzemi termelés folyt. A várostérségben számos mezőgazdasági tevékenységet folytató nagyobb gazdasági szervezet van nyilvántartva. A mezőgazdasági szervezetek használatában jelentős mennyiségű erdő (24 285 489 m^2) és gyep (8 637 103 m^2) van, minimális a gyümölcsös (117 200 m^2). A térség földrajzi jellegéhez igazodva magas a regisztrált őstermelők száma, ami Dombóvár városára is jellemző.

A vasútvonalak 19-20. századi kiépülésével teljes mértékben megváltozott a korábban mezőgazdasági jellegű Dombóvár élete. Az addig falusias szerepkört betöltő településen ipari üzemek létesültek, megváltozott a község közigazgatási helyzete, és a sok változás mellett a környék kulturális vezető szerepét is magához ragadta.

1900 novemberében kezdte meg működését a Hungária Vajkiviteli Rt. dombóvári központja. Legfőbb terméke a minőségi vaj volt, amellyel az országos kiállításon aranyérmet nyert. A napi 16-20 mázsa vaj jelentős része külföldi piacra került. 1961-től központosítás ürügyén az üzemet leépítették, a vajgyártó részlegét áthelyezték Kaposvárra. 1912-ben alapította meg Dőry Etelka a *Dőry Konzervgyár*at, amely a háborús szállítások révén gyors fejlődének indult. Az 1930-as években már 100 munkást foglalkoztatott, a nyári és őszi idényben alkalmanként 350-600 fő is munkát kapott. Termékei – a különböző befőttek, lekvárok, kandírozott gyümölcsök – Európa-szerte közkedveltek voltak, sőt még Dél-Amerikába is exportáltak belőlük. A második világháború után a gyárat népgazdasági indokokra hivatkozással leállították, a gépeket leszerelték, és elszállították. 1914-ben jött létre a MÁV Talpfatelítő Vállalat. Az európai, sőt világhírű MÁV a 20. század elejétől az egyre növekvő hosszúságú vasúti pályák építéséhez és fenntartásához szükséges telített vasútitalpfa-igényét a saját üzemeiből látta el. A dombóvári üzemben a mai viszonyokhoz képest is jelentős mennyiségű talpfát „telítettek”, a kor technikai színvonalának élvonalába tartozó berendezésekkel. Esterházy herceg 1925-ben Újdombóváron létesített gőzmalmot. Az üzemet iparvágánnyal és keskenyvágánnyal is ellátták, így a nagy mennyiségű gabonát vasúton lehetett a malomba szállítani.
A dombóvári iparosodás elsősorban a szocialista típusú nehéz- és könnyűipari gyáregységek és üzemek alapításában, telepítésében nyilvánult meg. Ezt leginkább a minél magasabb foglalkoztatás és a munkásréteg növelése irányította, nem a piaci követelmények, ezért természetszerűleg a rendszerváltás megrendítette, leépítette a helyi kapacitásokat. Ezek egy része - fém- (lakatos-, gép- és csavaripar) és textilipari vállalkozások - a privatizációt követően tovább működött és működik, a helyi munkaerőpiacon e szakképzettség fenntartásával. Mind Dombóvár területén, a vasúti területekhez és főutakhoz kapcsolódó gazdasági területek, mind a Kaposszekcső területén levő Dombóvári Ipari Park fontos szerepet játszik a helyi gazdaság- és iparfejlesztés élénkítésében. Ipar és építőipar tekintetében erős a város, Pakssal megegyezően 14,3%-os értékkel a 3. helyet foglalja el. Mezőgazdasági jellegéből adódóan a térség iparában másik ágazatként az élelmiszeripar jelent meg, a mezőgazdasági termelés termékeit részben helyben dolgozta fel az idetelepített hús-, tej- és malomipar. A kereskedelem és integráció-felvásárlás szereplői is mindig jelen voltak a városban. Mára a húsfeldolgozás és tejipar megszűnt, a kereskedelem is visszaszorult.

A legnagyobb vállalatok bevétel alapján**:** *VIESSMANN TECHNIKA DOMBÓVÁR Kft.*; *AGRÁR-BÉTA Kft.*; *DOMBÓ-COOP Zrt.*; *KJK-AGROTEAM Kft.*; *RÓNA Kft*,

3. diagram: Regisztrált gazdasági vállalkozások száma (forrás: KSH)

Dombóváron a 2006-os év megtorpanásától eltekintve a vállalkozások száma nő, a vállalkozási aktivitás továbbra is meghatározó a megyén belül, Szekszárd és Paks mellett. Dombóvárra és várostérségére a kis- és középvállalkozások jellemzők. Míg a térségben szórványosan vannak nagyobb cégek, Dombóváron számos 10-49 fős, több 50-249 fős és egy (Viessmann) 250 főnél több embert foglalkoztató vállalkozás van.

2.1.7 Vízgazdálkodás

2.1.7.1 Ivóvízellátás

Az ivóvízellátás - mint közszolgáltatás - környezetvédelmi szempontból általában nem vizsgálandó tényező, de egy település életében, és az ott élők életminőségében meghatározó fontosságú elem. Egyrészt infrastrukturális fejlettségi mutató, hogy a lakásokba hogyan jut el a vezetett ivóvíz. Másrészt környezet-egészségügyi szempontból lényeges, hogy a lakosság milyen minőségű vizet fogyaszt, ezért, mint kritikus faktort, az egészséges ivóvízzel való ellátást is meg kell vizsgálni. A vízbázis védelembe-helyezésével és a megfelelő víztisztítási technológia üzemeltetésével sem garantált ugyanis teljes mértékben az, hogy a lakossághoz kifogástalan víz jut el, hiszen a vízelosztás és a vízvezetés során is szennyeződhet az ivóvíz. Ennek az ún. másodlagos vízszennyezésnek a megelőzése, felderítése, a bekövetkezett minőségromlás emberi egészséget veszélyeztető hatásának kivédése üzemeltetési és környezet-egészségügyi feladat.

Dombóvár vízellátó hálózatának üzemeltetője a Dunántúli Regionális Vízmű Zrt (8600 Siófok, Tanácsház u. 7.) Dombóvári Üzemvezetősége. Dombóvár és térsége ellátására létesített regionális ellátó rendszer Dombóvár közigazgatási területe, benne a hozzá tartozó külterületi városrészei mellett Kaposszekcső, Csikóstőttős, Kocsola, Döbrököz, Dalmand, Gyulaj, Csibrák, Kurd (Csurgópuszta) települések ellátását biztosítja. A IV. számú vízműtelep Kaposszekcső 091/2 hrsz-on, az V. számú vízműtelep Dombóvár 4578 hrsz-ú területen található. Dombóváron üzemelő vízműtelepek kapacitása, a kitermelhető víz mennyisége 8.000 m^3 /nap, ebből a város napi átlagos vízfogyasztása 4.010 m^3 /nap, napi csúcs vízigénye 5.500 m^3 /nap.

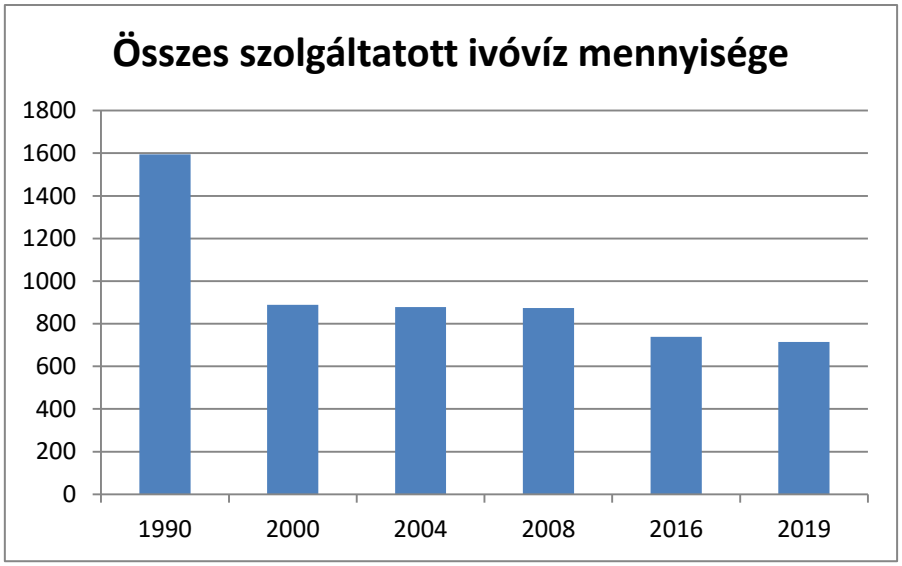
4. diagram: Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (em^3/év; forrás: KSH)

A háztartásoknak szolgáltatott ivóvíz mennyisége 2016-tól kiegyenlített képet mutat. (4. diagram). A háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége 2019-ben 596,18 ($1000m^3$), 2000-ben 667 ($1000m^3$) volt. A háztartási vízfogyasztás a 90-es évektől napjainkig folyamatosan csökken. 2019-ben az 1990. évi fogyasztáshoz képest 292 (em^3) kevesebb háztartási vízfogyasztás történt.
A vízbázis hidrogeológiai védőterület kijelölése nem történt meg, pedig a Tolna megyei TrT is jelzi, hogy a város dél-keleti része kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területen fekszik. Az OTrT 2014-ben az országos jelentőségű vízminőség védelmi területek között Dombóvár település érintettségét nem jelölte.

1/1. táblázat: ivóvíz szolgáltatás adatai (forrás: KSH)

Év	Közüzemi vízhálózat hossza (km)	Az év folyamán közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)
1990	124	53
2019	113,6	1

A közüzemi ivóvízhálózat hossza 1990-ben 124 km, 2019-ben 113,6 km volt a KSH adatbázis adatai alapján. A közüzemi ivóvízvezeték hálózatba bekötött lakások száma 2019-ben 8 286 volt.

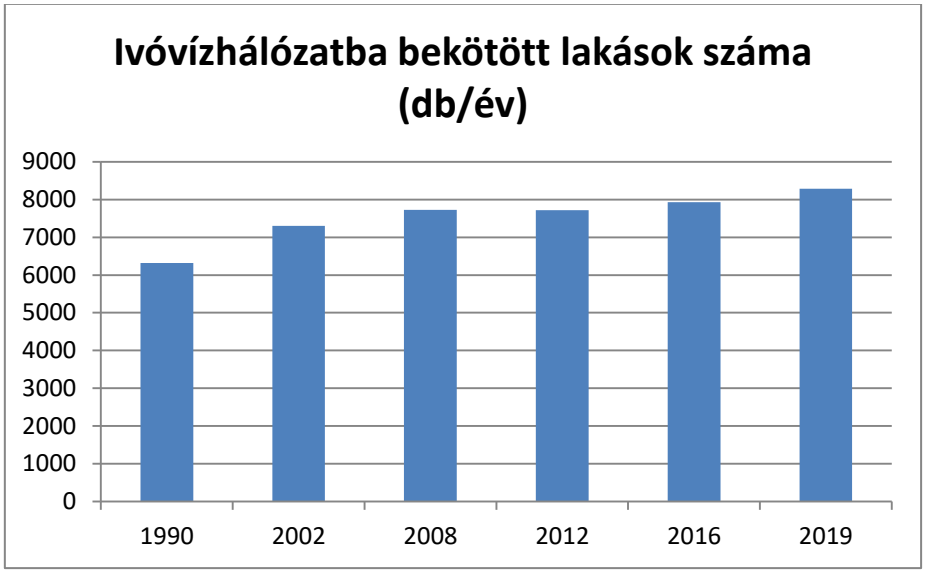
5. diagram: Összesen szolgáltatott ivóvíz mennyisége (em^3/év; forrás: KSH)

Az összes szolgáltatott vezetékes ivóvízmennyisége az 1990-es évekhez viszonyítva drasztikus mértékben csökkent. Míg 1990-ben 1 594 (em^3), 2019-ben 715 (em^3) vezetékes ivóvíz fogyasztás jelentkezett, ez kb. 55%-os csökkenés. Környezeti szempontból a kisebb ivóvízfelhasználás mindenképpen előnyös, csökkentve a természeti erőforrás felhasználást.

1/2. táblázat: Közüzemi ivóvízellátás (Forrás: KSH)

Év	Közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakás (db)	Összes szolgáltatott víz mennyisége 1000m^3	Háztartásoknak szolgáltatott víz 1000m^3
1990	6 321	1 594	880
2019	8 286	715	596

A közüzemi ivóvízvezeték hálózatba bekötött lakások száma folyamatosan nőtt az elmúlt harminc évben (6. diagram).

6. diagram: Közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások száma (forrás: KSH)

A Kormány 201/2001 (X. 25.) Korm. rendelete az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről előírja a vízellátó vállalatoknak a nyersvíz részletesebb, a mikroszennyezőket is magában foglaló elemzését. A közüzemi vízművek termelőkút adatait a vízügyi igazgatóságoknak küldik meg. Ivóvíz minőségi problémát a településen egyetlen paraméter sem okoz. Az ivóvíz vizsgálata havi rendszerességgel zajlik a településen. Dombóvár település vízminőségi adatait az alábbi táblázat tartalmazza.

1/3. táblázat: ivóvíz minőségi adatok Dombóváron 2020-ban (forrás: DRV Zrt.)

Vízminőségi hidraulikai paraméter	Nyersvíz	Határérték	Kimenő tisztított víz
Arzén (µg/l)	<1 µg/l	10 µg/l	1,12 µg/l
Bór (mg/l)	< 0,1 mg/l	1 mg/l	< 0,1 mg/l
Nitrát (mg/l)	13,7 mg/l	50 mg/l	1,15 mg/l
Nitrit (mg/l)	< 0,02 mg/l	0,1/0,5 mg/l	< 0,02 mg/l
Ammónium (mg/l)	1,8 mg/l	0,5 mg/l	0,04 mg/l
Klorid (mg/l)	2,83 mg/l	250 mg/l	13,8
Vezetőképesség (mikroS/cm)	623 µS/cm	2500 µS/cm	610 µS/cm
pH	7,86	≥6,5 és ≤9,5	7,74
Vas (µg/l)	272 µg/l	200 µg/l	<40 µg/l
Mangán (µg/l)	50 µg/l	50 µg/l	<20 µg/l
KOIps (mg/l)	1,1 mg/l O2	5 mg/l O2	0,76 mg/l O2
Szulfát (mg/l)	< 15 mg/l	250 mg/l	< 15 mg/l
Nátrium (mg/l)	77,8 mg/l	200 mg/l	101,1 mg/l
Telepszám 22 ^{0}C-on	6,1 szám/ml	500 szám/ml	1,94 szám/ml
Keménység (mg/l CaO)	131,72 mg/l CaO	50-350 mg/l CaO	104 mg/l CaO

A szolgáltatott ivóvíz minősége megfelel a vonatkozó jogszabályi előírásoknak, viszont időnként előfordulnak mikroszkópos biológiai paraméterek szempontjából kifogásolt ivóvíz minták. Ezek a kifogásoltságok amiatt léphetnek fel, hogy a fogyasztók érzékenységét szem előtt tartva, a DRV Zrt. igyekszik a szolgáltatott ivóvízhez adagolt fertőtlenítőszer mennyiségét a lehető legalacsonyabb szinten tartani.

A városi ivóvízminőség-javító program 2006-ban befejeződött 500 millió forint összköltséggel. Az utófertőtlenítés modernizálása 2019-ben történt meg, melynek keretében klór-dioxid adagolók kerültek üzembe mindkét vízműtelepen.

Az üzemeltetett vezetékhálózat átlagéletkora közel 50 év, a csövek a létesítéskori sajátosságoknak megfelelően többféle anyagból készültek (acél-, azbesztcement-, műanyag /KPE, PVC/ csövek). Az egyes szakaszok közel 60%-a az 1960-as években vagy azt megelőzően épült. Nagyobb léptékű korszerűsítés legutóbb 2006-ban zajlott, akkor 35 db hálózati csomópont felújítására és 400 fm ivóvíz gerincvezeték kiváltására került sor 41,6 millió Ft értékben. Azóta pontszerű felújítások, vízbekötés cserék történtek rendkívüli jelleggel, nem tervezett beruházásként. A gördülő fejlesztési terv keretében a pénzügyi lehetőségektől függően 2026-ig bezárólag további 40 millió Ft nagyságrendben terveznek vezeték felújításokat.

Vízellátás területét érintő kiemelt fejlesztési program a Dombóvár-Gunaras fejlesztése. A városrész üdülőterületi célú komplex fejlesztésével a város fürdővárossá válása a célkitűzés, melynek

eléréséhez, nemcsak magát a fürdő, hanem környezetének turisztikai és egészség célú fejlesztése is szükséges. A korábbi fejlesztési szándék megvalósítása hozzájárulhat a célkitűzés eléréséhez, miszerint a Dombóvár-Gunaras fürdővárossá fejlesztése során a komplexum a „nyugati és keleti fürdőkultúra" találkozópontja lehet. A „nyugati" fürdőkultúrát az élményfürdő, a gyógyászati részleg képviselheti, a „keleti" fürdőkultúra a keleti szokások, keleti kultúra élvezetéhez nyújt teret. E kétirányú igény egyidejű, egy komplexumon belüli kielégítési lehetősége emelné Dombóvár fürdővárosi rangját. Dombóvár-Gunarasfürdőt 2017-ben gyógyhellyé minősítették.

2.1.7.2 Szennyvízkezelés

A szennyvízelvezetés rendszerének üzemeltetője a siófoki központú DRV Zrt Dombóvári Üzemvezetősége. A DRV Zrt. Dombóvári Üzemvezetősége üzemelteti Dombóvár és környéki települések szennyvízgyűjtő hálózatát és az összegyűjtött szennyvizek kezelését szolgáló dombóvári regionális szerepkörű szennyvíztisztító telepet, a Dombóvár Szennyvízelvezetési Agglomeráció keretein belül. A létrehozott Dombóvár térségi Szennyvízkezelési Önkormányzati Társulás Dombóvár, Attala, Kapospula, Kaposszekcső összefogásával KEOP pályázat segítségével indította el a szennyvíztelep rekonstrukcióját. A szennyvíztisztító telep kapacitása 3.200 m^3 /nap, jelenleg a szennyvíztisztító-telepre érkezett szennyvízmennyiségek átlagosan 2.200 m^3 /nap.

A településen a szennyvíz elvezetésére elválasztott rendszerű közcsatorna hálózatot létesítettek. A közcsatornára elvezetett szennyvíz mennyisége változatos képet mutat (7. diagram). A 90-es évektől folyamatosan csökkent 2012-ig, attól fogva azonban ismét növekedő tendenciát mutat. A közcsatornahálózat kiépítésével párhuzamosan folyamatosan nőtt a tisztított szennyvíz mennyisége.

7. diagram: Közcsatornába elvezetett összes szennyvíz mennyisége (forrás: KSH)

A közcsatornán elvezetett biológiailag is tisztított szennyvíz mennyisége a településen 839 (1000 m^3), a közcsatorna hálózat hossza pedig 108,1 km volt 2019-ben. Az alábbi táblázat a település jellemzőbb adatait szemlélteti a szennyvízkezeléssel kapcsolatban.

1/4. táblázat: közüzemi adatok - keletkezett szennyvizek (Forrás: KSH)

Év	Közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások száma	Tisztított összes szennyvíz mennyisége (1000 m^3)	Háztartásokból közcsatornán elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m^3)
2000	4090	653	329
2019	7917	839	531

Jelentős fejlődés zajlott le a közmű fejlesztésekben az elmúlt két évtized alatt. Mára a közüzemi ivóvízellátásba bekapcsolt lakások több mint 95%-a a szennyvízhálózatra is rá van csatlakozva, csökkentve ezáltal a kezeletlen szennyvizek által okozott környezetterhelést, a felszíni és felszín alatti vizek szennyezését.

A tisztított szennyvíz minőségi paraméterei határérték alattiak (1/5. táblázat)

1/5. táblázat: szennyvíz minőségi paraméterek – mg/liter (forrás: DRV Zrt)

Paraméterek	Nyers szennyvíz (mg/l)	Tisztított szennyvíz (mg/l)	Határérték (időszakos vízfolyás befogadó (mg/l)
BOI_5	363,33	7,17	25
KOI-dikromátos	1039,17	53,75	125
SZOE (olajok, zsírok)	21,75	3,17	30
Ammónia-ammónium-N	80,33	0,38	20
Összes N	92,92	22,40	55
Összes P	9,10	2,40	10
Szulfidok	-	-	-
Összes lebegő anyag	286,42	14,75	35
pH	7,72	7,42	6-9,5

Az ágazat részéről elkészített „gördülő fejlesztési terv” keretében a szolgáltató ütemezetten rögzítette a szennyvízgyűjtő hálózatának és létesítményeinek, a szennyvíztisztító telep rekonstrukciós és fejlesztési igényeit.

2.1.7.3 Települési csapadékvíz-gazdálkodás

Dombóvár csapadékvíz elvezetése döntően nyílt árkos kialakítású, amelyek hidrológiai rendezettsége nem jellemző. Így az árkok vízelvezető képessége korlátozott. Egyes szakaszai szikkasztó árokként üzemelnek, de jellemzően előfordul árokfeltöltések (pl kocsi behajtó létesítése miatt), árokfeltöltődések feliszaposodás, illetve növényzettel való benövések miatt.

Az intenzíven beépített belső területeken is jellemző a nyílt árkos elvezetés. Csak a nagyobb utak víztelenítésére épült zárt csapadékvíz elvezetés. A kisebb belső utakon a kiemelt szegéllyel próbálják a nagyobb utak árkaiba vezetni a csapadékvizeket. Zárt csapadékvíz elvezetés jelentős mértékben a 61 sz. országos főút belterületi szakasza alatt található.

Közterületen lévő árkok, nyitott csatornák, folyókák, átereszek tisztántartása, a csapadékvíz akadálytalan lefolyásának biztosítása – az ingatlan előtti szakaszra terjedően – az ingatlan tényleges használójának, illetve tulajdonosának kötelessége. Járműbehajtók átereszeinek építése, jókarban- és tisztántartása minden esetben szintén az ingatlan használójának, tulajdonosának feladata.

Dombóvár csapadékvizeinek befogadója a város déli részén áthaladó Kapos folyó, amelybe közvetlenül, vagy mellékvízfolyásai, a Perekaci-árok és a Kis-Konda-patak közvetítésével érkezik a csapadékvíz.

Dombóvár Város Polgármesteri Hivatala az AQUALOR Kft.-t bízta meg Szuhay-domb városrész csapadékvíz-elvezetésének állapotfelmérésével és tanulmánytervének elkészítésével. A tervezési területen jellemzően burkolatlan árokrendszer található, mely sok helyen eliszapolódott. A kapubejárókban jellemzőek az egyénileg épített átereszek, amelyek sok esetben sem az átmérő, sem a magassági kialakítás szempontjából nem felelnek meg. Szükséges a városrész csapadékvíz-elvezetésének átfogó, komplex felülvizsgálata, és ez alapján az árokrendszerre, befogadókra és műtárgyakra vonatkozó terv elkészítése, ami rendezi a városrész vízelvezető-rendszerét.

Javasolt intézkedések:

- Csökkenteni kell a csapadékvíz-veszély kockázatát a mezőgazdasági területeken és a település belterületén;
- Lassítani kell a csatornák feliszapolódásának és eutrofizációjának ütemét, illetve biztosítani kell rendszeres tisztításukat.
- Településrendezési tervet belvíz veszélyeztetettség szempontjából felül kell vizsgálni, a veszélyeztetett részeken az építési engedélyezés gyakorlatát meg kell változtatni;
- A település teljes bel-, illetve csapadékvíz-elvezető rendszerét ki kell építeni, karbantartásukat biztosítani kell a vizek zavartalan lefolyása végett;
- Meg kell akadályozni a csapadékelvezető árokba szennyezett (olajos, vegyszeres, ingatlanon keletkező, tárolt szennyvíz) víz bevezetését;
- Folyamatosan ellenőrizni kell a csapadékvíz elvezető rendszer kezelését.

2.1.7.4 Ár- és belvízvédelem

Az árvíz elleni védekezés a védművek folyamatos fenntartását és fejlesztését, továbbá a megfelelő vízkormányzást is jelenti. Dombóvár területén több jelentős tó és tározó is található, amelyek árvízcsúcs csökkentésre is használhatók lehetnek. A település természeti adottsága a vízeróziónak való kitettsége, amelyet a megyei TrT is rögzített. Az árvízvédekezés a főművek mentén állami feladat. A Kapos medrének szabályozásával és az árvízvédelmi töltések kiépítésével a veszély elvileg

megszűnt. Dombóvár területét érintően a vízügyi ágazat árvízveszélyes területet nem tart nyilván. A város területén két alkalommal alakult ki villámárvíz okozta káresemény, 2022-ben Dombóvár-Szőlőhegy külterületen, illetve 2023-ban Dombóvár-Gunarasfürdő területén.

2.1.8 Közlekedés

A közúti hálózat kapcsolatai hiányosaknak és rossz minőségűeknek mondhatók. Az országos közúti kapcsolatokon javít az M9 autópálya Szekszárd-Kaposvár szakasza, amely délről fogja elkerülni a várost és egy csomópontja lesz a térségben a 611. sz. főúttal. A különböző szintű térségi központok elérhetősége az átlagosnál rosszabbnak mondható.

Dombóvár járás területén halad a 61. sz. II. rendű főút, amely K-Ny irányban biztosít kapcsolatot Dunaföldvár és Nagykanizsa között, Kaposvárt érintve. További fontos országos szintű hálózati elem a 611. sz. Dombóvár-Sásd II. rendű főút, amely Pécs felé létesít közúti kapcsolatot. A járás települései e két úthoz kapcsolódó alsóbbrendű országos közutakon érhetőek el.

A település útjainak burkolata és szélessége a legtöbb helyen megfelelő, de akadnak rossz állapotban lévő és kiépítetlen útszakaszok. Az M9 autópálya fejlesztéssel egyetemben elkészül a 61. sz. és 611. sz. főút Dombóvárt elkerülő szakasza, amely tehermentesíteni tudja a települést a nagyszámú átmenő forgalomtól.

A távolsági busz járatokkal a különböző szintű területi központok elérhetőek. A helyi buszhálózaton jelenleg 9 viszonylaton 5 autóbusz közlekedik. A település belvárosában található autóbusz megállóhelyek többségén található esőtől és széltől védett autóbusz váró. A helyi buszhálózat központja a Hunyadi tér, de sok járat érinti a vasútállomást is. A Hunyadi téri átszállóhelyen több kocsiállás mellett fedett helyen pad és menetrend is található.

A járás területén három vasútvonal található, a 40. sz. Budapest-Pécs, a 41. sz. Dombóvár-Gyékényes és az 50. sz. Dombóvár-Bátaszék vonalak. Három vasútvonal találkozásánál található Dombóvár vasútállomás, ahonnan közvetlen átszállási lehetőség van a helyi és helyközi autóbuszjáratokra. Az állomásnak hat személyforgalmat lebonyolítható vágánnyal, ezen kívül hat teher és 14 db egyéb vágánnyal rendelkezik. P+R jellegű parkolásra nagy kiterjedésű rendezett terület áll rendelkezésre. A parkoló mellett 20 férőhelyes fedett B+R kerékpártároló található.

A település másik, kisebb jelentőségű megállóhelye Dombóvár alsó vasútállomás, amelynek három személyforgalmat lebonyolítható és egy egyéb vágánya van. Megállnak az állomáson Kaposvárra és Nagykanizsára közlekedő személyvonatok, valamint a Gyékényesre közlekedők egy része. Az állomáshoz közvetlenül kapcsolódik helyi autóbuszjárat, de kevesebb viszonylat jár, mint a nagyállomásnál. P+R jellegű parkolásra hely biztosított, kerékpártároló nincs.

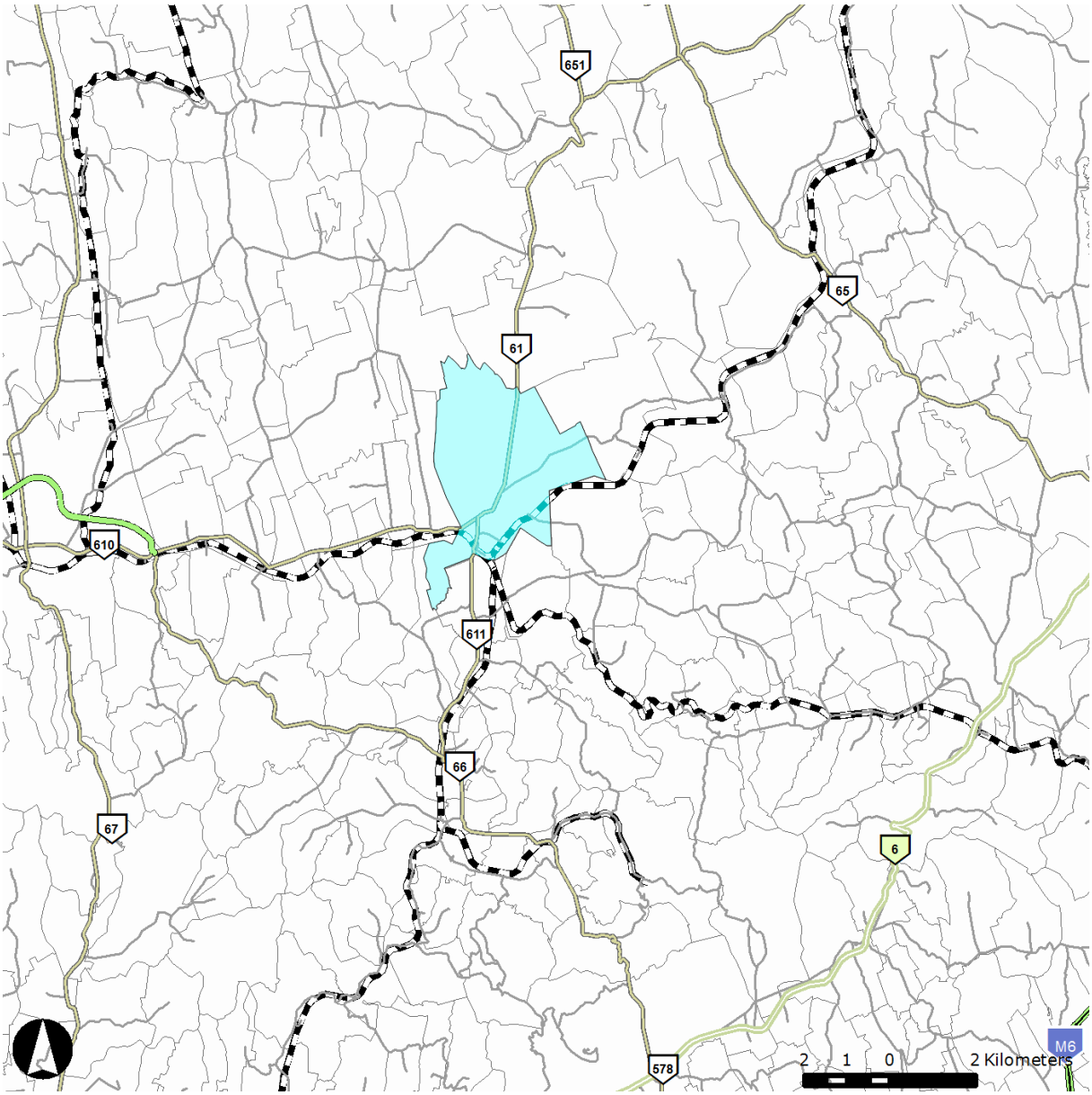
A járás kerékpárút hálózata hiányos, a távlati hálózatból csak Dombóvár-Kaposszekcső-Sásd térségi kerékpárút hálózati elem egy része épült ki egy szakaszon, Dombóvár belterület határától Kaposszekcső belterület határáig. Látható, hogy fő elem a Gunarasfürdőt köti össze Dombóvár belvárosával a Kossuth L. u.-ig. Viszonylag jó állapotban van, a közelmúltban volt felújítva. Fejlesztési elképzelések vannak a Kórház u. és Pannónia u. mentén, a Szőlőhegy felé kerékpárutak kialakítására,

valamint a meglévő két kerékpárút összekötésére (611. sz. út mentén). A meglévő útfelületek a legtöbb helyen jól kerékpározhatóak. A városban jelentős a kerékpáros forgalom, a hálózat további fejlesztése szükséges, amely a tervek szerint a jövőben megvalósul.

A Magyar Közlöny 2017. évi 3. számában jelent meg a kiemelt kerékpáros útvonalak fejlesztésének finanszírozásáról szóló 1012/2017. (I.11.) Korm. határozat. A kormányhatározat 1. számú mellékletében meghatározásra kerültek azok a fejlesztések, melyek az elkövetkező három évben megvalósulnak. A jogi norma tartalmazza a Siófok – Pécs kerékpáros útvonal kialakítását. A 136 km hosszú szakasz tervezését és kivitelezését két ütemben, 2018-ra és 2019-re ütemezi a kormányhatározat. Elsőként a Siófok – Tamási és Dombóvár szakasz kialakítására kerülne sor. A tervezett Siófok – Pécs kerékpáros útvonal Siófok, Tamási és Dombóvár közötti szakaszának nyomvonala helyenként jelenleg is kerékpározható. A Siófok – Pécs kerékpáros útvonal részeként Dombóvártól Pécs felé a Zselic és a Hegyhát közötti völgyben, Sásdon keresztül Abaliget felé épülne ki az útvonal. A kerékpáros túrázók onnan a már meglévő kerékpárúton tekerhetnek tovább Pécs felé.

Dombóvár ökológiai honlapján, és az önkormányzat által kiadott kerékpáros turisztikai térképen több jelzetlen kerékpáros túraútvonalat is ajánlanak a kerékpárosok számára a város környékén. Dombóvár helyi jelentőségű természetvédelmi területeit összekötő, több körútból álló, kerékpárral is járható úthálózat összhosszúsága több mint 25 kilométer. Az egyéb ajánlott útvonalak – például „Iflák” kerékpáros túraútvonal (32,4 km), „Wosinsky” kerékpáros körtúra (52 km) – közül érdemes kiemelni a „Puszták népe” útvonalat (16 km). Ez az egykori Dombóvár–Lepsény-vasútvonal töltésén, a leendő Siófok–Pécs kerékpáros útvonal nyomvonalán halad, érintve Szarvasdot és Nagypáltelepet. A kerékpáros közlekedés feltételeinek fejlesztése és népszerűsítése terén folytatott tevékenyégével Dombóvár több alkalommal is elnyerte a Kerékpárosbarát Település címet.

A településen található gyalogos felületek nagysága az országos átlaggal megegyező mértékű, de az állapotuk sok helyen nem megfelelő. A két 2x2 sávos főút három részre vágja a települést, amelyek közötti átkelés nehézkes. Elsősorban a városközpontban kedvezőtlen ez az elvágó hatás, ahol a különböző funkciók (kereskedelmi, gazdasági, intézményi, stb.) egymáshoz közel, de elválasztva találhatóak. A település közlekedési hálózatát szemlélteti a **2. térkép**.

2. térkép: Dombóvár város közlekedési hálózata (forrás:TeiR)

2.1.9 Energia-, anyagfelhasználás

Gázellátás

Az ellátást a pécsi központú E.ON Dél-Dunántúli Gázhálózati Zrt. biztosítja. A gázellátás bázisa a bonyhádi gázátadó állomás, ahonnan induló nagyközép-nyomású vezeték képezi a település ellátásának gerincét. A nagyközép-nyomású gerincvezeték táplálja a körzeti nagyközép-középnyomású gáznyomáscsökkentőt, de egyes nagyobb fogyasztók ellátása közvetlenül a gerinchálózatról kiépített bekötéssel megoldott. A nagyközép-nyomású vezeték a település belső területét déli és keleti irányból övezi.

A hálózat állapota megfelelő. Az összes gázcsőhálózat hossza 2000-ben 115,3 km, 2019-ben 148,3 km volt.

1/6. táblázat: a település gázellátásának adatai (forrás: KSH)

Év	Összes gázfogyasztók száma (db)	Háztartási gázfogyasztók száma (db)	Háztartásoknak értékesített gázmennyiség (ezer m^3)	Értékesített gáz összesen (ezer m^3)
2000	2 704	2 541	4 167	8 767
2019	4 416	4 107	4 902	11 210

A település földgázellátása jónak és biztonságosnak, alkalmazása környezetvédelmi szempontból kedvezőnek minősíthető. A háztartási gázfogyasztás (8. diagram) ***44%-a*** volt az összes gáz felhasználásnak (9. diagram) 2019-ben. A táblázat jól mutatja, hogy a gázellátás, a bekapcsolt lakások aránya megfelelő, így a fűtésből származó levegőszennyezés - a hagyományos fűtési megoldásokkal szemben - alacsonyabb mértékű a településen.

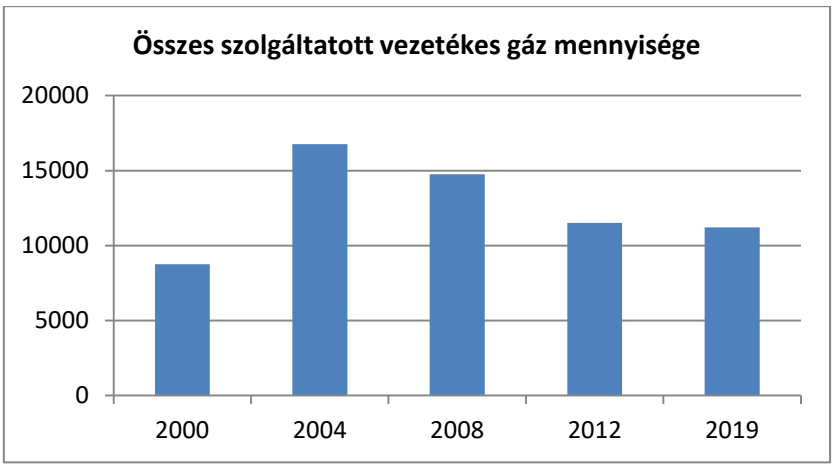

8. diagram: a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyiségének (em^3/év) alakulása (forrás: KSH)

Dombóvár távhőellátás hőbázisának és hőtávvezetékeinek jelenleg az üzemeltetője a Dombóvárhő Kft (korábban: Veolia Energia Magyarország Zrt.). Korábban Dombóvár város önkormányzati testülete 1997-ben kötött távhőszolgáltatásra vonatkozó megállapodást a Dalkia Energia Zrt.-vel. A városba a földgázellátás csak 1997-ben érkezett meg, ezért a vezetékes termikus energiaellátást igénylő lakótelep számára központi hőbázist, s abból távhőellátást létesítettek. A megközelítőleg 2000 lakás ellátását nyújtó hőbázis primer energiahordozója létesítésekor pakura volt. A városba megérkező földgázellátást követően a hőbázist földgáztüzelésre állították át. Az átalakításoknak köszönhetően tisztább lett a város központjának levegője, és nagymértékben csökkent a nitrogén-oxid és kén-dioxid kibocsátás is. A távhőellátásra felhasznált hőmennyiség a lakosság részére 2019-ben 50 357 GJ, a szolgáltatott melegvíz 33 (em^3) volt.

A földgáz ***kéntartalma*** a szén, olaj tüzelőanyagéhoz viszonyítva elhanyagolható. A fogyasztói hálózatba kapcsolt földgázhoz 5 mg/m^3 kéntartalomig szagosító anyagot adnak, amellyel együtt a földgáz kéntartalma 150-200 mg/m^3-t érhet el maximálisan. Átlagos 175 mg/m^3 értékkel számolva 2004-ben a településen a gáz felhasználásból megközelítőleg ***2,9 tonna*** kén kibocsátás származott. Ez a mennyiség 2020-ban ***1,9 tonnára***-ra csökkent. A SO_2 élőlények szervezetére káros hatással van. Az állatoknál és az embereknél légzési nehézséggel járó mérgezési tüneteket okoz, a nyálkahártya gyulladásos megbetegedésének egyik okozója. Állatoknál szarvasmarha-elhullást okozhat légúti elváltozások miatt és halpusztulást a vizek elsavanyodása következtében. Az embereknél gyakran fellép melléküreg gyulladás, bronchitisz és tüdőtágulás. Savas esők hatására a talaj pH értéke 3,0 vagy még kevesebb lehet. A savanyú csapadék csökkenti az élővizek pH értékét is. A kén oxidjai és a másodlagos reakciókban képződött származékaik a kibocsátás helyétől 100 km távolságban is károsíthatják a növényzetet, szennyezhetik a talajt és a vízkészleteket. A növényzet különösen érzékeny SO_2-ra. A levelekre lecsapódó nedvesség oldja a levegő SO_2 tartalmát, amely a klorofil megbontása útján gátolja a növényzet CO_2- asszimilációját. SO_2 jelenléte az épületek tartóssága szempontjából is káros, mert az esővel, hóval odakerülő kénessav reakcióba lép az építőipari kötőanyagokkal (pl. $CaCO_3$-al).

2004-ben a településen elégetett földgáz ***szén-dioxid*** tömege szobahőmérsékleten ***33 000 tonna*** volt (1,963 kg/m^3), ez a mennyiség ***22 000 tonnára*** csökkent 2020-ra (9. diagram).

9. diagram: Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyiségének (em^3/év) alakulása (forrás: KSH)

Elektromos energia

132 kV-os főelosztó hálózaton érkezik a villamosenergia a település északi oldalán üzemelő 132/22 kV-os nagy-/középfeszültségű alállomásra, ahonnan kiinduló középfeszültségű hálózatok fűzik fel a fogyasztói transzformátorállomásokat. A fogyasztói transzformátor állomásokról induló kisfeszültségű elosztóhálózatról történik a fogyasztói igények kielégítése. A hálózatok jellemzően föld feletti vezetésűek. A település közvilágítása jellemzően a kisfeszültségű hálózat tartóoszlopaira szerelt lámpafejekkel megoldott. Dombóvár villamosenergia igényeit a pécsi központú E.ON Dél-Dunántúli Áramhálózati Zrt. biztosítja.

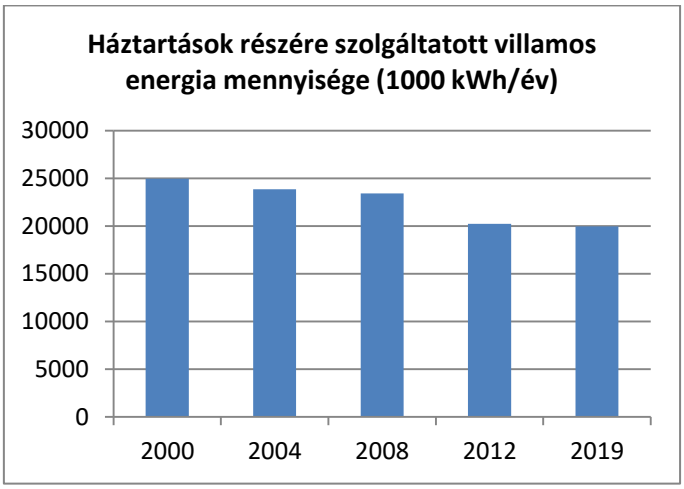
A település elektromos ellátottságát jellemző adatok az 1/7. táblázatban találhatók. Háztartási villamos fogyasztók száma 2019-ben 10 648 db volt. Kedvező tendencia, hogy a húsz évvel ezelőtti háztartási áramfogyasztáshoz képest, 2019-ben a több áramfogyasztó, kevesebb villamos energiát használt el.

1/7. táblázat: elektromos energia-ellátottság (forrás: KSH)

Év	Szolgáltatott összes villamos energia mennyisége (1000 Kwh)	Háztartási áramfogyasztók száma (db)	Háztartások részére szolgáltatott villamos energia (1000 Kwh)
2000	n.a.	10 215	24 969
2019	44 226	10 648	19 990

A lakásállományt meghaladó a villamosenergia ellátottságot igénybevevő ingatlanok aránya. Ezt a külterületi, nem lakáscélú, de villamosenergia ellátást igénylő ingatlanok indokolják. Ebből a lakosság ellátottságára következtetni nem lehet. E vonatkozásban mértékadó a szolgáltató ellátottságra vonatkozó megállapítása, hogy az ellátottság teljes körű.

A lakossági áramfogyasztás folyamatos csökkenést mutat. 2019-ben a háztartások (10. diagram) a teljes villamosenergia fogyasztás ***45***%-át tették ki. A teljes fogyasztás kb. ***55%-a*** a maradék 1 367 fogyasztó (ipar, szolgáltatói, intézményi szektor) energia fogyasztására vezethető vissza.

10. diagram: A háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyiségének alakulása (forrás: KSH)

Megújuló energia

Dombóvár területén 1900-2000 a maximálisan hasznosítható éves napos órák száma, amelynek hasznosíthatóságát célszerű igénybe venni. Hasznosítás lehetősége napkollektorokkal termikus célú energiaellátásra, naperőművel, napelemmel villamosenergia termelésre biztosított, de a hasznosításhoz szükséges beruházás megtérülését gyorsan nem lehet várni. A vizsgálatok szerint a napenergia hasznosítása helyi jelentőséggel, intézményi szinten és házi hasznosítással egyre növekszik. Nyilvántartás nem áll rendelkezésre az elhelyezett napkollektorokról, napelemekről. Ez az

a megújuló energiahordozó, amelynek szélesebb, energiagazdálkodást is érintő hasznosítása várható. Naperőmű-park létesítése van folyamatban az egykori Erzsébet utcai rekultivált hulladéklerakón, a rekultiváció előtt álló szennyvíztisztító telep oxidációs árok területén, a beruházás költsége várhatóan meghaladja a 800 millió forintot.

Dombóvár és térsége nem fekszik a szélenergiát nagyon kedvezően hasznosítható területen, de hasznosítási lehetősége nem zárható ki.

A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből előállítható energiahordozó a biomassza, amely közvetlen elégetésével fűtési és használati melegvíz termelési energiaigények elégíthetők ki, biogázzá alakítva hő- és villamosenergia termelésre egyaránt alkalmas, bioetanollá alakítva üzemanyagként hasznosítható. Biomassza-biogáz előállítására Dombóvár területén is van lehetőség. Az elégetése során keletkező CO_2 miatt nem tekintik annyira környezetbarátnak. Energianövény telepek létesítése van tervben a Kapos-völgyében (rendelkezésre álló terület: 400 ha).

Közüzemű szintű energiatermelésre alkalmas vízerőmű létesítésére Dombóváron nincs lehetőség.

A földhő hasznosítására Dombóvár területén is van lehetőség. A hőszivattyú használata telken belül realizálható, energiagazdálkodási szinten ma még nem érzékelhető hagyományos energiahordozó megtakarító hatása. A termálvíz kivételére csak az alacsonyabb hőfoktartományú 50-60 ^{o}C-os vízkészletből van reálisan lehetőség, amely termálvíz fürdési célú hasznosítását ugyan biztosítja, de energetikailag komplexebb hasznosításra lehetőséget nem ad.

2.1.10 Hulladékgazdálkodás

A település hulladékgazdálkodás közszolgáltatási feladatát 2023. július 1-től a MOHU Nyrt végzi, koncessziós partnere a Dél-Kom Nonprofit Kft. útján látja el. Az Önkormányzat köztisztasági feladatellátás keretében a város közterületének tisztántartását látja el.
A hulladékgazdálkodási közszolgáltatás kiterjed az Önkormányzat közigazgatási területén lévő valamennyi ingatlanhasználónál keletkező települési hulladékra. Az ingatlanhasználó köteles az ingatlanán keletkező települési hulladékot gyűjteni és a közszolgáltatónak meghatározott időközönként átadni. A természetes személy ingatlanhasználó a települési hulladék gyűjtésére, illetve elszállítására a rendelkezésére bocsátott egyedi gyűjtésre szolgáló edényzetet használhatja.
A város lakói egyre több figyelmet fordítanak a szelektív hulladékgyűjtésre. A városban a házhoz menő hulladékszállítás keretében a kommunális, a szelektív és a zöldhulladék szállítása is folyamatos. A házhoz menő szelektív gyűjtés során papír, fém és műanyag hulladék gyűjtésére van lehetőség. A szelektíven begyűjtött hulladékok mennyisége folyamatos növekedést mutatott az elmúlt időszakban. A 2020. évben 536,776 tonna szelektív hulladék lett begyűjtve hasznosításra a településen.

11. diagram: Lakosságtól elszállított szelektíven gyűjtött hulladék (tonna/év, forrás: KSH)

A szelektíven begyűjtött papír, műanyag és fém hulladékot a Dél-Kom Nonprofit Kft. a Kökényi Regionális Hulladékkezelő Központba szállítja be további kezelés céljából. Hulladékgyűjtő udvarként Dombóvár lakossága részére a kaposszekcsői (7361 Kaposszekcső, 564 hrsz) udvar szolgál, ahol a lakossági mennyiségben keletkező veszélyes és nem veszélyeshulladék elhelyezésére van lehetőség. A létesítmény átadására 2014 júniusában került sor.

Dombóváron a házhoz menő zöldhulladék gyűjtés a mindenkori hulladékszállítási naptárban meghatározott időbeosztás alapján valósul meg. Ezen felül egész évben azonban lehetőség van a kaposszekcsői hulladékgyűjtő udvaron zöldhulladék elhelyezésére. A 2020. évben a házhoz menő gyűjtés során 818,32 tonna, a hulladékgyűjtő udvaron 75,52 tonna zöldhulladék gyűlt össze. A zöldhulladék a Kökényi RHK komposzttelepére kerül beszállításra, ahol komposztálják.

Lakossági veszélyes hulladék elhelyezésére a kaposszekcsői hulladéklerakó ad lehetőséget. A hulladékgyűjtő udvarban 2020-ban 255,11 tonna lakosságtól származó inert építési hulladék lett begyűjtve.

Dombóváron 2012-ben rekultiválták az Erzsébet utcai, 5,5 hektár kiterjedésű szeméttelepét.

A lakossági hulladékszállításra kijelölt napok: a mindenkori hulladékszállítási naptárban meghatározott időbeosztás alapján. Az ingatlanokon felhalmozódó, a rendszeres gyűjtőjárat méreténél, mennyiségénél fogva nem elszállítható települési hulladék szervezett összegyűjtéséről és elszállításáról (lomtalanítás) közszolgáltató, az önkormányzattal egyeztetett módon évente két alkalommal gondoskodik.

12. diagram: Lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék (tonna/év, forrás: KSH)

A településen 2002-ben a lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék mennyisége 12 210 tonna, 2020-ban pedig 4 975 tonna volt. A jelentős csökkenés a bővülő szelektív hulladékgyűjtésnek köszönhető elsősorban.

A dombóvári szennyvíztisztító telepre szállított települési folyékony hulladék (nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz) mennyisége 18,253 (1000 m^3) volt 2020-ban. A 2020. évben 746,255 tonna szennyvíziszap keletkezett a telepen, hasznosító a DRV Zrt. szerződtetett partnere az EWC-H Kft.

Az ingatlan tulajdonos köteles az ingatlanán keletkező, vagy onnan származó az ideiglenes tárolásra szolgáló létesítmények, berendezések ürítéséből származó, illetve közüzemi csatorna hálózatba vagy más módon befogadóba, vagy szennyvíztisztítóba nem vezetett települési folyékonyhulladékot (nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz) a jogszabályokban meghatározott műszaki és közegészségügyi előírások szerint gyűjteni.

2.1.11 Területhasználat

Mára az egykori nagyon változatos élőhelyekkel bíró, gazdag növény- és állatvilággal rendelkező táj elszegényedett. A régi mozaikos felépítése eltűnt, a természetes élőhelyek száma és kiterjedése kicsi, az ökológiai kiegyenlítő felületek csak elszórva, főleg a vízfolyások mentén jelennek meg.

A térség tájhasználati szerkezetét vizsgálva nagyon homogén kép tárul elénk. Dombóvár jelenlegi tájhasználatát egyértelműen a mezőgazdasági termelés határozza meg. A településtől északra fekvő, jó minőségű termőtalajjal borított löszhátakon szántóföldi művelés alatt álló területeket látni. A Bontovai-tó és a Kis-Konda-patak menti erdősávokat kivéve agrársivatag a táj. A Perekaci-ároktól nyugati irányba, valamint Dombóvártól keletre elhelyezkedő szántók kisebb méretűek, a településhez tartozó termőterületek fennmaradó, nagyobbik része nagytáblás művelés alatt áll. Megközelítőleg összesen 5600 hektár, azaz a Dombóvár területének 73%-a intenzív mezőgazdasági műveléssel

művelt. Ezzel összefüggésben az Országos Területrendezési Terv szerint a Kis-Konda-pataktól nyugatra eső löszhátak kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek, a keletre található löszhátak pedig jó termőhelyi adottságú szántóterületek övezetébe tartoznak.

Kistáblás és kertes művelésű területekkel a várostól délnyugatra fekvő Szőlőhegyen találkozni, ami korábban hagyományosan zártkertes településrész volt, mára azonban megkezdődött a belterületbe vonása és a korábbi, legfeljebb gazdasági melléképületeket megengedő beépítést fokozatosan felváltja a családi házas kertvárosi beépítés. A megmaradt komplex kertes művelésű területek megközelítőleg a település területének 3,5%-át teszik ki. A tőkék tövében még megtalálhatók az apró présházak és pihenőépületek, ám többségük már üdülőházzá alakult. A terület elsődleges rendeltetése már nem annyira a termelés, hanem az üdülés, rekreáció.

Erdőgazdálkodási tevékenység szinte alig jellemző a településre. A meglévő erdőterületek nem alkotnak rendszert, egyedül Szarvasdpusztától délre illetve a Nyerges-tetőn találni nagyobb kiterjedésű erdőket. A régi nagy kiterjedésű erdők (Tüske-, Sziget-, Nyergesi-erdő) már csak nyomokban fedezhetők fel, értékük így még jelentősebb. Ezen kívül fás vegetáció, néhány kis kiterjedésű gazdasági erdőfolt csak a Perekaci-árok és a Kis-Konda-patak menti mélyfekvésű területeken található. Az erdőterületek túlnyomó többsége védelmi rendeltetésű, így a helyi védett Nyerges-erdő, a Nagykondai-erdő, a Bontovai-tó körüli erdősávok, a Gunarasi tölgyes és a belterületi erdőtagok (Szállásréti-tó erdőterületei és a Berzsenyi utcai vízmű körüli erdők). Az erdősültség hiányát jól jelzi, hogy a teljes közigazgatási terület csupán 3,7 %-át teszik ki az erdőterületek, ami messze elmarad az országos átlagtól.

Az egykori jelentős kiterjedésű legelők, kaszálók mára többségében szántóként funkcionálnak. Szinte kizárólag a Kapos völgyében maradt meg gyepművelésű terület, a külterületek keleti határán. A Kapos és a mellékvizek mentén megtalálható erdők, nedves rétek és bokorfüzesek változatos szegélyeikkel nem csak esztétikai, hanem ökológiai szempontból is a legértékesebb részei a településnek.

Jelentős a vízgazdálkodással érintett területek aránya, összesen megközelítőleg 198,5 hektárnyi, azaz Dombóvár területének 2,5 %-a vízfelület. A tavak mindegyike – kivéve a Szállásréti-tavat – halgazdasági és horgászati hasznosítás alatt áll.

2.1.12 Települési környezet és közterületek tisztasága

A település környezetvédelmi megítélésében jelentős szerepe van a köztisztaságnak. Nemcsak a kívülálló, hanem a településen élő ember számára is a legszembetűnőbb a közterületek tisztasága, a zöldterületek gondozottsága, a közutak állapota. A város környezetének rendezettsége, tisztasága növeli az ott élők komfortérzetét, esztétikusabb életteret biztosít. Települési környezetünk tisztaságát legjobban mi magunk tudjuk befolyásolni.

A közterületen tilos a

- szemetelés,

- kerti építmények, berendezések rendeltetésellenes használata, rongálása, helyükről elmozdítása,
- virágok és dísznövények szedése, károsítása, a fák törzsét hirdetésre, ágait kötél vagy kábel rögzítésére használni,
- élő növényt vagy annak részeit (virág, termés, lomb) begyűjteni,
- közterületen lévő fát külön jogszabályban meghatározott engedély nélkül kivágni, megrongálni.

A települési önkormányzat folyamatosan gondoskodik – az év minden szakában – a közterületek tisztán tartásáról.

2.1.13 Zöldfelület-gazdálkodás

A környezeti tényezők közül ez az a – talán legfontosabb – elem, melynek fejlesztése illetve a fenntartás magas színvonala jótékony, javító hatással van a többire. Mind a turisztikai fejlesztések, mind a kikapcsolódásra alkalmas, frissebb levegőjű lakókörnyezet kialakítása megkívánja a település parkosítását, a bel- és külterület fásítását. A település területén és környezetében fellelhető zöldfelületek, jelentős befolyást tudnak gyakorolni a helyi klimatikus viszonyok alakulására.

A település közhasználatú zöldterületei:

- önkormányzat tulajdonában lévő parkok, játszóterek,
- önkormányzat tulajdonában lévő sporttelepek, sportparkok,
- közlekedési pályák zöldterületei, temető

A település zöldfelületi rendszerét a magánkertek, a közparkok, az árokpartok, a fasorok, az út menti zöldsávok, az üzemek udvarai, a temetők, a sportpályák és a közintézmények zöldfelületei együttesen alkotják. A zöldfelületi funkciók pozitív egészségügyi vonatkozásai (klímamódosító hatás, levegőtisztító hatás, zajártalom csökkentő hatás, stb.) a nagyobb, foltszerűen elhelyezkedő zöldfelületek esetében jelentkeznek igazán, azonban a települési zöldfelületi rendszer mégis csak akkor tekinthető ideálisnak, ha a pontszerű, vonalszerű és sávos zöldfelületek harmonikus, egymással összefüggő rendszert alkotnak.

Az önkormányzati tulajdonú zöldterület nagysága 375 705 m^2 volt 2019-ben. A település zöldterületi ellátottsága az országos átlagnál jobb, kb. 30 m^2 zöldterület jut egy lakosra. A KSH-s adatok szerint, messze a legjobban ellátott település a térségben.

Városi zöldterületekkel, azaz állandóan növényzettel fedett közterületekkel Dombóvár jól ellátott. A város legfontosabb zöldfelületi elemei: Szuhay domb, Újdombóvár Saguly Károly tér és Kispolgárok parkja, Kertváros Szent László park, a Szőlőhegy, és a Szállásréti-tó körüli park.

Területi kiterjedéssel nem rendelkeznek, ám a település karaktere szempontjából meghatározó tényezők a faegyedek, facsoportok, amelyek természetvédelmi, tájképi, botanikai, kultúrtörténeti,

esztétikai jelentőséggel bírnak. A fasorok közül az alábbiak a legjelentősebbek, melyek településképi védelmet alá kerülnek:
- „Hunyadi téri fák, fasorok”,
- „Arany János téri fák”,
- „Horvay János utcai gömbkőris fasor”
- a Bajcsy-Zsilinszky utca 24. szám melletti platán, „Dőry platán”,
- a Szabadság utca 6. szám udvarán álló platán, „Szabadság utcai többtörzsű platán”,
- a Szabadság utca 8. szám udvarán álló platán, „Szabadság utcai „Pinokkió” platán”,
- a Szabadság utca 16. szám hátsó kertjében „Helytörténeti Múzeum kertjének idős fái”,
- a Szent Flórián-szobor (Erzsébet utca 48.) mellett álló vadgesztenyefák, „Szent Flórián-szobor vadgesztenyefái”,
- a Teleki utca 8-10. szám között álló fehér nyár, „Teleki utcai fehér nyár”,
- „Árpád utcai gömbkőris fasor”,
- „Erzsébet utcai óvodakerti vadgesztenye”,
- „Hóvirág utcai mocsárciprus”,
- „Hunyadi téri Tinódi szobor melletti oszlopos gyertyán” elnevezéssel.

Dombóvár belterületén nem jellemzőek a sűrű beépítésű kisvárosias lakóterületek, inkább a családi házas, magas zöldfelületi arányú beépítések dominálnak, amelyek kedvezően hatnak a település ökológiai állapotára.

A jelentősebb véderdők és telephelyek zöldfelületei a következők:
- Gunarasi fürdőtől keletre található, Z-2 jelzésű erdősáv
- Gyár utcai iparterület véderdői
- Tüskei városrész: ÁFOR telep körüli véderdők
- Köztársaság úti telephelyek körüli véderdők
- Temető körüli véderdők.
- Kis-Konda-patak menti véderdők
- Erzsébet u. és a vasút közötti tervezett véderdő
- A Katona József u. - Rét u. - Kandó Kálmán u. - Erdősor utcák által lehatárolt véderdő.

A zöldfelületi hálózat legértékesebb elemei a vízfolyások, állóvizek és a körülöttük megjelenő vízkedvelő növényzet. Legjelentősebb ezek közül a Kis-Konda-patak, ami kettéválasztja Dombóvár régi és újabb településrészeit, valamint a Perekaci-árok és a Bontovai-tó. A Kapos a települést déli oldalról határolja, a belterületét nem érinti, így a városi zöldfelületi rendszerre nincs ráhatása. Egyéb vízfolyás, jelentősebb forrás (a Szőlőhegyi városrészi Szt. Anna forrás kivételével) nem található. A jövőben jelentős vizes élőhely rekonstrukció végrehajtását tervezi a város a Kapos Gunarasfürdőtől délre eső lecsapolt oldalágának helyreállításával és a csatlakozó zöldfelületek kialakításával, ami igen pozitív hatást eredményezne a város ökológiai állapotára.

Dombóvár zöldfelületi rendszerét leginkább meghatározó elem a Dombóvárt és Újdombóvárt kettéosztó és egyben összekötő Kis-Konda-patak és környéke, ami összesen 50.000 m^2-nyi zöldfelületet jelent. A rendszer gerincét adják a nagy kiterjedésű közparkok és egyéb zöldfelületi elemek. Előbbi csoportból ki kell emelni a mintegy 4 hektáros Sziget-erdőt, ami zöld értékén túl

kulturális, és ezen keresztül turisztikai értékekkel is rendelkezik, továbbá a Szállásréti-tó környéki turisztikai hasznosítású terület.

A zöldterületekből közpark 23 ha, zöldterület intézmény (intézmények közelében lévő zöldterületek, sportpályák) 61,1 ha, belterületi erdő 89 ha. A külterületi mérlegben az erdő területek nagysága 1536 ha, amelyből gazdasági erdő 227,5 ha, véderdő 1232 ha, közjóléti erdő 76,5 ha.

2.1.14 Zajterhelés

Dombóváron a közúti közlekedés az, amely jelentősebb környezeti zajterheléssel jár. A 61. sz. főúton és a 611. sz. úton az átmenő forgalom igen nagy, ami az utak közvetlen közelében található építményeket, illetve a benne élők egészségét hosszú távon jelentősen károsíthatja. Mivel hiányoznak a várost elkerülő gyorsforgalmi utak, a forgalom jelentős része a város négy-öt utcájára koncentrálódik. A vasúti csomópont a város déli részén helyezkedik el. Ide érkeznek a Pécs, Kaposvár, Budapest és Bátaszék irányából érkező személyszállító- és tehervonatok. A Dombóváron lévő nagyobb üzemek többsége a város szélén találhatók, melyeknek a zajkibocsátása akkora mértékű, ami nem okoz problémákat a lakosságnak.

Dombóvár városa jelenleg nem rendelkezik zajtérképpel, zajforrásokra vonatkozó előírásokkal Dombóvár Város Önkormányzata Képviselő-testületének a közösségi együttélés alapvető szabályairól és ezek elmulasztásának jogkövetkezményeiről szóló 1/2016. (I. 29.) önkormányzati rendelete, valamint a környezet védelméről szóló 30/2011. (VII. 5.) önkormányzati rendelete rendelkezik. A település belterületén az üzemi és szabadidős létesítményekből származó zajterhelés megengedett mértéke: az üdülőterület, különleges területek közül az egészségügyi területek Nappal (06-22): 45 dB (A) Éjjel (22-06): 35 dB (A); a lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias, telepszerű beépítésű), különleges területek közül az oktatási létesítmények területe, a temetők, a zöldterület Nappal (06-22): 50 dB (A) Éjjel (22-06): 40 dB (A);ILakóterület (nagyvárosias beépítésű), a vegyes terület Nappal (06-22): 55 dB (A) Éjjel (22-06): 45 dB (A).

A közlekedési eredetű zajterhelés megengedett mértéke az összekötő utak és települési utak menti (csak új létesítményekre, vagy megváltozott terület-felhasználás esetére kötelező érvényű) területekre: Nappal (06-22): 65 dB (A) Éjjel (22-06): 55 dB (A). Bármilyen létesítményt üzemeltetni, vagy tevékenységet folytatni csak úgy szabad, hogy a létesítmény környezetében, illetve a tevékenység hatókörében keletkező zaj ne haladja meg a veszélyes mértéket.

Veszélyes mértékűnek minősül minden olyan zajhatás, amely

a) a határértéket, illetve a környezetvédelmi hatóság által megállapított egyedi határértéket meghaladja;

b) jellegéből adódóan határértéket nem lehet előírni, de érzékszervi észleléssel megállapíthatóan az emberek nyugalmát jelentős mértékben zavarja.

A településen környezeti zajmérést a közlekedésből adódó terhelésekre vonatkozóan nem végeztek, így mérési adatok sem állnak rendelkezésre. Lakossági panaszról nincs tudomásunk. Dombóvár-Gunarasfürdő gyógyhellyé minősítése kapcsán 2017-ben Gunarasfürdő településrészen közlekedési

és üzemi zajszint felmérés történt, a gyógyhely területe a zajfelmérés során fokozottan védett terület minősítés alapján került meghatározásra.

2.1.15 Környezetveszélyeztetés elhárításával és a környezetkárosodás csökkentésével kapcsolatos feladatok

Az 1995. évi LIII. törvény 4. §.

- 10. pontja szerint *környezetveszélyeztetés* a környezetkárosodás bekövetkezésének közvetlen veszélye,
- 13. pontja szerint *környezetkárosodás* a környezetben, illetve valamely környezeti elemben közvetlenül vagy közvetve bekövetkező, mérhető, jelentős kedvezőtlen változás, illetve valamely környezeti elem által nyújtott szolgáltatás közvetlen vagy közvetett, mérhető, jelentős romlása.
- 14. pontja szerint *környezeti elem által nyújtott szolgáltatás*, mely a környezeti elemnek más környezeti elem vagy a társadalom (köz) érdekében ellátott funkciója.

2013. szeptember 24-én a kaposvári cukorgyár vinaszt tartalmazó egyik tartálya megrepedt és a vinasz a Kapos folyóba folyt. Dombóvárra érve ugyan lecsökkent a koncentrációja, azonban így is jelentős károkat okozott a folyó flórájában és faunájában.

Célszerű lenne a jövőben egy területhasználati-konfliktus térképet készíttetnie az önkormányzatnak, a potenciális környezeti kockázatok felmérésére.

2.2 Környezetállapot változása és hatásai

A helyzetértékelés során bemutatott hajtóerők és terhelések különbözőképpen befolyásolták a település jelenlegi környezeti elemeinek az állapotát, és azon keresztül az emberi egészséget és életminőséget.

2.2.1 Levegő

A környezeti levegő szennyezettségét az ipari-, szolgáltatói tevékenységekből, lakossági fűtésből, valamint a közlekedésből származó légszennyező anyagok együttesen határozzák meg. A szennyező ipari tevékenységek, forgalmas közlekedési útvonalak közelében a szennyező anyagok koncentrációja lényegesen magasabb, mint a szennyező forrásoktól távol.

Az ország levegőminőségét a vonatkozó kormányrendelet alapján az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) méri és értékeli. Az OLM automata mérőhálózatból és manuális (RIV) mérőhálózatból áll. Az automata mérőhálózat 32 településen 59 mérőállomást foglal magába. A

levegő minősítésére alkalmas manuális mérőpont két helyen (korábban: Kórház utca 39.) Bezerédj utca 14. szám, és Szabadság utca 18., Városházán működik Dombóvár településen. A levegőminőség állapotának jellemzésére a bejelentés köteles légszennyező forrást üzemeltető telephelyek önbevalláson alapuló kibocsátási értékei, a manuális mérőhálózat mérési eredményei, valamint a gázfelhasználási adatok szolgálnak alapul.

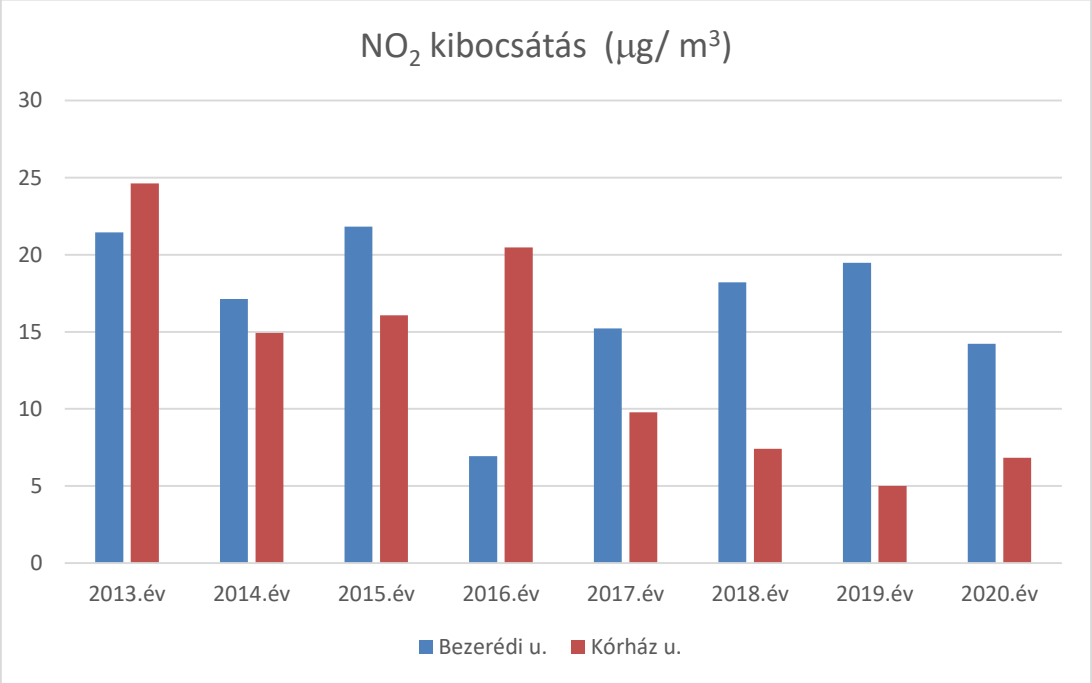
Dombóváron jelentős közúti közlekedésből származó légszennyezés elsősorban a 61. sz. főút és a 611. sz. út mentén okoz emissziós károkat.

Levegőminőség

A településen a légszennyezés az ipari létesítmények kibocsátásából, a lakóházak fűtéséből, valamint a gépjárművek égéstermékeiből származik. A gázfelhasználás évről-évre csökkenő tendenciákat mutat, ezzel párhuzamosan az ebből származó légszennyező-anyag kibocsátás is.

A település elhelyezkedéséből, domborzati fekvéséből és a környező talajok tulajdonságaiból adódóan a talajszemcsékhez tapadó káros anyagok, mikroorganizmusok, növényvédőszerek szél általi szállítása okozhat levegőtisztasági problémákat. Ehhez jön még a környező földterületeken növő növények allergén virágporainak hatása. Ezek ellen hatásos védelmet a mezővédő erdősávok, zöldfolyosók biztosítják.

A 13. diagram a manuális mérőhálózati pontokon mért emisszió értékeket mutatja be a településen.

13. diagram: No_2 kibocsátás Dombóvár településen (2013-2020. év; µg/ m^3)

2/1. táblázat: Dombóvár levegőjének szennyezettsége a levegőszennyezettségi index alapján (2003-2020. év; forrás: olm, Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat)

Komponens	Éves átlag (μg/ m^3)	Éves határérték (μg/ m^3)
Nitrogén-dioxid	16	40

A település légszennyezettségi mutatóit (NO_2; 2003-2020. év) figyelembe véve, Dombóvár település levegőminősége ***jó minőségbe*** sorolható, 2020-2021 között kiváló, 2022-ben jó, 2023-2024-ben kiváló.

A kerti hulladékot a helyi rendelet értelmében, elsősorban hasznosítással kell megsemmisíteni.

- komposztálással
- állatok etetésére, takarmányozásra
- alomként történő hasznosításra

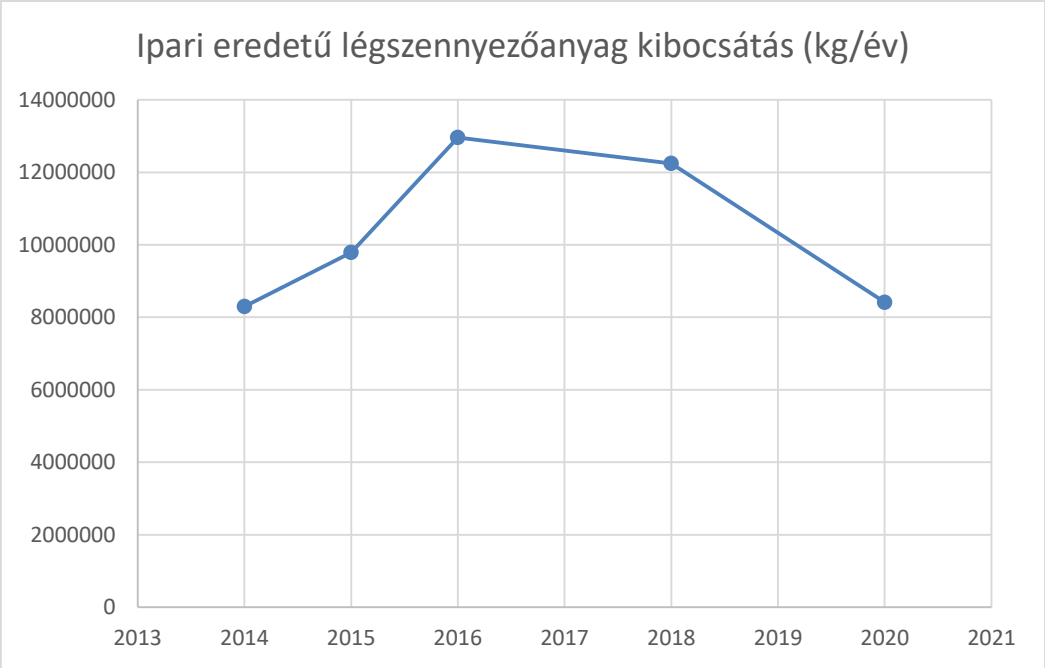
A településen szezonálisan jelentkezik a lakossági fűtési eredetű kibocsátás, amely a gázfűtésre való áttéréssel jelentősen mérséklődött. A gázfelhasználás 2004-től folyamatosan csökkenő tendenciát mutat.

A lakossági gázellátási program gyorsütemű megvalósításának eredményeként a településen a hőenergia termelés során jelentős mértékben csökkent a kén-dioxid és a szilárd légszennyező anyag kibocsátás.

Ipari kibocsátások

A kibocsátási adatok a bejelentett pontforrások adatait tartalmazzák. A jelentős kibocsátók Dombóvár levegőjét elsősorban CO_x, NO_2 szennyeződéssel terhelik.

A 2013-2020. éves időszakot nézve a településen évente kb. ***10 ezer tonna*** szennyezőanyag került a levegőbe az ipari, gazdálkodói, szolgáltatói tevékenység következtében. Ennek a mennyiségnek döntő része (99,8%) a szén-dioxid kibocsátásból származott. A keletkezett szennyezőanyag mennyiségek alakulását a **14. diagram** szemlélteti. A kibocsátás váltakozó képet mutat.

14. diagram: légszennyező-anyag kibocsátás alakulása kg/év (forrás: OKIR)

A 2020. tárgyévi ipari eredetű légszennyezőanyag kibocsátás részleteit a 2/2. táblázatban szerepeltetjük.

2/2. táblázat: Az ipari eredetű szennyezőanyag kibocsátás adatai a településen, 2020. tárgyév, (forrás: OKIR)

ANYAGKOD	ANYAGNEV	KIBOCSATAS_EVES (kg/év)
2	Szén-monoxid	3319
308	Butil-alkohol (primer-butanol) / butanol-1 /	27
16	Sósav és egyéb szervetlen gáznemű klór vegyületek, kivéve klór és cián-klorid HCl-ként	50
300	Metil-alkohol / metanol /	3
7	Szilárd anyag	1202
157	Etil-benzol	537
164	Trimetil-benzolok (kivéve pszeudokumol)	104
13	Kén-dioxid (SPECIFIKUS)	7
239	Tetraklór-etilén (PER) / perklór-etilén /	0
9	Nitrogén-dioxid (SPECIFIKUS)	0
598	Paraffin-szénhidrogének C9-től	220
313	Metil-etil-keton / 2-butanon /	0
165	Izo-propil-benzol / kumol; metil-etil-benzol /	0
360	Etilén-glikol-monobutil-éter / 2-butoxi-etanol;butil-glikol /	90
3	Nitrogén oxidok (NO és NO2) mint NO2	6113
703	4,4-Difenil-metán-di-izocianát	0
323	Butil-acetát / ecetsav-butil-észter /	122
162	Propil-benzol	0
163	1,2,4,-Trimetil-benzol (Pseudokumol)	117
304	Izo-butil-alkoholok	173
503	Petróleum	10

ANYAGKOD	ANYAGNEV	KIBOCSATAS_EVES (kg/év)
24	Foszforsav	3
261	2-METOXI PROPIL-ACETÁT	1
999	SZÉN-DIOXID	8399971
151	Toluol	17
67	Cink és vegyületei Zn-ként	23
971	Korom Bacharach skálán	0
326	Izo-butil-acetát	0
1	Kén-oxidok (SO2 és SO3) mint SO2	32
105	Hexán	93
320	Metil-acetát / ecetsav-metil-észter /	0
312	Aceton	19
152	Xilolok	2104
736	Propilén-glikol-monometil-éter / metil-proxitol; 1-metoxi-2-propanol /	0
321	Etil-acetát / ecetészter; ecetsav-etil-észter /	16
642	Toluol-(2,4)-diizocianát / 2,4-Toluol-diizocianát; 4-metil-m-fenilén-diizocianát; 4,4-Difenil-metán-di-izocianát /	0
302	Propil-alkohol	0
6	Ammónia	17

A legnagyobb kibocsátást a szén-dioxid adja, ami a tüzelőanyag (gáz) felhasználáshoz köthető elsősorban. Az alábbi táblázat a 2020. év legnagyobb kibocsátó telephelyeit szemlélteti a kibocsátott éves légszennyezőanyag kibocsátási adatokkal.

2/3. táblázat: A legnagyobb kibocsátók a településen, 2020. tárgyév, (forrás: OKIR)

Kibocsátó telephely	Cím	Anyagnév	Mennyiség (kg)
Fémszerkezet gyártó üzem	Munkás tér 1.	Szén-monoxid	1213
I. fűtőmű	Árpád u. 27-29.	Szén-monoxid	1562
Fémszerkezet gyártó telephely	Bajcsy-Zsilinszky u. 45.	Xilolok	1736
I. fűtőmű	Árpád u. 27-29.	Nitrogén oxidok (NO és NO2) mint NO2	4255
Hotel Dombóvár	Hunyadi tér 1-3	SZÉN-DIOXID	17704
Járműbiztosítási Központ Kocsivizsgálati telep	Földvár u. 31.	SZÉN-DIOXID	25703
Fémmegmunkáló, felületkezelő üzem	Radnóti Miklós utca 5.	SZÉN-DIOXID	37026
Vasútépítő telephely (volt Pannonvasút KFT. telephelye)	Kandó Kálmán u. 3.	SZÉN-DIOXID	39984
Áramellátó Szakasz	Földvár u. 2.	SZÉN-DIOXID	41012
Csomóponti Főnökség	Baross Gábor tér 1.	SZÉN-DIOXID	44517
MÁV Rt. Dombóvári Hídász Szakasz	Kandó K. u. 3.	SZÉN-DIOXID	44599
TESCO Áruház Dombóvár	Köztársaság utca 7.	SZÉN-DIOXID	44700
Raktár épület	Borsos Miklós utca 3.	SZÉN-DIOXID	63734
TEB EAO. Dombóvár	Földvár u. 5.	SZÉN-DIOXID	64603
Orvosi rendelő	Kandó Kálmán u. 1.	SZÉN-DIOXID	84171
Üzemi gyűjtőhely	Földvár u. 20.	SZÉN-DIOXID	84184
Terményszárító	volt birka major	SZÉN-DIOXID	95243
József Attila Általános Iskola (Pontforrás üzemeltetés)	Fő u. 42-44.	SZÉN-DIOXID	113373
VONTATÁSI SZOCIÁLIS ÉS LAKTANYA	Földvár u. 31.	SZÉN-DIOXID	119161

Fémszerkezet gyártó üzem	Munkás tér 1.	SZÉN-DIOXID	133658
Tüzihorganyzó üzem	Köztársaság u. 28.	SZÉN-DIOXID	138569
Gyógyfürdő	Kernen tér 1.	SZÉN-DIOXID	200780
Apáczai Csere János Szakközépiskola és Kollégium (Pontforrás üzemeltetés)	Arany J. tér 19-22.	SZÉN-DIOXID	206143
Dombóvári Szent Lukács Kórház	Kórház u. 39-41.	SZÉN-DIOXID	388901
Fémszerkezet gyártó telephely	Bajcsy-Zsilinszky u. 45.	SZÉN-DIOXID	407553
Sertéstelep	Szilfás	SZÉN-DIOXID	428086
I. fűtőmű	Árpád u. 27-29.	SZÉN-DIOXID	5575306

Legnagyobb szennyezőanyag kibocsátó a településen a távhőszolgáltatást végző I. fűtőmű (Árpád u. 27-29.), a teljes kibocsátás több mint a fele tőle származik. A keletkező emisszió elsősorban az intézmények fűtéséből származik.

2.2.2 Felszíni és felszín alatti víz

Víz nélkül nincs élet. A környezetvédelem egyik legfontosabb feladata tehát a víz védelme. A vizek mennyiségi és minőségi védelmét, valamint a fenntartható vízkészlet-gazdálkodást biztosítanunk szükséges, és az esetleges károsodásokat meg kell előzni. A lakosságot tájékoztatni és ösztönözni kell a vízbázisok védelmére, a takarékos vízhasználatokra, a szennyvízgyűjtés,- elvezetés,- tisztítás fontosságára, a vízi környezet megóvására.

2.2.2.1 Felszíni vizek

A „Víz Keretirányelv” (2000/60/EK irányelve, VKI) 2000. december 22-én lépett hatályba az EU tagországaiban. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta Magyarországra nézve is kötelező az ebben előírt feladatok végrehajtása, ugyanakkor Magyarország - elhelyezkedése miatt - alapvetően érdekelt abban, hogy a Duna nemzetközi vízgyűjtő kerületben mielőbb teljesüljenek a VKI célkitűzései.
A Víz Keretirányelv célja az volt, hogy a felszíni és felszín alatti víztestek „jó állapotba” kerüljenek. A keretirányelv szerint a „jó állapot” nemcsak a víz tisztaságát jelenti, hanem a vízhez kötődő élőhelyek minél zavartalanabb állapotát, illetve a megfelelő vízmennyiséget is. A 2015-ös cél sem Magyarország, sem a többi tagállam számára nem volt teljesíthető. Ezt a várható problémát felismerve a keretirányelv lehetőséget teremt arra, hogy amennyiben a természeti vagy a gazdasági lehetőségek nem teszik lehetővé a jó állapot megvalósítását 2015-ig, úgy a teljesítés határidejét ütemezni lehet a VKI által felkínált mentességek megalapozott indoklásával 2021-re, illetve 2027-re. Ezek az időpontok képezik egyben a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés második és harmadik ciklusát.

Magyarország 2015. december 22-én közzétett Vízgyűjtő-gazdálkodási tervét (VGT2) a közigazgatási egyeztetést követően a Magyar Kormány 2016. március 9-én elfogadta. A terv elfogadását a Kormány a Magyar Közlöny 2016. évi 44. számában megjelent 1155/2016. (III.31.) Korm. határozatban hirdette ki. A VKI szerinti VGT felülvizsgálati kötelezettségnek megfelelően 2021. december 22-ig kell elkészülnie Magyarország felülvizsgált, 2022-2027 időszakra vonatkozó, harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervének (VGT3). A VGT3 célkitűzése, hogy összeegyeztesse a VKI környezeti célkitűzéseinek elérését és fenntartását biztosító intézkedéseket a mezőgazdaság, vidék- és

területfejlesztés, energiatermelés, hajózás, turizmus, klímaalkalmazkodás és a fenntartható vízgazdálkodás igényeivel, és a vizek jó állapotának elérése érdekében, a szociális és gazdasági célkitűzések figyelembevételével meghatározza a legköltséghatékonyabb intézkedési programot.

A Víz Keretirányelv általános célkitűzései a következők:

- a vizekkel kapcsolatban lévő élőhelyek védelme, állapotuk javítása,
- a fenntartható vízhasználat elősegítése a hasznosítható vízkészletek hosszú távú védelmével,
- a vízminőség javítása a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével,
- a felszín alatti vizek szennyezésének fokozatos csökkentése, és további szennyezésük megakadályozása,
- az árvizek és aszályok vizek állapotára gyakorolt kedvezőtlen hatásainak mérséklése.

A VKI alapelve, hogy a víz nem csupán szokásos kereskedelmi termék, hanem alapvetően örökség is, amit ennek megfelelően kell óvni, védeni. A vízkészletek használata során hosszútávon fenntartható megoldásokra kell törekedni. Ennek megfelelően a jó állapot eléréséhez szükséges javító beavatkozásokat össze kell hangolni a fenntartható fejlesztési igényekkel, de szigorúan a VKI elvárásainak figyelembevételével.

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítéséhez Magyarország területét - amely teljes egészében a Duna vízgyűjtőjéhez tartozik - 42 tervezési alegységre osztották fel. Dombóvár város a ***Kapos tervezési alegységhez*** tartozik.

A Kapos folyó 112,7 km hosszú, és a város déli részén folyik nyugat – kelet irányba. A Somogyi-dombságban ered, Ny-K folyásirányú, befogadója a Sió. Közepes vízhozama 4,4 m^3/s, közepes mélysége 1,4 méter, szélessége pedig 12-15 méter között változik. A Kapos vízgyűjtője (kiterjedése 362,0392 km^2) a Dunántúli dombságon terül el, Belső-Somogy, Külső-Somogy egyes területeit foglalja magába, valamint elválasztja a Zselic és a Völgység kistájaktól. A Kapos csatorna vízgyűjtője dombvidéki jellegű, általában lösz talajú, szántóföldi művelésű. Említésre méltó erdő terület csak Gyulaj térségében található. Északról a Balaton vízgyűjtőterülete, délről a Mecsek határolja. A folyót a XIX. században szabályozták, akkor nyerte el jelenlegi formáját, azonban a korábbi folyómedrek napjainkban is megfigyelhetőek. Számos mellékága van. Dombóvár vízrajzát alapvetően meghatározza a Kapos, melynek jelentősebb mellékfolyói közül Dombóvárt a Kis-Konda-patak (19,5 km, 100 km^2-es vízgyűjtő, közepes vízhozama, 1-3 m^3/s között változik) érinti. A Kis-Konda-patak választja el Ó- és Újdombóvárt. Ezen kívül a Kis-Konda-pataktól nyugatra a Perekaci-árok vize, keletre a Nagykonda-patak érinti, melyek közül az utóbbi kettő Dombóvár területén ered. A vízfolyásokon kisvíz jellemzően augusztus-szeptember hónapban, hóolvadásos nagyvizei márciusban jelentkeznek, de a nyári záporok is okozhatnak áradást. A Kapos-folyón három alkalommal hajtottak végre vízrendzeést: első jelentős vízrendezésre 1820-1835 között került sor, a másodikra 1929-1944 között, az utolsóra pedig 1967-1972 között.

Természetes állóvizek a területen nincsenek. A vízszint- és a vízhozam ingadozások nagyok a térségen, a kisebb vízfolyások száraz periódusban ki is száradhatnak. Árvizek főleg tavasszal fordulnak elő. A nyereséges vízháztartást jelzi, hogy Dombóvár esetében mesterséges állóvizekkel jól ellátott településről beszélhetünk. Összesen öt különálló, völgyzárógátas megoldással kialakított mesterséges

tavat találhatunk Dombóváron, amelyeket jellemzően a XIX. században hoztak létre és az egykori tőzegbányák helyén keletkeztek.

A Kapos bal partján a Perekac mentén egyedül a Bontovai halastó jelenik meg, míg a Kis-Konda-patak mellett három tavat találni. Ezek északról déli irányban a következők: Kiskondai-halastavak (255 ha); a kisebb, 32(56) hektáros vízfelülettel rendelkező Tüskei horgásztó; végül a város belterületén kialakított Szállásréti-tó (1,35 ha). A Kapos jobb partján a Nyerges-erdőben található, három kisebb tározóból álló, összesen 3,4 hektáros kiterjedésű Nyerges horgásztó található. Hosszirányú átjárhatóság hiánya mutatkozik a Kapos oldalági vízfolyásain ahol több völgyzárógátas halastó épült. A fűzérszerűen létesített halastavak miatt a víztestek vízfolyás jellege megszűnt. A Kapos folyó alsó 66 km-es szakasza belvízvédelmi szakasszal érintett. Kaposon elvégzett középvízi mederrendezést követően a vízfolyás a 10%-os előfordulási valószínűségi vízhozamok elvezetésére vált alkalmassá.

A Kapos völgye az ország egyik legkedvezőbb éghajlatú vidéke. A tél enyhe, a nyár meleg, de sohasem olyan forró, mint az Alföld részein. A terület mérsékelten csapadékos, de ősszel és télen itt esik a legtöbb csapadék. Az évi csapadékmennyiség 600 – 750 mm, amelyből a tenyészidőszakra 300 - 350 mm jut. Az évi átlagos csapadék a Dunától nyugat felé nő. Az évi átlagos napsütéses órák száma a vizsgált területen 1900 - 2050 óra között van. Ennen a viszonylag bőséges napsütésnek mintegy 75%-a nyári félévre (április – szeptember) esik. Az éghajlat kialakításában a Dunántúl déli részén érvényesülő mediterrán hatásokon kívül a nyugati, hűvösebb és párában dúsabb légtömegeknek van lényeges szerepük. Ezért a Zselic, a Külső-Somogy, a Tolnai-hegyhát és a Völgység klímájában még nem mutatkoznak oly mértékben a mediterrán vonások, mint a Mecsek déli lejtőin.

A terület felszínhez közeli földtani felépítésében túlnyomórészt negyedidőszaki képződmények vesznek részt, ezen belül is elsősorban a lösz, illetve ennek áthalmozott üledékei jellemzőek nagy területi elterjedésben. A löszös térszint fiatal folyóvízi völgyek szabdalják. A földtani képződmények felső pár métere meghatározza a fedőtalaj fizikai, kémiai tulajdonságait.

Monitoring rendszer, felszíni vizek minősítése

A felszíni vizek jellemzését szolgáló rendszeres mintavételi és vizsgálati tevékenység az alapja a Víz Keretirányelv végrehajtásának, mert nélküle a fennálló állapot jellemzése és az intézkedések hatásának nyomon követése nem lenne lehetséges. A megbízható állapotértékelésen alapul valamennyi későbbi, javító szándékú beavatkozás, majd a végrehajtott intézkedés eredményességének vizsgálata. 1994. január 1-től a felszíni vizek minősítése a MSZ 12749 szabvány szerint történik hazánkban.

Az ún. VKI monitoring Program célja az ökológiai és kémiai állapot értékelése. A korábbi monitoringban vizsgált paraméterkör kibővült a biológiai minőségi elemekkel, mely a vízi ökoszisztémát alkotó 5 élőlénycsoport vizsgálatát jelenti:

- fitoplankton (mikroszkopikus, vízben lebegő növényi planktonok)
- fitobenton (valamilyen aljzathoz tapadó növények, főleg kovaalgák)
- makrozoobenton (makroszkopikus fenéklakó állatok)
- makrofita (vízi növények)
- halak

Ezen felül a kémiai monitoring keretében, EU szinten meghatározott ún. elsőbbségi anyagok,(a vízi ökoszisztémákra és/vagy az emberi egészségre káros vegyi anyagok, jelenleg 41 anyag vagy anyagcsoport) vizsgálata történik. A Kapos az ország legszennyezettebb folyói közé tartozik. Jelentős mértékben a kaposvári bevezetések miatt. Sajnos Dombóvárra már szennyezetten érkezik. További terhelést jelent a város ipari és kommunális szennyvize és jelentős mértékű a mezőgazdasági területekről érkező szennyezés is. Mivel kicsi a folyó vízhozama, ezért öntisztuló képessége is igen csekély.

2.2.2.2 Felszín alatti vizek

A felszín alatti vizek esetében elsősorban a talaj- és rétegvíz az, ami Dombóvárnál kiemelkedő szereppel bír. A talajvíz mélységét a csapadékviszonyok mellett a domborzati viszonyok határozzák meg. Felső szintje a löszplatókon 8-10 méter, a lejtőkön 4-8 méter, a völgytalpakon 2-4 méter mélyen húzódik.

Talajvíz a Kapos-völgyben fordul elő a legnagyobb mennyiségben, így Dombóvárt is érinti. Kémiailag főleg kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos jellegű. Keménysége meghaladja a 25 nko-ot. A felszín alatti vizekkel kapcsolatban meg kell említeni a magas fluoridtartalmú alkáli-hidrogénkarbonátos gyógyvizet. A település egyetlen, országos jelentőségű ex lege védett természeti értéke a Szőlőhegyi városrészen, a 7310 hrsz-on található Szt. Anna forrás.

A rétegvizek a felső-pannon homokos rétegekben helyezkednek el, melyeket vízzáró agyagrétegek tagolnak. A vízadó rétegek a következő mélységszintekben találhatók: 70-85 méter, 100-110 méter, 120-140 méter, 170-180 méter, 230-240 méter és 260-275 méter. A középső-triász dolomitrétegekben feltárt 54℃-os nátrium-hidrogénkarbonátos hévízre Gunarasfürdő épült ki.

A talajvizek minőségét a földtani közeg adottságai, a hidrometeorológiai viszonyok alakulása, és az emberi beavatkozások határozzák meg. Dombóvár település a 27/2004. (XII.25.) KvVM rendelet szerint felszín alatti víz szempontjából érzékeny területen helyezkedik el.

Dombóvárt Tolna megye területrendezési terve szerint kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete érinti, ezzel szemben a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete nem érinti.

A felszín alatti vizekre vonatkozó célkitűzések, a felszín alatti vizek védelmére vonatkozó 2006/118/EK101 irányelvben foglaltak szerint

- a felszín alatti vizek szennyeződésének korlátozása, illetve megakadályozása;
- a víztestek állapotromlásának megakadályozása;
- a víztestek jó mennyiségi és jó kémiai állapotának elérése;
- a szennyezettség fokozatos csökkentése, a szennyezettségi koncentráció bármely szignifikáns és tartós emelkedő tendenciájának megfordítása.

Dombóvár közigazgatási területén a Fejér Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Hatósági Osztály 35700/4618/2020 ügyiratszámú határozattal kijelölt belső, külső, hidrogeológiai „A” és „B”

védőterületei és védőidomai vannak meghatározva. A hidrogeológiai védőterületekre vonatkozó használati korlátozásokat a 123/1997. (VII.18.) Kormányrendelet 13.§-a és 5. számú melléklete, továbbá a fent szereplő kijelölő hatósági határozatok tartalmazzák.
A vízbázis védőterületek fokozottan érzékeny területnek minősülnek a 219/2004. Korm.rendelet 2.mell. 1.a) pontja szerint, ahol a 219/2004. Korm.rendelet 10.§ szerinti tiltásokat figyelembe kell venni a terület használatok során.

2.2.3 Talajjellemzők

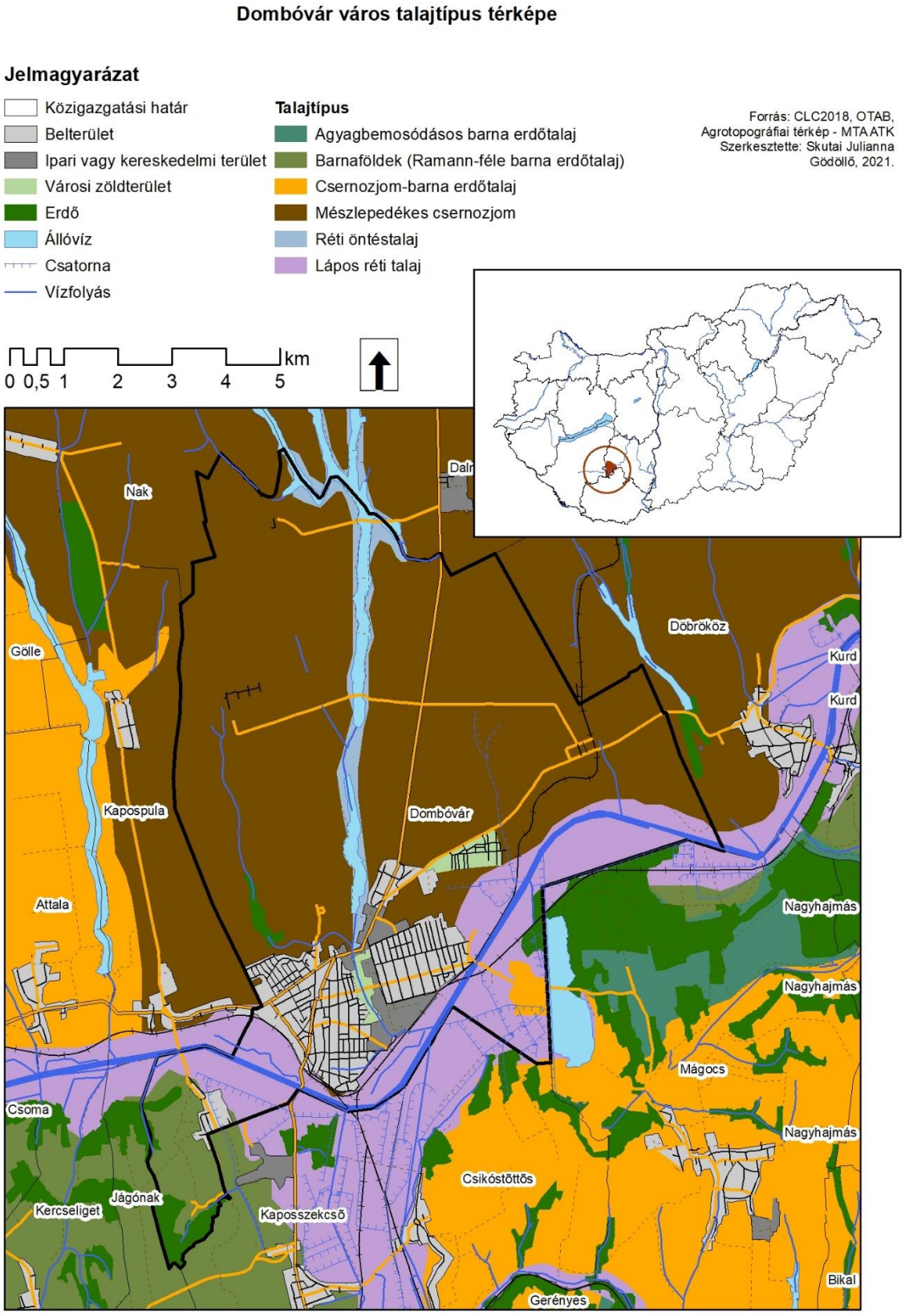
Dombóvár és a dél-külső-somogyi kistáj viszonylag egyhangú domborzattal rendelkezik. Átlagosan 130-160 méteres tengerszint feletti magasságú síkvidéki terület, amelyet a Kaposba É-D-i irányban beletorkolló, lapos, tágas völgyek tagolnak, mint amilyen a Kis-Konda-patak, Nagykonda-patak és a Perekaci-árok völgye. A völgyek által szabdalt területek közötti teraszokon alacsony löszhátak találhatók, amilyen a Csonka-dűlő, Szilfa-dűlő, Nagykonda-puszta.

A térség geológiai adottságainak köszönhetően könnyen, nagy mennyiségben elérhetőek az építkezési nyersanyagként hasznosítható homok és lösz, amelyek a völgytalpak peremein fordulnak elő. Ezen kívül a folyó- és patakvölgyekben jelentős mennyiségű tőzeg található.

Az alapkőzet mésztartalmú lösz, melynek szerkezete morzsalékos. A rendkívül jó minőségű, 70-80 talajérték számú talajok 1 méternél nagyobb vastagságban vannak jelen. Fizikai talajfélesége jó minőségű csernozjom. Víztartó-, vízvezető- és vízraktározó képességet tekintve kedvező adottságú, így az Országos és a Tolna megyei területrendezési terv értelmében is kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete által érintett település.

2/4. táblázat: talajtípusok megoszlása a település területén (forrás: SZIE)

Talajtípus	**Terület (ha)**
Barnaföldek (Ramann-féle barna erdőtalaj)	385,1
Csernozjom-barna erdőtalaj	57,5
Mészlepedékes csernozjom	5716,5
Réti öntéstalaj	382,5
Lápos réti talaj	1306,1

3. térkép: A település talajtípus térképe (forrás: SZIE)

2.2.4 Természeti környezet

A különböző életközösségek, geológiai, vízrajzi, tájképi értékek megóvásának leghatékonyabb eszközei a természetvédelmi területek. A védettségi kategóriákba egyrészt az élővilág, táj- és természetvédelem szempontjából legértékesebb területeket jelölik, amelyek a területi érzékenységi kategória rendszerben a legérzékenyebbek. A védettség jogszabályokban, illetve védetté nyilvánítási határozatban rögzített tilalmakat, korlátozásokat jelent az adott területen, amely jelentősen befolyásolja e területek távlati felhasználását, hasznosítását.

Dombóvár településen országos jelentőségű egyedi jogszabállyal védett természeti terület nem található. A 71/2015. (III. 30.) Korm. rendelet I. melléklete alapján Dombóvár város közigazgatási területe a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság működési területéhez tartozik, nemzeti parki védett terület azonban nincs a településen. Ettől eltekintve, Dombóvár közigazgatási területén több ritka, értékes növény- és állatfaj fordul elő, amelyek jogi védelem alatt állnak (faji védelem).

Az Európai Uniós természetvédelem legfontosabb eszközei a madárvédelmi (79/409/EEC) és az élőhely-védelmi (92/43/EEC) irányelv. A két jogszabály rendelkezései szerint kijelölt természetvédelmi területek közös európai rendszere a Natura 2000 hálózat. A Natura 2000 hálózat célja a közösségi szinten jelentős, veszélyeztetett növény- és állatfajok és élőhely típusok védelme, és ezen keresztül a biológiai sokféleség megőrzése és hosszú távú fennmaradásának biztosítása. A Natura 2000 hálózat kialakítása az Európai Unióhoz való csatlakozás egyik feltétele volt. Az irányelvek átültetése a magyar jogrendbe és a területek kijelölése az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet tel történt meg. A Natura 2000 hálózat által érintett területek (különleges madárvédelmi területek és különleges természetmegőrzési területek) helyrajzi számainak átdolgozott listáját a 14/2010. (V.11.) KvVM r. tartalmazza. Dombóvár közigazgatási területét kiemelten fontos természeti terület övezete nem érinti, ezért országos és nemzetközi szinten nem rendelkezik jelentős természeti értékekkel.

A települést Európai Közösségi jelentőségű Natura 2000-es természetvédelmi terület nem érinti. A legközelebbi, az Élőhelyvédelmi Irányelv keretében kijelölt különleges természetmegőrzési területek északon a Koppány menti erdők és rétek, keleten a Mágocs és Nagyhajmás környéki erdők, délkeleten a Mecsek nagyobb összefüggő erdősségei, délnyugaton a Zselic erdőfedte dombsági tájának központi része. A Mecsekben és a Zselicben ezekhez különleges madárvédelmi területek csatlakoznak.

Országos jelentőségű természetvédelmi terület nem található a településen, azonban ex lege védett forrás és földvár igen. A Dombóvár területén levő három egykori vár és forrás:

- A szarvasdi határban lepusztult földvár romja magántulajdonú telken áll, mérete és története még nem ismert.

- Jelentősebb a Szigeterdőben található XIII. században épült földvár, ami a település ősi magjában áll. A palánkkal megerősített 25 méter átmérőjű földvár feltételezhetően egy XVI. századi tűzvész során pusztult el. Az addigra már védelmi szempontból elavult várat nem építették újjá, szerepét a Gólya-vár vette át.

- A Gólya-vár, mely egyes nézetek szerint a település névadója, a Kapos árteréből kiemelkedő terasz-szigeten helyezkedik el. Mérete 70x105 méter lehetett. Ez a vármaradvány kultúrtörténeti jelentősége mellett esztétikai értéket is képvisel.

- A település forrása a Szőlőhegyi kápolna szomszédságában álló Szent Anna forrás (7310 hrsz-ú ingatlanon). A forrásfoglalás az útról jól észrevehető, a forrás vize iható. Meg kell említeni a Nyergesi tó utánpótlását szolgáló Nyergesi-forráscsoportot is (hrsz: 0398/1).

Kiemelkedő számban találni helyi jelentőségű védett területeket. Dombóváron tizennégy helyi védettségű természeti terület található. A Dombóvár Város Önkormányzata Képviselő-testületének a 19/2025 (X.31.) önkormányzati rendelete szól Dombóvár város helyi jelentőségű természeti területeinek védelméről.

A rendelet célja:

- természeti területek valamint azok természeti rendszereinek, biológiai sokféleségének általános védelme, megismerésének és fenntartható használatának elősegítése, továbbá a település lakosságának egészséges, esztétikus természeti-táji környezet iránti igényének kielégítése;
- azoknak a természeti területeknek helyi védelem alá helyezése, amelyeknek – tudományos, kultúrtörténeti, esztétikai, oktatási-nevelési jelentőségük és/vagy egyéb közérdek miatt – egész város számára jelentősége van;
- a védett természeti területek károsodásának megelőzése, elhárítása, a bekövetkezett károsodás csökkentése vagy megszüntetése;
- a védett természeti területeknek a jelen és a jövő nemzedék számára történő megőrzése, azok szükség szerinti helyreállítása, fenntartása, fejlődésük biztosítása.

2/5. táblázat: helyi jelentőségű védett területek a településen

Megnevezés	Terület (ha)	Hatálybalépés éve
Bontovai-tó	20,4	2004
Gólyavár	3,3	2004
Gunaras parkerdő	9,96	2007
Kis-Konda-patak völgye	306,1	2004
Nyerges-erdő és horgásztó	78,2	2004
Szigeterdő (régi Béke park TT)	4,8	1976
Tüskei tölgyes maradványerdő	3,4	2004
Dombóvári tűzlepkés rétek	189,7	2004
Banya-völgyi tölgyes	0,9	2004
Mágocsi úti tölgyes	0,37	2015
Bontovai erdő	8,3	2015
Béka-tói mocsár és egres	37	2015
Mászlonyi kastélypark	2	2015
Gunarasi partifecske költőtelep	0,02	2015

A helyi védett természeti területek kezeléséről, természeti állapotának fejlesztéséről a védetté nyilvánító önkormányzat gondoskodik. A kezelési feladatok meghatározására az önkormányzat természetvédelmi kezelési tervet készíttetett.

A védett területek legfontosabb adatait és jelentőségét, a kezelési irányelveket, Dombóvár Város Önkormányzata Képviselőtestületének 19/2025. (X.31.) önkormányzati rendelete tartalmazza.

Ökológiai hálózat

Az Országos Ökológiai Hálózat – a természetvédelemért felelős minisztérium központi nyilvántartása alapján – a 2003. évi XXVI. törvénnyel elfogadott Országos Területrendezési Tervben (OTrT) került lehatárolásra. Ennek övezeti „alábontását" (magterület, ökológiai folyosó, pufferterület) és pontosítását tartalmazza Tolna megye területrendezési terve, amelyet a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a 4/2012. (II. 17.) önkormányzati rendeletével fogadott el. További pontosítást tartalmaz Dombóvár Város Településrendezési Terve.

Az Országos Területrendezési Terv szerint Dombóvár az Országos Ökológiai Hálózat övezete által kis mértékben érintett település. A város közigazgatási határain belül a Kis-Konda-patak és a Kapos, valamint a Kis-Bükk-hegyi magterület kisebb része érintett az övezet által. A térség szerepe az országos szintű ökológiai hálózatban az, hogy ökológiai folyosók révén elősegítse az É-i (Koppány mente, Gyulaji-erdő) és a D-i (Kapos-völgy, Zselic, Völgység) nagyobb, összefüggő, természetszerű állapotú magterületek közötti ökológiai kapcsolatok megteremtését.

A Gunarasfürdői városrésztől keletre található Kapos folyókanyarulat és a Kis-Bükk-hegyi magterület kisebb része (amely részben a Béka-tói mocsár és égeres elnevezéssel szerepel Dombóvár Város Önkormányzata Képviselő-testületének a 19/2025 (X.31.) önkormányzati rendeletében), valamint e két magterület részt összekötő két hosszanti, keskeny terület - amely a Kapos egy mellékága, illetve egy fás, ligetes sávterület – ökológiai magterületi besorolású, azaz képes hosszú távon biztosítani a természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit és számos védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont. A Kis-Konda-patak völgye és a Kapos folyó közigazgatási határon belül eső mederszakasza és ennek környezete ökológiai folyosó kategóriába esnek, tehát a magterületek közötti biológiai kapcsolat biztosításában van fontos szerepük.

Kis-Konda-patak menti ökológiai folyosó

A külterületi szakaszokon a vizenyős völgytalpat döntően természetközeli élőhelyek jellemzik. A vízfolyás mentén fűz- és nyárligetek, kisebb foltokban égerligetek, a tavak, kisebb állandó kiöntések partján zárt nádasok és gyékényesek, az alacsonyan fekvő, tavasszal víz borította részeken nem zsombékoló magassásrétek, magaskórósok, bokorfüzesek húzódnak.

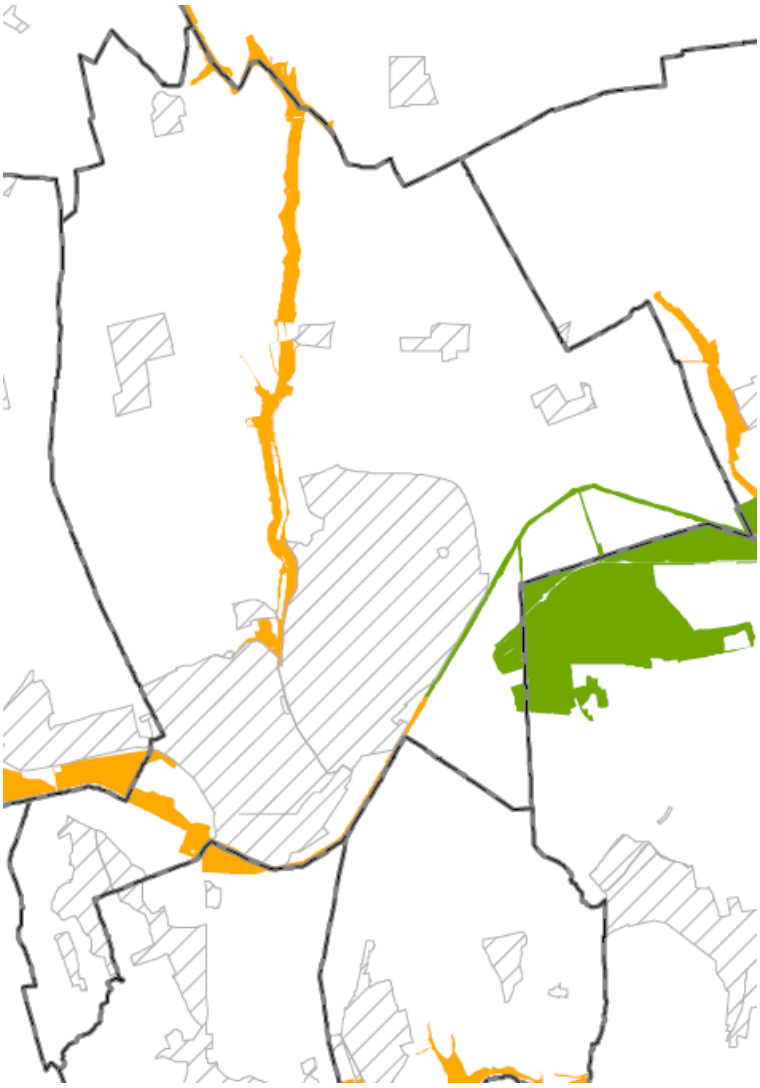
A völgy állandó vízhatástól mentes részein erősebb az emberi hatás, így itt nagyobb területen fordulnak elő féltermészetes bolygatott és gyomos élőhelyek. A perekaci mezőgazdasági telephely közelében lévő domb- és hegyvidéki gyomos üde gyepek, valamint a völgyoldal domb- és hegyvidéki gyomos száraz gyepjei döntően mesterséges hatásra alakultak ki. A töltés mentén taposott gyomnövényzet jellemző.

A patak belterületi szakasza mentén a vízkísérő természetes puha- és keményfás ligeterdők teljesen hiányoznak. Helyüket szabályos hálózatban telepített erdészeti faültetvények, döntően nemes nyárasok foglalták el. A völgytalpon kisebb foltban fehér füzes, a 61. számú főúttól D-re a völgyoldalban kis lucfenyves fordul elő. Ezeknek a nemesített és tájidegen fafajokból álló állományoknak az ökológiai szerepe nagyságrendekkel kisebb, mint a területen honos fafajokból álló erdőké.

A faültetvények között kisebb foltokban féltermészetes bolygatott és gyomos élőhelyek jelennek meg. A völgytalp vizenyős részein jellegtelen és másodlagos mocsarak és sásosok fordulnak elő, a töltés mentén és a Szállásréti-tó környékén taposott gyomnövényzet jellemző. Természetközeli élőhelyeket a kisebb foltokban előforduló égerligetek és bokorfüzesek képviselnek.

A különféle védettségi kategóriákba eső területeken (Natura 2000 területeken, valamint a Nemzeti Ökológiai hálózat területein) nem kívánatosak, ennél fogva nem is támogatottak jelentős fejlesztések, kiváltképp nem zöldmezős beruházások.
A városhatár természetvédelmi szempontból igen értékes élőhelyeit nem szabad felszabdalni (utakkal, vagy egyéb nyomvonalas létesítményekkel, épületekkel, stb.) művelési águk megváltozatása nem kívánatos, sőt, természetvédelmi szempontból ellenjavallt (pl. értékes gyepek erdősítése). Ugyancsak fontos a hagyományos terület - és tájhasználat fenntartása, az ökológiai alapokon nyugvó extenzív növénytermesztési és állattenyésztési formák – megtartása - meghonosítása.
Rendkívül fontos feladat az ökológiai folyosók (állandó és időszakos vízfolyások, vízmosások) megóvása. A vízfolyások fontos ökológiai folyosók, amelyek összeköttetést teremtenek különféle élőhelyek között. A vízfolyások „szabályozása”, vagyis vonalvezetésének megváltoztatása, medrének burkolása tilos, az azt kísérő növényzet károsítása, eltávolítása nem kívánatos, és természetvédelmi szempontból ellenjavallt. A természetvédelmi szempontból értékes gyepek erdősítése, fásítása ellenjavallt; növénytelepítések során csak nem invazív fajokat szabad telepíteni.

A településen jelentősebb tájseb, nyílt színi bányaművelés, illetve egyéb zavaró emberi tevékenység nem jelentkezik, ezért Dombóvár területét a Tolna megyei területrendezési terv szerint térségi tájrehabilitációt igénylő terület övezete nem érinti.

4. térkép: Országos ökológiai hálózat részei Dombóvár közigazgatási határán belül (színek magyarázata: zöld: ökológiai magterület, narancs: ökológiai folyosó, fekete vonal: település közigazgatási határa)
(forrás: Országos Területrendezési Terv térképi mellékletei (hatályos: 2019.03.15-től): https://www.e-epites.hu/sites/default/files/2025-03/3_1_oko_halozat_magteruletenek_ovezete_az_okologiai_halozat_okologiai_folyosojanak_ovezete_es_az_okologiai_halozat_pufferteruletenek_ovezete.pdf, megtekintés: 2026.08.18.)

2.2.5 Épített környezet értékei

Dombóvár gazdag, több kort felölelő történeti adottságai alapján méltán szerepel Tolna megye területrendezési tervében „történeti települési terület" kategóriában. A „történeti települési terület" a megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe a védendő területegységek – különösen történeti településközpontok, történeti kertek, jelentős régészeti lelőhelyek, országos és helyi védelem alatt álló területek, valamint ezek környezete, védőövezetei – tartoznak.

Dombóváron régészeti lelőhelyek, országos és helyi védelem alatt álló területek, valamint ezek környezete, védőövezetei megtalálhatók. A helyi védelem széleskörűen kiterjed az épületekre és a védendő utcaképekre.

Az Önkormányzat az építészeti örökségnek azon elemét, amelyek értéke alapján nem részesül országos védelemben, de sajátos megjelenésénél, jellegzetességénél, településképi vagy településszerkezeti értékénél fogva a település szempontjából kiemelkedő, hagyományt őriz, az ott élt emberek, közösségek munkáját és kultúráját híven tükrözi, - helyi védettség alá helyezi, azok a helyi építészeti örökség részét képezik. Az építészeti örökséghez tartozik a műemlék, a műemlék jellegű épület, amelyek megóvása közérdek.

2/6. táblázat: a település műemlékei (forrás: Örökségvédelmi Hatástanulmány)

Törzs-szám	Azono-sító	Cím	Név	Bírság kat.	Védési ügyiratok	Hrsz
4134	8593	Arany János tér	R. k. templom (Jézus Szentséges Szíve)	III.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	50/2
4135	8594	Arany János tér	Szentháromság-oszlop	III.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	50/3
4136	8596	Erzsébet utca 46 szám előtt	Szent Flórián-szobor	III.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	267
4137	8597	Jókai Mór utca 13.	Pál-ház	III.	22509/1958. ÉM 120344/1958. MM	1392
6827	8592	Külterület	Dombói várrom (Gólyavár)	III.	1355/1968. OMF	0350
10022	8595	Szigeterdő	Kossuth-emlékmű	III.	2362/1987. OMF	1882/3
11258	11708	Arany János u. 5.	Korona Szálló	II.	11/2006. (V. 9.)NKÖM	224/8
11338	12267	Deák Ferenc utca 12.	Zsinagóga	II.	9/2009. (III. 6.) OKM	201

A város régészeti örökségeit, a helyi védettséggel rendelkező építményeit, a műemléki területeket az Örökségvédelmi Hatástanulmány ismerteti részletesen.

<u>Római katolikus templom</u>

A település központjában szabadon álló, T-alaprajzú, kereszthajós templom, Ny-i végfalához épült, alacsony bővítménnyel. A kereszthház egyformán alakított, tornyos véghomlokzatain kétoldalt egy-egy üres szoborfülke, a tornyok tengelyében kőkeretes bejárat található. A főhajó K-i, timpanonos

oromzattal lezárt homlokzata előtt kontyolt nyeregtetős bejárati építmény. A főhajóban betonelemek alkotta dongaboltozat, a kereszthajó D-i szakaszán csehsüveg boltozat, a kereszthház két végén pilléres karzat. Berendezés: 18, 19 és 20. századi. A korábbi, 1725-ben épült templom helyén, herceg Esterházy Miklós adományából 1757-re épült meg a Szent Lászlónak szentelt új, egyhajós templom, D-i homlokzati toronnyal, poligonális záródású szentéllyel, a Ny-i oldalon sekrestyével. Két mellékoltára és szószéke, herceg Esterházy Miklós adományaként, 1760 körül Kismartonból került ide. 1949-1950-ben a szentély elbontásával É-i és K-i irányban neobarokk stílusban lett bővítve, a sekrestye megnagyobbítva, a főbejárat a K-i oldalra áthelyezve (építész: Kappéter István; terv: 1942). Belső felújítására az 1980-as években került sor, 2023-2024-ben újabb felújításra került sor.

Szentháromság oszlop

A templom D-i homlokzata előtt, romantikus öntöttvas kerítéssel övezett, hasáb alakú alépítmény fölött háromszög alaprajzú, sarkain volutás talapzaton álló, felfelé sudarasodó, felhőkkel díszített, fejezetes pillér, tetején Szentháromság-szoborcsoporttal. Pianono János pécsi kőfaragó készítette, felállítva 1848. június 15-én, restaurálva pedig az 1980-as években lett, felújításra 2023-2024-ben került sor.

Szent Flórián szobor

Az Erzsébet utca 46. számú ház előtt öntöttvas kerítéssel övezett, négyzetes alépítményen, fogsordíszes párkánnyal lezárt talapzaton álló, festett kőszobor, a szent római katonai viseletű, baljával lándzsát tartó, jobbjával dézsából egy égő házra vizet öntő alakjával.

Pál-ház

Az utcavonaltól beljebb szabadon álló, L alaprajzú, földszintes, nyeregtetős lakóház. Lizénákkal és fejezetes pilaszterekkel gazdagon tagolt, konzolsoros főpárkánnyal lezárt, hosszú utcai homlokzat, kicserélt ablakokkal. Udvari homlokzatai átalakítva. A belső síkmennyezetes kialakítású.

Dombóvári várrom (Gólyavár)

A Dombóvár és Sásd közötti, 611. számú közút mentén, a Kapos hídjától DNy-ra kb. 100 m-re, az ártérből kiemelkedő dombon álló, téglalap alaprajzú, vizesárokkal körülvett, Ny-i kaputornyos vár maradványai. Az épületből csak az É-i fal egyes szakaszai, közöttük egy több méter magas tömb és a DK-i sarok állnak magasabban. Ez utóbbin egy emeleti ablak kávája és a földszinti boltozat indítása látszik. Első említésének idején, 1313-ban a Héder nembeli Kőszegieké. A király 1326-ban Csák nembeli Péternek és Istvánnak adta. Utódaik, a Dombai család, még a 16. század elején is birtokolták, és 1520 körül reneszánsz stílusban átépíttették. 1536-ban Werbőczy Istváné, illetve Török Bálinté. A törökök 1543-ban foglalták el, 1686. évi visszafoglalása után az Esterházyaké (leírása 1692-ből). A 18. század közepén falait magtárépítkezéshez hordták el.

Kossuth emlékmű

A Szigeterdőben elhelyezkedő sokalakos domborműre és egy-, illetve kétalakos egységekre szétbontott emlékmű. A sétaút tengelyében, illetve mellette talapzaton Kossuth Lajosnak és az 1848-as első független magyar kormány miniszterеinek életnagyságnál nagyobb szobrai ruskicai márványból. A monumentális dombormű alakjai a szabadságért a haza oltárán hozott áldozatot jelképezik, alépítményén kőtábla Petőfi Sándor "Élet és halál" című költeményének első versszakával. Horvay János szobrász 1908-as tervpályázaton díjat nyert szoborcsoportját 1927-ben állították fel a

Parlament előtt. Magas alépítményen állt a kilencalakos kompozíció, középen, megemelt talapzaton Kossuth Lajos szobrával. A középső öt figura mögötti mellvédfal hátoldalán volt a sokalakos dombormű. 1952-ben pesszimista hangvétele miatt lebontották, 1959-ben Dombóvárra került, 1972-ben elemeire bontva felállították, 1998-ban felújították.

Korona szálló

Dombóvár történeti központjában, a római katolikus templomtól K-re, az Arany János tér, Baross utca és Kossuth Lajos utca által határolt kiteresedésben áll. az L alaprajzú, kétszintes, részben alápincézett, kontyolt nyeregtetővel fedett épület. Az 1810-ben épült Korona Szálló a település legrégebbi épületei közé tartozik. A több mint 25 éve használaton kívül álló épület állapota folyamatosan romlik.
Arany János térre néző, K-i, bejárati homlokzata közepén háromtengelyes, a főpárkány fölé magasodó, háromszög-timpanonnal záródó rizalit, ennek földszintjén, a középtengelyben nyílik a szegmentíves, kőkeretes, kerékvetős kapu. A rizalit emeletén a fejezetes pilaszterek között magas, keskeny, szegmentíves, keretezetlen ablakok ülnek a homlokzaton végigfutó övpárkányon. A homlokzat többi nyílászárója nagyrészt egyenes záródású, keretezetlen, alsó-felső nyílószárnyas illetve T osztású.

Zsinagóga

A dombóvári Kakasdombon, a városból kivezető sásdi út fölé magasodva áll a zsinagóga épülete. Helyén korábban egy szerény imaház állt, amelyet 1885-ben Klingenheber nevű mérnök tervei alapján átépítettek.

2.3 Globális trendek

Bizonyos globális változások, trendek - sajnos általában kedvezőtlenül - befolyásolják a klíma alakulását. A következő globális trendek lesznek meghatározóak a környezetállapot alakulásában az elkövetkező években, évtizedekben:

- népesség létszámának növekedése
- globalizáció
- migráció
- bioszféra (élőlények, élőhelyek pusztulása)
- környezet-egészségügyi mutatók romlása
- szennyezés
- erőforrások felhasználása
- energiafogyasztás növekedése
- hatékonyság növekedése

2.3.1 Éghajlatváltozás

Az üvegházhatású gázok és aeroszolok légköri mennyiségének, a földfelszín tulajdonságainak változásai megváltoztatják az éghajlati rendszer energia-egyensúlyát. A légkör üvegházhatásának

antropogén tevékenység okozta erősödése miatt a jövő században a Föld hőmérséklete magasabbra emelkedhet, mint a történelem során valaha. A CO_2 koncentráció előrebecsült értéktartománya 540 és 970 ppm közé fog esni a 21. század végére. Ez a legkedvezőbb esetben csak 1,4°C-os, legrosszabb esetben 5,8°C-os hőmérsékletemelkedést okoz.

Igen valószínű, hogy a forró extrémitások, a hőhullámok és a nagy csapadékok száma meg fog növekedni. Várhatóan emelkedni fog a hőhullámok gyakorisága, intenzitása és időtartama is, míg a téli szélsőségek (hideg és fagyos napok száma) előfordulása várhatóan csökkeni fog.

Fontos szerep hárul helyi szinten az önkormányzatra az éghajlatváltozásból adódó problémákhoz való alkalmazkodásban. Az emberi egészség megóvásának, a szervezet alkalmazkodásának egyik fő komponense a tájékoztatás és lakossági felkészítés területe, valamint az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése. A hőségtervek kidolgozása, az oltási gyakorlat felülvizsgálata, az érzékeny csoport számára speciális ellátás biztosításának kidolgozása, továbbá a városi „hőségzónák" kijelölése a háttérapparátus feladata. Fontos továbbá árvízvédelmi, belvízvédelmi intézkedések, energetikai iránymutatások (fűtés, hőszivattyús házak építése stb.), csapadékvíz-elvezetés fejlesztése nagy esőzések esetén, jégkár elleni intézkedések, aszály-monitoring, stb. tervek kidolgozása, és alkalmazása.

2.3.2 Környezet-egészségügy

Az élőlény – így az ember is – és környezete szoros kölcsönhatásban áll egymással. Lényegében megállapítható az a tény, hogy minden környezeti elem szennyezettsége hatással van az emberi szervezet egészségére.
Helyben jelentkező, légszennyező forrás a lakossági tüzelés, égetés. A fahulladékok nagy része különböző gyanta és lakk maradványok mellett faanyagvédő anyagokat – biocidokat – is tartalmazhat, amelyekből a nem tökéletes égés során egészségkárosító anyagok szabadulnak fel. A műanyag zacskók, eldobható műanyag palackok képezik a háztartási hulladék legnagyobb részét. Ha elégetik őket, szennyezik a környezetet, és károsíthatják az egészségünket, rákkeltő, bőr- és szemirritációt okozó, a légző- és immunrendszert, és a vérképző szerveket súlyosan károsító vegyületetek szabadulnak fel. A hulladékok égetésekor egyrészt számolhatunk az anyagi összetételből eredő káros anyag kibocsátással, másrészt azonban figyelembe kell venni a relatíve alacsony égetési hőmérsékletnél keletkező illetve felszabaduló káros melléktermékek jelenlétét is. A háztartási hulladék anyagok égetése során általában keletkezik szén-monoxid, szén-dioxid, hidrogén-klorid, hidrogén-fluorid illetve számos egyéb, irritáló, maró hatású és rákkeltő szerves anyag. A dioxin, a furán származékok, valamint a füsttel szétszóródó fémek (pl. a kadmium, cink, arzén, higany, nikkel, ólom, króm stb.) az égés során keletkező porral leülepszik a talajra, a növényre, és a táplálékláncon révén bejut az emberi szervezetbe. PVC (műanyag flakonok, háztartási, gyógyszerészeti, kozmetikai termékek, gyerekjátékok stb.) égetése során szén-monoxid, vinil-klorid, dioxinok, klórozott furánok és sósav gáz képződésével kell számolnunk. Poliuretán égetésekor sárga füstfelhők jönnek létre, amelyek hidrogén-cianidot és foszgént tartalmaznak. Fehérített papír (pizzás dobozok, mélyhűtött ételek dobozai) égetésekor halogénezett szénhidrogének jutnak a légkörbe. Papír és karton égetésekor a feliratok toxikus fém tartalma szennyezi a környezeti levegőt. Régi farostlemez hulladékok elégetése során arzén és króm kibocsátással kell számolni.

Az avar égetése során nagy mennyiségben keletkezik szén-monoxid, aeroszol részecskék (PM), nitrogén-oxidok és különféle szénhidrogének (metil-etil-keton, etilbenzol, sztirén, fenol, dibenzo-furán, benz[a]pirén). Megoldás lehet a komposztálás: valamennyi kerti hulladék és avar komposztálható. A komposztálás során elkerüljük a hatalmas légszennyezést, értékes humuszhoz, növényi trágyához jutunk. A komposztálás folyamata általában 1 év, de bizonyos növények komposztálása éveket vehet igénybe. Meggondolandó azonban, hogy bizonyos kerti zöldhulladékok kórokozókkal és kártevőkkel fertőződhetnek, ezek ellen pedig a leghatékonyabb védekezést, a fertőzött részek elégetése nyújtotta.

Szállópor (PM10)

A szilárd részecskék az égetés talán egyik legkritikusabb légszennyező anyagai. A szálló por a levegőben szuszpendált szilárd és /vagy folyékony részecskék elegye. A szálló port részecskemérete alapján két nagy csoportra lehet bontani: a 10 mikrométer átmérőjű részecskéket durva részecskéknek (PM10) nevezik, ezek a részecskék az alsó légutakba jutnak le. A 2,5 mikrométernél kisebb átmérőjű, „finom" részecskék (PM 2,5) alkotják az egészségkárosító hatás szempontjából jelentősebb frakciót, ezek már lejutnak a tüdő léghólyagocskáiba is. A szálló por koncentráció rövid távú emelkedése izgatja a nyálkahártyákat, köhögést és nehézlégzést válthat ki. A tüdőben felszívódva gyulladásos folyamatot indíthat el, aminek következtében növekszik a vér alvadékonysága, vérrögösödés léphet fel.

A levegő-higiénés index legmagasabb, „veszélyes" kategóriájában az összes halálok miatti halálozás is növekedhet. A kültéri levegő szálló por tartalmának hosszú távú hatásai a következők: a várható élettartam jelentős csökkenése a szív- és érrendszeri, a légzőszervi betegségek, valamint a tüdőrák miatti halálozás növekedése következtében. Meg kell jegyezni, a szálló por még a legalacsonyabb koncentrációban is káros. További problémát jelent, hogy a szálló porok felületéhez toxikus szennyezőanyagok kötődhetnek. Ilyenek a dioxinok, a policiklikus szénhidrogének (PAH-ok), a nehézfémek, stb. A PAH-ok 95 százaléka a finomszemcsés anyagokhoz (PM 2.5) kötődik. Egyes PAH-ok nem csak toxikusak, hanem karcinogének is és becslések szerint a tüdőrák kockázatát 7,8-szeresére növelik.

Nitrogén-oxidok

Az égetés során a levegő és a hulladék nitrogén tartalmának oxidációjából származnak. A nitrogén-oxidok nagyon reakcióképes gázok, melyek kulcsszerepet játszanak az ózon és a fotokémiai szmog egyéb összetevőinek keletkezésében. A kén-dioxid mellett meghatározó a szerepük a savas esők kialakulásában is, és így az erdők pusztulásában. A nitrogén-oxidok légzőszervi megbetegedésekkel és tüdőproblémákkal hozhatók összefüggésbe. Vizsgálatok szerint, azon gyermekek körében, akik magasabb nitrogén-oxid koncentrációnak vannak kitéve, csökkent légzésfunkció tapasztalható. Állatkísérletek alapján a nitrogén-oxidok magas koncentrációja meggyorsíthatja a rákos megbetegedések lefolyását.

Kén-dioxid

A kén-dioxid klasszikus szennyezőanyagnak nevezhető, mivel egészségkárosító hatása már a szénre alapozott ipari forradalom elterjedése óta megfigyelhető, kibocsátása a hulladékban lévő kén-tartalom függvénye. Alapvető szerepet játszik a savas-esők kialakulásában. Különösen veszélyes a vízi

élővilágra nézve. A kén-dioxid környezet-egészségügyi hatásai már régóta ismertek. A magas koncentrációjú kén-dioxid belégzése esetén a légutak görcsös állapota alakul ki. Az asztmában szenvedők hevesebben reagálnak, mint az egészséges emberek. A kén-dioxid izgatja a légző rendszert, hörgő összehúzódást, krónikus hörghurutot és csökkent légzésfunkciót okoz.

Szén-monoxid (CO)

A szén-monoxid színtelen és szagtalan, redukáló hatású gáz, a szénvegyületek tökéletlen égése során képződik. Mind zárt térben, mind szabad levegőn kockázati tényező. Zárt térben fokozottan veszélyes, hiszen ott könnyen földúsulhat. A szén-monoxid gyengíti a vér oxigénszállító képességét, oxigénhiányos állapot kialakulását okozhatja. A szén-monoxid mérgezés tünetei a fejfájás, hányás, súlyos esetekben eszméletvesztés és halál - bár a rövid ideig tartó expozíció hatása visszafordítható. Az idült hatások tünetei: fejfájás, szédülés, álmatlanság, szívtáji fájdalmak, idegrendszeri tünetek, a szívinfarktus gyakoriságának növekedése. A halálos CO mennyiség függ a kortól, az általános egészségi állapottól (különösen veszélyes szívbetegség esetén) és az érintett személy aktuális oxigénszükségletétől.

Allergén növények

A külső- és belsőtéri biológiai légszennyezők, elsősorban a rendkívül allergén parlagfű magas pollenkoncentrációját is fontos kockázati tényezőnek kell tekinteni. A zöldterületek, valamint növényzet ápolásáról és az idényszerű növényvédelmi munkálatok elvégzéséről, valamint a gyom- és allergiát okozó növények, különösen a virágzó parlagfű mentesítéséről a tulajdonosok, kezelők, használók, bérlők kötelesek gondoskodni. A parlagfű irtásáról folyamatosan, legkésőbb virágzás előtt, az időjárástól függő gyakorisággal kell gondoskodni. A területen található allergén, lágyszárú növények gyomirtását a lehetséges eszközök (mechanikus, kémiai, agrotechnikai), illetve engedélyezett készítmények (herbicidek) felhasználásával szükséges elvégezni.

Fényszennyezés

Sajnos napjaink egyik modern kori problémájává nőtte ki magát a fényszennyezés. Fényszennyezésnek nevezzük az esti égbolt mesterséges fényforrásokkal történő fölösleges, energiapazarló és környezetkárosító megvilágítását. Az ökológiai szempontokat figyelmen kívül hagyó, hatalmas mennyiségben elhelyezett világítótestek nagyon gyors terjedése maga után vonta a lakott területeken élő emberek és a várostól távoli természeti környezet fényterhelésének rohamos emelkedését. Az állandósuló fényszennyezés egészségügyi, közlekedésbiztonsági, ökológiai és tájvédelmi szempontból is kockázatot jelent.

2.4 SWOT analízis

A helyzetfeltárás után fontos feladat az egyes tényezők értékelése. Meg kell vizsgálni, hogy mely tényezők milyen hatással vannak a település környezeti állapotának alakulására. Az erősségek közé elsősorban a szorosabban vett környezetvédelmi pozitív, belső tendenciák, az adottságként meglévő természeti erőforrások és környezeti értékek, valamint az azokat fenntartó folyamatok kerültek. A gyengeségek között a szorosabban vett környezetvédelmi negatív, belső tendenciákat gyengítő, létező környezeti problémák, a környezetre, a természetre, tájra, illetve azok állapotára ható folyamatok szerepelnek. A lehetőségek azokat a külső és pozitív meghatározottságú igényeket és tendenciákat, meglévő hatásokat mutatják be, amelyek a szorosabban vett környezetvédelem területén értelmezett erősségeken kívül esnek, de azokhoz és a környezet állapotának javulásához képesek hozzájárulni. A külső értelemben vett veszélyekben bemutatott negatív állapotok, trendek a lehetőségekkel ellentétesen hatva csökkentik vagy károsan befolyásolják a környezeti eredményeket és összességében a környezeti állapotot.

BELSŐ TÉNYEZŐK - ERŐSSÉGEK	BELSŐ TÉNYEZŐK - GYENGESÉGEK
❑ Megfelelő szinten kiépített a víz-, a gáz-, csatorna- és elektromos hálózat. A közüzemi vízellátásba bekapcsolt lakások 95%-a csatlakozik a kiépített csatornahálózatra, csökkentve a felszín alatti vizek szennyezését. ❑ A helyi ivóvízbázis, és üzemelő vízmű biztosítja a lakosság megfelelő mennyiségű és minőségű ivóvízzel történő ellátását. ❑ A település levegője „Jó” és „Kiváló” minőségű, csökkent az ipari és lakossági környezetterhelő emisszió gáz kibocsátás. Nincsenek nagyipari kibocsátók, alacsony a veszélyes üzemek aránya. ❑ Csökkenő tendenciát mutat a keletkező vegyes települési szilárd hulladék mennyisége. A házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés (papír, műanyag, fém) az egész város területén megoldott. A begyűjtött lakossági zöldhulladék komposztálásra, vagy elszállításra kerül. ❑ A lakossági szilárd hulladék környezetkímélő, műszakilag megfelelően szigetelt regionális lerakóba jut. A hulladékkezelés okozta ÜHG kibocsátás a technológiai fejlesztések hatására csökkenő tendenciát mutat. ❑ Kitűnő helyi adottságok vannak a megújuló energiaforrások (a nap-, a geotermális és biomassza energia) hasznosítására. A megújuló energia hasznosítás mértéke	❑ Közúti hálózat kapcsolatai hiányosnak és rossz minőségűnek tekinthetők. Az utak romló állapota és a rendszeres karbantartás hiánya. ❑ Elkerülőút hiánya, M9 autópálya hiánya. Nagy átmenő forgalom az országos főutakon - a 61. sz. főút és a 611. sz. út mentén - jelentősen hozzájárul az ÜHG kibocsátáshoz, települési szállópor koncentrációhoz. ❑ Folyamatosan emelkedik a közúti közlekedés mértéke és ezzel az ÜHG-kibocsátás. A közösségi közlekedésben résztvevők arányának csökkenése, közösségi közlekedés (elektromos busz, kötöttpályás) fejlesztésének elmaradása. ❑ A közösségi közlekedésben használt járműállomány elektromos meghajtású korszerűsítésének hiánya. Nincs Dombóváron megfelelő, ezt kiszolgáló buszpályaudvar. Önkormányzati járműállomány elektromos meghajtású korszerűsítésének hiánya. Az elektromos autókhoz szükséges infrastrukturális háttér (töltőállomások) kiépítésének elmaradása. ❑ Kerékpárút hálózat és egyéb kerékpáros infrastruktúra kiépítetlensége. Új, alternatív mikromobilitási eszközök (pl. e-roller) alkalmazásának elterjedésének hiánya. ❑ Távhőszolgáltatásban magas az ÜHG kibocsátás a földgáz felhasználása okán.

(elsősorban napelemes rendszerek) növekszik. Korszerű, környezetet kevésbé károsító energiahordozók racionális felhasználása. Megújuló energia hasznosítása a termálvízre támaszkodva. ❑ Az utóbbi években folyamatosan csökkent az erőforrások felhasználása (ivóvíz, gáz, elektromos energia), hozzájárulva a fenntartható fejlődés érvényesüléséhez. ❑ A Város elkötelezett a fenntartható és klímaváltozás hatásait mérséklő jövő irányában. Számos klímajavító programot kezdeményez, pl. energiahatékony közvilágítás (az összes köztéri fényforrás tekintetében), fenntartható mobilitás, megújuló energiahasznosítás lehetőségei, városi zöldfelületek javítása, lassú ütemben, de folyamatosan megvalósuló épületállomány energetikai rekonstrukció. ❑ A szilárd burkolatú utak folyamatos karbantartása, felújítása. Földutak aszfaltozása. Elkerülő út építésének lehetősége. ❑ Kerékpárutak létesítése. Dombóvár adottságai igen kedvezőek új, alternatív mikromobilitási eszközök (pl. e-roller, kerékpár) alkalmazhatóságához. ❑ Gépjárműállomány összetételében elmozdulás az alacsonyabb CO_2 vagy zéró emissziós járművek felé. Elektromos jármű töltőinfrastruktúra fejlesztése. ❑ A város jelentős vasúti csomópont, amely lehetőséget biztosít a tömegközlekedés preferálásához. ❑ Megújuló alapú energiaközösségek kialakítása Dombóvár és az agglomeráció vonatkozásában. ❑ Térségi települési együttműködések lehetőségeinek kiaknázása klímavédelem terén, elsősorban a Kapos-menti Terület- és Vidékfejlesztési Társulással. ❑ Energetikai célú adókedvezmény, TAO-ból finanszírozott energetikai fejlesztések. ❑ A helyi környezeti szabályozás részletesen kitér a környezeti elemek védelmére. Helyi	Geotermikus, biomassza, napenergia kihasználatlansága a városi távhőellátásban. A földgáz felhasználásának csökkentésével érhető el a legnagyobb ÜHG kibocsátás csökkenés a városban. ❑ A lakossági fűtés esetében továbbra is jelen van a szálló por (PM10) kibocsátást eredményező vegyes tüzelés, valamint esetenként a hulladékok tüzelése. Nagyarányú a lakossági tűzifa felhasználás. ❑ A városi épületállomány döntő többsége továbbra is alacsony energiahatékonyságú. Idős, főként energetikai szempontból elavult lakás állomány magas aránya. Az ÜHG kibocsátás csökkenéshez nagymértékben hozzájárulna az energiahatékonyság nagyobb mértékű növelése az épületállomány esetében. ❑ A műemlék épületek esetében az energiahatékonysági fejlesztések megvalósítása műszaki és pénzügyi okokból problémás. ❑ A szennyvíztisztító telepen keletkező biogáz gázmotor segítségével történő hasznosításának hiánya. ❑ A villamos energia felhasználás mérséklése, a termelésben a napenergia felhasználásának nagyobb mértékű növekedése lenne szükséges. ❑ Az elosztóhálózat extrém időjárási eseményekkel szembeni ellenállóképessége bizonyos városrészekben korlátozott. A magasabb hőmérsékleti értékek miatt nő a légkondicionálás aránya, ami hozzájárul az energia-ellátó rendszer stabilitásának csökkenéséhez. ❑ A megújuló energiák hasznosításának növekedése miatt az elosztóhálózat stabilitása romlik, alternatív rendszerek még nem épültek ki, energiaközösség kialakulása még nem történt meg. ❑ A peremterületek közüzemi fejlesztései esetében az összehangolt tervezés lehetőségeinek kihasználása nem minden esetben valósul meg.

védettséget élvező természeti területekben gazdag a település. Önkormányzati rendelet került elfogadásra a helyi védett területek védelméről. Faegyedekkel jól ellátott a város, melyek közül több helyi védettséget élvez. ❑ Dombóvár átlagon felüli települési zöldfelület-rendszerrel rendelkezik. A településen a zöldterületek gondozottak, ápoltak. Zöldfelület-fejlesztés, - rendezés folyamatos, tanösvények további kialakítása turisztika jelentőséggel bírhat. ❑ Bel- és külterületi zöldfelület rendszerek fejlesztése a karbonmegkötő képesség növelése érdekében. ❑ Az erdőterületek, valamint városi zöldfelületek további növelése, biodiverzitás megtartásával. Energia erdők telepítése. ❑ A fenntartható és klímabarát elköteleződés révén a Város stratégiai dokumentumokkal rendelkezik: Klímastratégiával, Fenntartható Energia és Klíma Akciótervvel - SECAP, Zöld átállás menetrenddel, Fenntartható Városi Mobilitási Tervvel - SUMP, Fenntartható Városfejlesztési Stratégiával - FVS. ❑ Fenntartható területgazdálkodás, klímatudatos várostervezés kialakulása, megerősödése. ❑ Jelentős turisztikai vonzerővel bír Gunaras gyógyhely. ❑ Jelentős számú az országos és helyi védettséget élvező műemléki épület és terület. ❑ A környezeti nevelést segítő és megalapozó oktatási intézményrendszere jól kiépített. Az iskolai oktatásban, a pedagógiában jelen van a klímaváltozás témája. ❑ A lakosság szemléletformálásban a középoktatás és a K+F egyre növekvő mértékben van jelen. ❑ A lakosság egy része – főként a fiatalok – nagy érzékenységgel bírnak a téma iránt. A lakosság sok olyan tevékenységet ismer, amelyek enyhítik a klímaváltozás hatásait. ❑ Hajlandóság nagyobb pénzügyi áldozatra a	❑ Országos védettséget élvező védett természeti terület nem található a településen. ❑ A településen nitrát-érzékeny területek vannak. A terület felszín alatti víz szempontjából érzékeny terület. ❑ Időnként jelentős a Kapos folyó szennyezettsége, vízminőségi problémák állnak fenn. ❑ A vizes élőhelyeket jelentő tavak erősen töltődnek, a jelentős mértékű mezőgazdasági és kommunális eredetű környezetterhelés miatt gyors ütemben eutrofizálódnak. ❑ A település domborzati viszonyaiból adódóan jelentős a vízeróziónak való kitettség. ❑ Az árvízvédelmi fejlesztés és a csapadékcsatorna-hálózat bővítésének elmaradása esetén ár- és belvízveszély, szélsőséges időjárási körülmények esetén elöntések. A csapadékvízelvezetés döntően nyílt árkos megoldású, amelyek hidrológiai rendezettsége nem jellemző, így az árkok vízelvezető képessége korlátozott. ❑ A csapadékvíz helyben történő hasznosítása jelenleg a legtöbb esetben nem megoldott. A jelenlegi vízgazdálkodási rendszer nem elég rugalmas, ezért nem megfelelő a változó környezetben. ❑ Tájhasználati konfliktusok, a külterületi részeken „agrársivatag” jelleg. A mezőgazdaságban a monokultúra növekedése. Az intenzív mezőgazdaság által lepusztított táji és természeti környezet növekedése, magas aránya a város közvetlen környezetében. A mezőgazdasági művelés által a természetes és természetközeli élőhelyek degradálódnak és felaprózódtak. ❑ A táj régi mozaikos felépítése eltűnt, a természetes élőhelyek száma és kiterjedése kicsi, az ökológiai kiegyenlítő felületek csak elszórva, főleg a vízfolyások mentén jelennek meg. Dombóvár szűkebb környékén nem fordulnak elő nagy kiterjedésű, összefüggő

klímatudatosság érdekében. ❑ A helyi média különböző platformjai lehetőséget nyújtanak a klíma- és energiatudatosság erősítésére. ❑ Dombóváron „hagyománya” van a környezet- és természetvédelemnek civil és intézményi szinten egyaránt. A szemléletformálásban meghatározó civil szervezetek közötti kapcsolati rendszer erős (ismerik, elismerik egymás munkáját). Klímatudatos csoportok (pl. biogazdálkodók, környezetvédők) jelenléte. ❑ Fenntarthatóságot érintő programok, pályázatok és események növekvő száma. ❑ Klímatudatos vízgazdálkodás kialakítása (ivóvízszükséglet csökkentése, alternatív vizek hasznosítása, vizek helyi elvezetése és egyidejű megtartása). ❑ Kiépültek az árvízvédelmi töltések. Több állóvíz is található a településen, amelyek az árvízcsúcsok csökkentésére is szolgálhatnak. A belvízelvezetés, árvízvédelem további fejlesztése. A villámárvizek kezelését szolgáló csapadékvíz- elvezetési fejlesztésekre az önkormányzat az elmúlt évek során kitüntetett figyelmet fordított, melyek jövőbeni folytatásával a város vízelvezetési kihívásai szélesebb körben kezelhetővé válnak. ❑ Barnamezős beruházások előnyben részesítése a zöldmezős beruházások helyett. A barnamezős területek hasznosítására koncepció kidolgozása. Az alulhasznosított barnamezős területek iparcsarnokok, termelőüzemek hasznosítására, gazdasági szereplők bevonására biztosítanak lehetőséget. ❑ Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete által érintett település. ❑ Intenzív talajhasználat felváltása hagyományos, tájba illő gazdálkodási módokkal. ❑ Fenntartható mezőgazdaság gyakorlatok alkalmazása. Helyi termékek előállításának, kereskedelmének és fogyasztásának	természetes élőhely komplexek, amelyek megkönnyíthetnék a kis kiterjedésű és izolált természetközeli állapotú élőhelyek ökológiai állapotának javulását. ❑ A talaj fizikai, kémiai és biológiai degradációja, a vízerózió, defláció okozta károsodás. ❑ Erdőterületek aránya átlagon aluli. ❑ A mikroklimatikus viszonyok változásával tájidegen fajok megjelenése. ❑ Az illegális inert és kommunális hulladékelhelyezések gyakorisága nő a település zöldfelületi részein. ❑ A település lakónépessége csökkenő és elöregedő jelleget mutat. A lakosság idősebb és rosszabb egészségi állapotú csoportja sérülékeny a hőhullámokkal, extrém időjárási helyzetekkel szemben. ❑ A lakosság körében ismert a globális éghajlatváltozás problémája, de a klímatudatos szemlélet- és életmód még nem jellemző. ❑ További probléma, hogy a gondolkodásban többnyire az éghajlatváltozás problémaköre az üvegházhatású gázok kibocsátására korlátozódik, az alkalmazkodás/adaptáció nem tudatosul. Klímatudatos energiahasználat és fűtési technikák ismeretének általános alacsony szintje a lakosság és vállalkozások körében is. Szemléletformálási akciók, rendezvények szervezése fontos lenne, de finanszírozásuk részben pályázatfüggő. ❑ A forráshiány miatt a környezetvédelmi beruházások háttérbe szorulhatnak. ❑ Városi szintű épületenergetikai és energiafelhasználási adatbázis fejlesztése hasznos lenne. ❑ Tudásintenzív iparágak hiánya. ❑ Nem készült el a település egyedi tájérték katasztere. ❑ Fontos lenne hőségterv, valamint komplex térségi és helyi vízgazdálkodási terv kidolgozása. Aszályterv és mezőgazdasági vízigény csökkentési terv létrehozása.

fejlesztése. Közvetlen kereskedelem, rövid kereskedelmi láncok fejlesztése.	❑ További fontos tényező a víz tározókapacitás kialakítása, talajvízszint csökkenés megállítása. ❑ Nincs komplex, megújuló energia hasznosításra vonatkozó stratégia, dedikált energiapont/ pályázati programiroda.
KÜLSŐ TÉNYEZŐK- LEHETŐSÉGEK	**KÜLSŐ TÉNYEZŐK - VESZÉLYEK**
❑ Európai uniós és állami pályázati források zöld projektekre, energetikai korszerűsítésekre. ❑ Zöldtechnológiák (pl. zöld hidrogén, energiatárolás, elektromos mobilitás) gyors fejlődése, innovációk, környezetbarát technológiák alkalmazása. ❑ A helyi gazdaság ösztönzése helyi termékekkel (kisebb ökológiai lábnyom). ❑ Klímavédelmi és energiahatékonysági programokba való bekapcsolódás. ❑ Partnerségi kapcsolat kiépítése más településekkel, kutatóintézetekkel, gazdasági szereplőkkel.	❑ Klímaváltozás hatásai: szélsőséges időjárási események, aszályok vagy villámárvizek. ❑ Gazdasági instabilitás és az energiaárak ingadozása, ami hátráltatja a környezetvédelmi célok elérését. ❑ Gyakran módosuló környezetvédelmi és finanszírozási szabályozások. ❑ Nem megfelelő hulladékgazdálkodásból, illegális lerakókból fakadó környezeti károk. ❑ Természeti értékek sérülése a túlhasználat vagy a globális környezeti folyamatok miatt. ❑ Kapos folyó eseti szennyeződése (Kaposvári cukorgyár termelése következtében).

3. Környezeti jövőkép

Dombóvár város hosszú távú jövőképe az Országgyűlés által elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiához igazodik.

A település jövőképét a négy alapvető erőforrás

- az emberi (humán),
- a társadalmi,
- a természeti
- és a gazdasági erőforrások

fényében fogalmazza meg.

Ennek a jövőképnek az elsődleges tényezője „egy olyan harmonikus, értékkövető és értékőrző helyi közösség, melyben a boldogulás alapja – az anyagi értékek mellett – az értékteremtő munka, az egészség, a tudás, az erkölcs (mely többek között hiten, bizalmon és tiszteleten alapul), valamint a család, közösség és az összetartozás, továbbá a globális felelősségvállalás”.

Ebben az értékrendben a mértékletesség és a takarékosság, az értékalapú gondolkodás és cselekvés, illetve a megtakarítás fontosabb a fogyasztásnál.

A környezet- és természetvédelemhez közvetlenül kapcsolódva a következők kerültek megfogalmazásra a jövőképben:

„A gazdaság az ökológiai korlátain belül működik. A fenntartható fejlődés a természeti erőforrásokkal való olyan tartós, értékvédő gazdálkodást jelent, amely lehetővé teszi az emberek boldogulását anélkül, hogy a gazdasági fejlődés lerombolná a sokféleséget, a komplexitást és az ökoszisztéma-szolgáltatásokat. Az emberek tisztelik a természetet, természeti értékeinket, a helyi közösségek felismerik a rendelkezésükre álló természeti erőforrásokból adódó lehetőségeiket, termelésüket, energiafelhasználásukat és fogyasztásukat erre alapozva szervezik meg. A lokális ökológiai problémákra, kihívásokra a helyi közösség és önkormányzat ad választ.”

Az Európai Unió jelenlegi környezetpolitikájának alapját jelentő 7EAP is megfogalmazza a maga jövőképét az Unió mint egység és tagországai számára. A gyakorlatias megközelítésű jövőkép értelmében „2050-ben jólétben, bolygónk ökológiai korlátait tiszteletben tartva élünk. Jólétünk és egészséges környezetünk egy olyan innovatív és körkörös gazdaságból származik, amelyben semmi nem megy veszendőbe, és amelyben a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás fenntartható módon folyik, a biodiverzitást pedig társadalmunk ellenálló képességét fokozva védjük, értékeljük és helyreállítjuk. Karbonszegény növekedésünk már régóta független erőforrás-felhasználásunktól.”

E két meghatározó jövőkép már önmagában is egyértelmű alapot jelent a Program jövőképének megfogalmazásához.

4. Célkitűzések

Az átfogó célokhoz rendelten kell meghatározni a cselekvési irányokat, intézkedéseket és a végrehajtás eszközeit. Az stratégiai célkitűzések elérését a tematikus akcióprogramokban meghatározott fő célkitűzések, célok, intézkedések és cselekvési programok meghatározása teszi lehetővé. A szükséges intézkedésekhez azonban nem minden esetben kapcsolódik cselekvési program. Ez függ a település jövőképétől, forráslehetőségeitől, stb. A Program jövőbeli felülvizsgálata során azonban újabb cselekvési programok kapcsolódhatnak be a tervezésbe. A Program végrehajtásának operatív szintjén a környezetvédelmi szempontok horizontális érvényesítése szükséges. A környezetvédelmi infrastruktúrák teljes kiépítése, a szennyező anyagok környezetbe való jutásának megakadályozása akár a keletkezésük megszüntetésével (cső eleji technológiák) a vízbázisok, a természeti területek, zöldfelületek hathatósabb védelme, a természetvédelem megerősítése, illetve további kiterjesztése, az egészségesebb társadalom felé tett elsőrangú lépés lehet.

A Program céljainak meghatározása a SWOT elemzés megállapításainak figyelembe vételével történt.

A PROGRAM átfogó célkitűzése:

- ***hozzájárulni a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek megteremtéséhez***

Stratégiai célkitűzések:

- Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása.
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata.
- Az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.
- A környezetbiztonság javítása

5. Stratégiai területek

5.1 Az emberi egészség és életminőség környezeti feltételeinek javítása, a környezetterhelés hatásainak csökkentése

5.1.1 Levegőminőség javítása

Célok:

- Légszennyezettség kialakulásának megelőzése.
- A levegő minőségének védelme: a szennyezettség csökkentése.
- A légszennyező anyagok összkibocsátásának csökkentése
- A sérülékeny csoportok, különösen a gyermekek védelmének biztosítása a beltéri levegőminőséggel összefüggő egészségkárosító hatásokkal szemben.

5.1.2 Zajterhelés csökkentése

Célok:

- A stratégiai küszöbértékek (egész napra számított átlagos zajterhelés (Lden) 63 dB, az éjjeli (Léjjel) 55 dB) feletti zajterheléssel érintett lakosok számának csökkentése a közlekedési létesítmények mentén, melyen belül elsőbbséget kell, élvezzen az Lden = 73 dB, Léjjel = 65 dB stratégiai küszöbértékeket meghaladó zajterhelésű területek zajcsökkentése.
- A határérték feletti zajterhelés megszüntetése az ipari és szolgáltató létesítmények környezetében.

5.1.3 Egészséges ivóvíz biztosítása

Célok:

- Ivóvíz-minőségének javítása.
- A közüzemi ivóvízellátás közszolgáltatás biztonságának növelése, a vízkészleteket pazarló és többletköltségekkel járó hálózati veszteségek csökkentése.
- Egészséges ivóvízhez jutás biztosítása minden lakos számára.
- Lakossági tudatosság növelése a csapvíz minőségével, lehetséges kockázataival és a vízhasználati szokásokkal összefüggésben.
- A sérülékeny földtani környezetű ivóvízbázisok védelme.

5.1.4 Szennyvízelvezetés- és tisztítás, szennyvíziszap kezelés, hasznosítás

Célok:

- A szennyvízelvezetés és -tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése a vizek jó állapotának elérése érdekében.
- A szennyvíziszap környezetkímélő kezelése, illetve hasznosítása.
- A települési szennyvíz kezeléséről szóló 91/271/EGK irányelv derogációs követelményeinek teljesítése.

5.1.5 Zöldfelületek védelme, zöldinfrastruktúra fejlesztése

Célok:

- A lakosság zöldterületekkel kapcsolatos elégedettségének növelése a zöldfelületi ellátottság kiterjesztése, a funkciók és „szolgáltatások” minőségi és mennyiségi javítása által.
- Zöldfelületek fenntartható módon való kialakítása, gondozása.
- A zöldinfrastruktúra állapotának javítás.

5.2 Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata

5.2.1 A biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem

Célok:

- Az ökológiai hálózat fenntartása.
- A természetes élőhelyek, a helyi védett természeti területek megőrzése, illetve helyreállítása.
- A meglévő és potenciális zöldinfrastruktúra-elemek fejlesztése az éghajlatváltozás negatív hatásainak mérséklése és az alkalmazkodás elősegítése, a természetes és természetközeli területek közötti átjárhatóság javítása érdekében.
- Az ex lege védett természeti terület természeti állapotának javítása, megőrzése.
- A természet- és tájvédelmi célok érvényesítése a településfejlesztés, illetve –rendezés során, valamint az egyedi hatósági eljárásokban.
- Hazai, őshonos fajok telepítése a zöldterületek kialakítása, parkosítás során.

5.2.2 Talajok védelme és fenntartható használata

Célok:

- A talajkészletek mennyiségének és minőségének fokozott védelme, termékenységének hosszú távú fenntartása a különböző eredetű szennyezések megakadályozásával, a fenntartható talajhasználat ösztönzésével.

5.2.3 Vizeink védelme és fenntartható használata

Célok:

- A felszíni és felszíni alatti víztestek jó állapotának elérése, a velük való hosszú távú és fenntartható gazdálkodás biztosítása.
- A vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme (takarékos vízhasználat elterjesztése, a vizek szennyezőanyag terhelésének csökkentése).
- A vizek többletéből vagy hiányából eredő káros hatások csökkentése, megelőzése.
- A vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezésének csökkentése.
- A természetes fürdővizek minőségét veszélyeztető kockázatok felmérése, csökkentése.
- A vízvisszatartás, -tározás fejlesztése, illetve az árvízvédelmi védképesség megtartása, különös tekintettel a klímaváltozás következtében várható szélsőséges vízjárásra.
- Az ár- és belvizek, illetve aszályok hatásának mérséklése a megelőzés előtérbe helyezésével.

5.3 Az erőforrás-takarékosság és - hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése

5.3.1 A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése

Célok:

- A vásárlói tudatosság szintjének emelése, a fenntartható életmód és fogyasztás iránti igény növelése, a fenntartható fogyasztói szokások térnyerésének ösztönzés.
- A fenntartható életmódra és fogyasztásra való áttérés lehetőségeinek megteremtése.
- A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése.
- Környezetbarát termékek és szolgáltatások népszerűsítése.

5.3.2 Energiatakarékosság és hatékonyság javítása, a megújuló energia hasznosítás növelése

Célok:

- Minimálisra csökkenteni az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terheléseket.
- Az újrahasználat, illetve újrafeldolgozás révén elősegíteni a felhasznált erőforrásoknak a visszaforgatását.
- Megújuló erőforrások részarányának növelése, a bennük található potenciál kihasználása.
- Az országos célkitűzés elérésének ösztönzése. (országos célkitűzés: 2030-ig a megújuló energiaforrás részarányának minimum 21%-ra történő növelése a környezeti szempontok figyelembevételével a bruttó végső energiafelhasználásban).

5.3.3 Hulladékgazdálkodás

Célok:

- Hulladékképződés megelőzése, illetve csökkentése.
- Elkülönített gyűjtés fejlesztése és a hasznosítás növelése (előnyben részesítve az újrahasználatot és az újrafeldolgozást).
- A nem hasznosítható hulladék szakszerű ártalmatlanítása.
- Elkülönített hulladékgyűjtési rendszerek fejlesztése (elkülönített hulladékgyűjtési rendszer létrehozása, fenntartása a háztartásokban képződő üveg-, fém-, műanyag- és papírhulladék vonatkozásában).
- A környezeti szennyezések és a nyersanyag felhasználás csökkentése.

A fenti fő célkitűzések mellett az egyes hulladékáramokra vonatkozó további speciális célok:

Alapvető célkitűzés a hulladékgazdálkodási szakterületet érintő európai uniós előírásoknak való megfelelés a következő, főbb szempontok szerint:

- 2035-re a hulladéklerakóban lerakott települési hulladék mennyiségének arányát derogációval 25% alá kell csökkenteni.
- 2030-ig az egy főre jutó globális élelmiszer-hulladék mennyiségének kiskereskedelmi és fogyasztói szinten 50%-kal való csökkentése.

A 2023 MOHU – MOL Hulladékgazdálkodási vállalásai:

- A MOHU Nyrt. célul tűzte ki 2040-ig, hogy a teljes hazai hulladékmennyiség 65%-át újrahasznosításra kerüljön.
- A MOHU célkitűzése, hogy a lerakóba kerülő szilárdhulladék mennyiségét 2030 a jelenlegi 1/6-ra csökkenti.

5.3.4 Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira

Célok:

- Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, valamint a természetes nyelő-kapacitások megerősítése.
- Az önkormányzat lehetőségeihez mérten, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás megvalósítása. (pl.: tájékoztatás és lakossági felkészítés területe, az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése, hőségtervek kidolgozása, az érzékeny csoport számára speciális ellátás biztosításának kidolgozása, városi „hőségzónák" kijelölése, árvízvédelmi, belvízvédelmi intézkedések, energetikai iránymutatások (fűtés, hőszivattyús házak építése stb.), csapadékvíz-elvezetés fejlesztése nagy esőzések esetén, jégkár elleni intézkedések, aszály-monitoring tervek kidolgozása, stb.).
- Az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek bővítése, a megelőzési és alkalmazkodási intézkedésekkel kapcsolatos tájékozottság növelése.

5.3.5 Az agrárgazdaság és erdőgazdálkodás környezeti aspektusai

Célok:

- A mezőgazdasági eredetű környezetterhelés csökkentése.
- A természet- és környezetkímélő gazdálkodási módok elterjesztése.
- Erdősített területek arányának növelése, zöldfolyósó hálózat kialakítása.

5.3.6 Az épített környezet védelme

Célok:

- A meglévő építmények fenntartása, hasznosítása.
- A helyi és országos védettségű épületek állagmegóvása.

5.3.7 Az ásványkincsekkel való gazdálkodás környezeti szempontjai

Célok:

- Az ásványi nyersanyagok kitermelése és hasznosítása során a környezetterhelés csökkentése és a környezeti károk megelőzése. A korábban keletkezett környezeti igénybevételek megszüntetése.

5.3.8 Közlekedés és környezet

Célok:

- A közlekedési-szállítási eredetű környezetterhelés csökkentése - kiemelten a közlekedési eredetű légszennyezőanyagok (nitrogén-oxidok, kisméretű szálló por) kibocsátásának csökkentése.
- A közösségi közlekedés igénybevételi részarányát érintő romlási folyamatok mérséklése, lehetőség szerint megállítása.
- A közlekedési-szállítási igények csökkentése, az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése (pl.: kerékpárút hálózat bővítése).

5.3.9 Turizmus és környezet

Célok:

- Magas minőségű, élményszerű, interaktív és autentikus ökoturisztikai szolgáltatás biztosítása, a turisztikai infrastruktúra fejlesztése a természetvédelmi szempontok sérelme nélkül (az ökológiai sokféleség, a környezeti állapot fenntartása).
- A természeti értékek bemutatása, a lakosság folyamatos, aktuális információkkal való ellátása, a környezettudatos és egészséges életmód iránti társadalmi felelősségvállalás, a természeti-kulturális értékek védelme, megőrzése iránti elkötelezettség tudatosítása, kialakítása, erősítése.
- A turizmus kedvezőtlen környezeti hatásainak csökkentése.

5.4 A környezetbiztonság javítása

5.4.1 Kémiai biztonság

Célok:

- A vegyi anyagok egészségre, környezetre gyakorolt (együttes) hatásának megismerése.
- A vegyi anyagok által okozott káros hatások és veszélyek csökkentése a teljes életciklusukban.
- A sérülékeny lakossági csoportok (pl. gyermekek, terhes nők) magasabb szintű védelme a vegyi anyagok káros hatásaitól.
- Az ipar és a lakosság vegyi anyagokkal kapcsolatos mértéktartó, tudatos magatartásának kialakítása.

5.4.2 Környezeti kármegelőzés és kárelhárítás

Célok:

- A környezeti károk megelőzése.
- A természeti és emberi eredetű veszélyekből eredő kockázatok csökkentése.
- A veszélyes, kockázatot jelentő emberi tevékenységek biztonságának növelése. A bekövetkezett környezetkárosodás felszámolása, a következmények enyhítése, csökkentése, elhárítása, az eredeti állapot helyreállítása.
- A kárelhárításban, védekezésben érintett szervezetek működtetése, együttműködésének fejlesztése.

6. A Program stratégiai eszközei

A Program stratégiai célkitűzéseinek megvalósítását a stratégiai eszközök segítik.

Stratégiai eszközök:

- környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése
- társadalmi részvétel, környezeti információ
- tervezés

6.1 Környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése

A belső motiváltságon alapuló környezettudatos viselkedés hosszú évek több irányból érkező tudatformálásnak a hatására alakul ki. A környezeti tudat kialakításában életkortól függően más és más eszközök lehetnek a segítségünkre. Ilyen eszközök a

- családi nevelés
- intézményes oktatás (gyermek- és fiatalkor)
- média

➢ *Családi nevelés:*

Jövőnk szempontjából alapvető jelentőségű, hogy a felnövekvő generációk természethez, környezethez való viszonyát sokkal magasabb szintre emeljük. A természet tiszteletére való nevelést a kisgyermek születésétől kell kezdeni. Értelme kibontakozásával párhuzamosan az alapvető normák beépítését (nem szemetelünk, nem tépjük le a virágokat, rendben tartjuk környezetünket stb.) el kell végezni. Jó esetben ez a családban így történik.

➢ *Intézményes oktatás:*

Felnőttkorban már nagyon nehéz a környezethez való viszonyt megváltoztatni, ezért meghatározó – a családon kívül – az iskola és az óvoda szemléletformáló szerepe. Sőt, az oktatási intézményekben megismert szemléletet a gyerekek hazaviszik, ez jó esetben némi változást eredményez szüleik gondolkodásmódjában is. Az óvoda és iskola pedagógiai programjának fontos eleme kell, hogy legyen a környezeti nevelés.

Az általános iskola alsó tagozatában a környezetismeret és az osztályfőnöki órák keretében van lehetőség a környezet- és természetvédelem kérdéseivel foglalkozni. Az osztálykirándulások, a természetben - pl. erdőben, vízparton - megtartott órák az ott szerzett élmények segítségével hozzájárulhatnak a szemlélet elmélyítéséhez. Felső tagozatban a földrajz, a biológia, a kémia, a fizika és az osztályfőnöki órák az aktuális tananyaghoz kapcsolódóan keretet adnak a környezetvédelem kérdéseinek már elmélyültebb, de a gyerekek életkorának megfelelő szintű tárgyalására. A szaktárgyi órákon kívül érdemes ökológiai szakkört szervezni. Terepen végzett megfigyelések, téli madáretetés, önálló kiselőadások tartása, stb. színes program lehet az érdeklődő tanulók számára. Ha módjában áll az iskolának, - esetleg önkormányzati segítséggel - érdemes iskolakertet kialakítani, melyben különböző növényi társulások bemutatására, tanulmányozására van lehetőség. A tápanyag

utánpótlás biztosítására ki lehet egy kisebb komposztálót is alakítani, ahova a gyerekek akár otthonról is hozhatják a szerves konyhai hulladékot. (Ezzel a szelektív hulladékgyűjtés is részben megalapozható.)

Régóta jól működő tevékenység az iskolák által szervezett papírgyűjtés gyűjtése, melyre a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV törvény (továbbiakban: Ht.) 12 § (2a) bekezdése az irányadó, mely alapján a nevelési-oktatási intézmény, illetve a szakképző intézmény papírhulladék gyűjtése céljából évente legfeljebb 2 alkalommal, és alkalmanként legfeljebb 5 nap időtartamban papírhulladék-gyűjtési kampányt szervezhet, amelynek során a papírhulladékot a vele jogviszonyban álló gyermektől, tanulótól gyűjtésre vonatkozó hulladékgazdálkodási engedély nélkül, a területén kialakított átvételi helyen átveheti. Az átvett papírhulladék kezeléséről a nevelési-oktatási intézmény a 31. § (2) bekezdése szerint, a 31. § (5) bekezdése alkalmazásával gondoskodik.
Ez kiegészülhet a fém hulladékok gyűjtésével is. Érdemes az elhasznált elemek gyűjtését is megszervezni, tárolásuk helyigénye kicsi, de az elszállítást, megsemmisítést biztosítani kell. Az országban több olyan cég is található, amelyek ezzel a tevékenységgel foglalkoznak. A tanulók motiválásában szerepe lehet a leadott darabszámokhoz kapcsolódó tanári, igazgatói dicséreteknek is. Az elemek gyűjtése megfelelő műanyag vagy karton dobozok kihelyezésével kiterjeszthető kereskedelmi egységekre is, így a felnőtt lakosság is bevonható az akcióba. A fém, és használt elem gyűjtésére vonatkozóan a Ht. 12 § (2) bekezdése az irányadó, mely szerint a gyűjtő – a (2a) és (2c) bekezdésben, valamint a 28. § (5) bekezdésében meghatározott kivétellel – tevékenységét gyűjtésre vonatkozó hulladékgazdálkodási engedéllyel végzi.

- *Média*

Az allergiás, asztmás megbetegedések számának rohamos emelkedése kapcsán a figyelem középpontjába kerültek az allergizáló polleneket termelő növények, főleg legagresszívebben ható képviselőjük, a parlagfű. Egy szál virágzó parlagfű több milliárd virágpor szemcsét képes a levegőbe juttatni, melyből légköbméterenként ötven pollen szemcse már elegendő allergiás reakció kiváltására. Bár a parlagfű kiirtása az ország területéről csak kormányzati szinten és több éves következetes munkával valósítható meg, nagyon fontosak a térségi, települési szinten szervezett akciók is. Ebben nagy segítségre lehet a média, a helyi média is szervezhet az iskolák bevonásával parlagfű gyűjtési akciót.

Akár osztályok közötti, egyéni verseny is hirdethető, melyben a legtöbb növényt begyűjtők jutalma pl. osztálykirándulás, kerékpár, különböző sporteszközök, stb. lehet. A parlagfű-mentesítési akció kiterjeszthető a felnőtt lakosságra is, a begyűjtött parlagfűért cserébe virágpalántákat, cserjéket esetleg facsemetéket is adhat az önkormányzat. (Ezek származhatnak a környékbeli kertészetek felajánlásaiból is.) Nagyon fontos, hogy a parlagfüvet még a virágzás előtti időszakban, és akkor is lehetőleg kesztyűben gyűjtsék, ugyanis a bőrrel való kontaktus kapcsán is kialakulhat túlérzékenység.

6.2 Társadalmi részvétel, környezeti információ

Mivel a település vonatkozásában a környezeti adatok, a fejlesztési elképzelések és az orvoslás hatósági eszközei az önkormányzatnál, illetve a polgármesteri hivatalban futnak össze/jelennek meg, így a polgárbarát települési önkormányzatnak nem csak lehetőségei, de feladatai is vannak ezen a

téren. Ilyen eszközök a nyilvánosság biztosításán túl, az éves környezeti állapot jelentések közzététele és indokolt esetekben a *lakossági fórumok* meghirdetése a tájékoztatás oldaláról.

Ezen túlmenően számos kezdeményezést lehet támogatni pl. táborok*, környezeti nevelő programok, rendezvények,* a kulturált szabadidő eltöltését – s így a környezeti nevelést is – szolgáló parkok; erdei óvoda és iskola programok szervezése az intézmények számára; zöldterület illetve játszótér fejlesztések/korszerűsítések, amelyek közvetetten szolgálják a környezeti nevelés ügyét. Kiadványok megjelentetésének támogatásával az önkormányzat hozzájárulhat a szélesebb rétegek természeti környezetünkről való ismeretterjesztéséhez.

Az Európai Autómentes Nap rendezvényei nem csak a kerékpáros közlekedés népszerűsítésében, de a környezettudatosságra nevelésre is jó alkalom lehet.

Évente egy-két alkalommal pl. szemétgyűjtési akció rendezhető, amikor a település külterületéről is megkísérlik eltávolítani az illegálisan lerakott szemetet. Ezekbe az akciókba érdemes bevonni az iskolásokat.

Számtalan lehetőség kínálkozik még a felsoroltakon kívül is a környezeti nevelésben, melyek feltárása és kidolgozása az önkormányzat, a pedagógusok és a civil önszerveződő csoportok együttműködése által valósítható meg.

6.3 Környezetvédelmi tervezés a területpolitikában

A korszerű környezetpolitika előrelátó, célorientált és integrált megközelítést, a különböző területi szintek és az ágazatuk közötti egyeztetett tervezést, program készítést és megvalósítást igényel. A környezetvédelmi törvény ennek szellemében rendelkezik a települési önkormányzat környezetvédelmi programalkotásának kereteiről és rendjéről. A törvény előírja a környezetvédelmi program – magasabb szintű környezetvédelmi tervek kiadását követően történő –- felülvizsgálatát, értékelését, és ennek megfelelően a szükségessé váló tervezési módosításokat.

A folyamatosan alkalmazott stratégiai tervezési módszerek helyi szinten is jó lehetőséget biztosítanak a környezeti célok, prioritások és probléma-megoldási módozatok pontosabb mérlegelésére. A stratégiai tervezés alkalmas az állandóan változó külső környezet új kihívásaihoz történő alkalmazkodás elősegítésére, a környezetvédelem eszköztárát gazdagító új megoldások folyamatos elsajátítására.

Ugyanekkor a számításba vehető alternatívák feltárása révén lehetőséget nyújt a különböző környezeti kockázatok csökkentésére, illetve megelőzésére, a szükséges pénzügyi források, költségvetési igények pontos megfogalmazására, az erőforrások pontos hasznosítására.

Érvényesülnie kell a "szennyező fizet" elvnek. A szabályozás alapja a legtöbb esetben egy-egy helyi regionális szinten megjelenő környezeti probléma megoldása. A szabályozás hatékonyságának javítását csak akkor lehet elérni, ha a kiválasztott eszközök megfelelnek a megoldandó probléma jellegének. Hatékonysági szempontból elengedhetetlen, hogy a szabályozási rendszer bizonyos elemei tükrözzék a helyi és regionális környezeti problémák sajátosságait. Ennek érdekében folyamatosan át kell tekinteni a környezetvédelem ösztönző és finanszírozási rendszerének

működését települési szinten is. Helyi szinten szükséges a környezetvédelmi finanszírozási rendszer meghatározása, évente a meghatározott környezetvédelmi feladatokhoz igazított költségvetési keret meghatározása. A környezetvédelmet önálló szakfeladatként kell elismerni és számára az éves költségvetésben önálló keretet (alapot) kell biztosítani. Szükséges a környezetvédelmi önkormányzati rendelet megfelelő alkalmazása is.

6.4 Környezetvédelmi tervezés a településpolitikában

A településtervezés célja – bizonyos korlátok közé rendezve – a település fejlődésének elősegítése, az élhető, egészséges települési környezet létrehozása, illetve biztosítása.

A település harmonikus fejlesztése, a fenntarthatósági szempontok érvényesülésének településfejlesztési, településrendezési eszközökkel való elősegítése a különböző nemzetközi szervezetek és az EU szakpolitikáiban is egyre hangsúlyosabb szerephez jut.

Az egészséges környezethez való jog érvényesítésének egyik eszköze az önkormányzat által végzett településrendezési tevékenység. A magyar építészetről szóló 2023. évi C. törvény szerint a településfejlesztés és -rendezés célja a lakosság életminőségének és a település versenyképességének javítása érdekében a fenntartható fejlődést szolgáló településszerkezet és a jó minőségű környezet kialakítása, a természeti, táji és építészeti értékek gyarapítása és védelme, valamint az erőforrások kíméletes és környezetbarát hasznosításának elősegítése.

A környezetvédelmi törvény szerint a települési önkormányzat a fejlesztési feladatai során érvényesíti a környezetvédelem követelményeit, elősegíti a környezeti állapot javítását. Ennek egyik eszköze a településtervezéshez is kapcsolódó települési környezetvédelmi program.

7. A Települési Környezetvédelmi Program finanszírozás eszközei

TOP PLUSZ- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz

KEHOP PLUSZ- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz

IKOP PLUSZ- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz

GINOP PLUSZ - Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz

DIMOP PLUSZ – Digitális Megújulás Operatív Program Plusz

Javasolt a kitűzött célok, programok megvalósításához a külső források mellett, saját források biztosítása is (pl.: önkormányzati környezetvédelmi alap, hazai finanszírozásból: Tisztítsuk meg az országot! Illegális hulladékfelszámolási pályázat; TeSzedd! hulladékgyűjtési akció).

8. A Program végrehajtása

I. Az emberi egészség és az életminőség környezeti feltételeinek javítása, a környezetterhelés hatásainak csökkentése

- Levegőminőség javítása
- Zajterhelés csökkentése
- Ivóvízminőség javítás
- Szennyvízelvezetés- és tisztítás
- Zöldfelületek védelme

II. Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata

- Természet- és tájvédelem
- Talajok védelme
- Vizeink védelme
- Környezeti kármentesítés

III. Az erőforrás-takarékosság és a - hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése

- Környezettudatos termelés előmozdítása
- A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése
- Energiatakarékosság és hatékonyság javítása, a megújuló energia-hasznosítás növelése
- Hulladékgazdálkodás hatékonyságának javítása
- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira
- Az agrárgazdaság és erdőgazdálkodás környezeti aspektusainak javítása
- Az ásványkincsekkel való gazdálkodás környezetei szempontjai
- Közlekedés és környezet
- Turizmus és környezet

1. Az emberi egészség és az életminőség környezeti feltételeinek javítása, a környezetterhelés hatásainak csökkentése

Cél	Cselekvési Program
Levegőminőség javítása	Távhőellátás dekarbonizációja
	Tömegközlekedés elektromos meghajtás irányba történő fejlesztése és klímasemleges pályaudvar kialakítása
	Elektromos töltőhálózat fejlesztése
	Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése: Biomassza, biogáz erőművek-, naperőmű parkok létrehozása, geotermikus energia szektor fejlesztése, energianövények telepítése a belvízjárta területeken
	Napelemes erőmű létrehozása 2 MWp, vagy nagyobb méretben
	Dombóvár komplex, megújuló energia hasznosítására vonatkozó stratégiájának kidolgozása
	Később létrehozandó újabb megújuló energia erőmű(vek)
	Önkormányzati járműflotta cseréje alacsony szén-dioxid kibocsátású járművekre
	Település kerékpárforgalmi hálózati terv készítése (KHT)
	Kerékpáros létesítményfejlesztés, hálózat fejlesztés, úthálózattal való összehangolás
	Szőlőhegyi kerékpárút II. ütem létrehozása
	Lobbitevékenység erősítése az autópálya/gyorsforgalmi út (Kaposvár-Dombóvár) és a kötött pályás közlekedés fejlesztése céljából
	Közlekedési infrastruktúra fejlesztés: Távolsági buszvégállomás és Hunyadi téri buszmegálló fejlesztése
	Mágocsi elkerülő út építése
Zajterhelés csökkentése	Tömegközlekedés elektromos meghajtás irányba történő fejlesztése és klímasemleges pályaudvar kialakítása
	Elektromos töltőhálózat fejlesztése
Egészséges ivóvíz biztosítása	Térségi összefogás ösztönzése a talajvízszint csökkenésének megállítására, tározókapacitások kialakítására
	Lakóövezetek bővítése, infrastrukturális fejlesztése: új utcák esetében
Szennyvízelvezetés- és tisztítás, szennyvíziszap kezelése, hasznosítás	Szennyvíziszap hasznosítási lehetőségeinek és energia előállítására alkalmas művek kialakításának lehetőségeinek feltárása, üzleti terv
	Városi közműrendszerek fejlesztése: felszíni vízrendezés, új utcák közművesítése
	Lakóövezetek bővítése, infrastrukturális fejlesztése: új utcák esetében
	Csapadékvíz elvezető rendszer fejlesztése: Kertváros, Belváros, Szuhay, Újdombóvár, Szőlőhegy
	Szennyvízhálózat fejlesztése: Gunarasfürdő
Zöldfelületek védelme, zöldinfrastruktúra fejlesztése	Bel- és külterületi zöldfelületek alakítása
	Városi zöldterületi fejlesztések: Zöldfelület rekonstrukció, Nyerges-erdő fejlesztése, Szigeterdő fejlesztése, Belvízjárta területek beültetése energianövényekkel
	Térségi összefogás ösztönzése a talajvízszint csökkenésének megállítására, tározókapacitások kialakítására
	Aszálykezelési terv
	Nyerges-erdő ökoturisztikai fejlesztése

Cél	Cselekvési Program
	Szigeterdei közösségi tér komplex fejlesztése
	Szállásréti-tó közösségi tér fejlesztése
	Illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése

2. Természeti értékek és erőforrások védelme, helyreállítása, fenntartható használata

Cél	Cselekvési Program
A biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem	Természeti ökoszisztémák védelme
	A klímaváltozásra érzékenynek tartott élőhelyek és fajok prioritási listáinak kialakítása
	A vizes élőhelyek vízmegtartó képességének helyreállítása, esetleges vízpótlási lehetőségek kidolgozás
	Mezővédő erdősávok telepítése
Talajok védelme és fenntartható használata	Térségi összefogás ösztönzése a talajvízszint csökkenésének megállítására, tározókapacitások kialakítására
	Természeti ökoszisztémák védelme
Vizeink védelme és fenntartható használata	Komplex térségi és helyi vízgazdálkodási terv megalkotása, amely a víz helybentartására helyezi a fő hangsúlyt, beépít „nature based” elemeket és teret ad a kistérségi vízvisszatartásnak (lehetséges civil összefogások)
	Térségi összefogás ösztönzése a talajvízszint csökkenésének megállítására, tározókapacitások kialakítására
	Mezőgazdasági vízigény csökkentési terv
	Később megvalósítandó vízgazdálkodási létesítmények
	Városi közműrendszerek fejlesztése: felszíni vízrendezés, új utcák közművesítése
	Csapadékvíz elvezető rendszer fejlesztése: Kertváros, Belváros, Szuhay, Újdombóvár, Szőlőhegy
	Aszálykezelési terv
Környezeti kármentesítés	Komplex, épített környezeti sérülékenységet feltáró felmérés és intézkedési terv
	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása
	Illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése

3. Az erőforrás-takarékosság és a - hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése és körforgásos működésének erősítése

Cél	Cselekvési Program
A környezettudatos termelés előmozdítása, a cselekvési terv megvalósítását segítő humán erőforrás fejlesztés	Zöld városfejlesztésért felelős tanácsnoki pozíció a stratégiák koordinálása céljából
	Klímareferens és környezetvédelmi technikusi pozíció létrehozása az operatív munkavégzésre
	Klímavédelmi térségi fórum/platform létrehozásának támogatása és megvalósítása
	Térségi tájépítész pozíció létrehozása közös finanszírozásból
A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése és az ehhez kapcsolódó szemléletformálás	Szemléletformálással foglalkozó szervezetek, illetve munkatársainak képzése/fejlesztése
	Alacsony iskolai végzettségű, valamint rendszeres jövedelemmel nem rendelkező lakosság számára hangsúlyozott, energia használattal kapcsolatos tájékoztatás és oktatás tartása
	Helyi médiafelületek stratégia mentén összeállított terv szerint, tudatos, koncepcionális használata
	Lakossági tájékoztatási rendszer kidolgozása és működtetése
	Háztartási gépcsere program támogatása
	Hulladékgazdálkodás fontosságának tudatosítása a helyi lakosság körében
	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – térségi szociális ellátórendszer fejlesztése
	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – iskolai oktatást támogató fejlesztések
	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – korai nevelést támogató fejlesztések
	Rendezvények, programok a lakosság ösztönzésére a zöld energiák alkalmazása / zöldítés terén
	Szőlőhegyi kerékpárút II. ütem megépítése
	Kerékpáros közlekedési mód ösztönzése szemléletformálással
Energiatakarékosság és -hatékonyság javítása, a megújuló energia-hasznosítás növelése	Napelemes erőmű létrehozása 2 MWp, vagy nagyobb méretben
	Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése: Biomassza, biogáz erőművek-, naperőmű parkok létrehozása, geotermikus energia szektor fejlesztése, energianövények telepítése a belvízjárta területeken
	Távhőellátás dekarbonizációja
	Energiaközösség rendszerének kialakítása a Város és Ipari park esetében
	Dedikált energiapont és/vagy pályázati programiroda létrehozása
	Dombóvár komplex, megújuló energia hasznosítására vonatkozó stratégiájának kidolgozása
	Később létrehozandó újabb megújuló energia erőmű(vek)
	Dombóvár Város Önkormányzata aggregátori szerepének megerősítése energetikai együttműködések, energiaközösségek létrehozásának előmozdításában
	Önkormányzati épületek energiafelhasználási és épületenergetikai jellemzőit tartalmazó adatbázis létrehozása
	Energiahatékonysági fejlesztések végrehajtása az önkormányzati épületállomány esetében
	Beruházást nem igénylő mérési rendszer bevezetése

Cél	Cselekvési Program
	Vállalati szektor TAO adókedvezmény igénybevételének ösztönzése (energetikai célú adókedvezmény, TAO-ból finanszírozott energetikai fejlesztések)
	Közvilágítás fogyasztás csökkentő további fejlesztése
	Szociálisan hátrányos helyzettel érintett lakóingatlanok energiafelhasználási és épületenergetikai jellemzőit tartalmazó adatbázis létrehozása
	Későbbi energiaszegénységet célzó intézkedések
	Középületek energetikai felújítása
	Városüzemeltetés digitális fejlesztése
	Sportlétesítmények energetikai célú fejlesztése
	Bérlakásprogram: Belvárost övező és Tüskei városrészben közterület fejlesztés és bérlakások felújítása
	Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron
	Belvárosi akcióterület fejlesztése: középületek fejlesztése
	Szőlőhegyi közösségi ház energetikai fejlesztése
Hulladékgazdálkodás	Kerti és fás szárú hulladékstratégiai koncepció/program kidolgozása
	Szennyvíziszap hasznosítási lehetőségeinek és energia előállítására alkalmas művek kialakításának lehetőségeinek feltárása, üzleti terv
	Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron
	Illegális hulladéklerakók felszámolása, területek kármentesítése
Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira	Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése: Biomassza, biogáz erőművek-, naperőmű parkok létrehozása, geotermikus energia szektor fejlesztése, energianövények telepítése a belvízjárta területeken
	Tömegközlekedés elektromos meghajtás irányba történő fejlesztése és klímasemleges pályaudvar kialakítása
	Elektromos töltőhálózat fejlesztése
	Önkormányzati járműflotta cseréje alacsony szén-dioxid kibocsátású járművekre
	Település kerékpárforgalmi hálózati terv készítése (KHT)
	Kerékpáros létesítményfejlesztés, hálózat fejlesztés, úthálózattal való összehangolás
	Távhőellátás dekarbonizációja
	Napelemes erőmű létrehozása 2 MWp, vagy nagyobb méretben
	Később létrehozandó újabb megújuló energia erőmű(vek)
	Települési hőségterv kidolgozása
	Egészségmegőrző programok szervezése, lebonyolítása – elsősorban az éghajlatváltozásnak leginkább kitett, idősödő korosztályok részére
	FVS és annak megvalósításához szükséges településfejlesztési stratégiai dokumentumok elkészítése Dombóváron
	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – korai nevelést támogató fejlesztések

Cél	Cselekvési Program
	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – iskolai oktatást támogató fejlesztések
	Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztések – térségi szociális ellátórendszer fejlesztése
	Dombóvár komplex, megújuló energia hasznosítására vonatkozó stratégiájának kidolgozása
	Szennyvíziszap hasznosítási lehetőségeinek és energia előállítására alkalmas művek kialakításának lehetőségeinek feltárása, üzleti terv
	Rendezvények, programok a lakosság ösztönzésére a zöld energiák alkalmazása / zöldítés terén
Az agrárgazdaság környezeti aspektusai	Mezőgazdasági vízigény csökkentési terv
	Aszálykezelési terv
	Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron
	Kerti és fás szárú hulladékstratégiai koncepció/program kidolgozása
	Térségi összefogás ösztönzése a talajvízszint csökkenésének megállítására, tározókapacitások kialakítására
	Ökológiai komplex tájhasználat kialakítása a mezőgazdaságban
Az erdőgazdálkodás környezeti aspektusai	Mezőgazdasági vízigény csökkentési terv
	Aszálykezelési terv
	Körforgásos gazdálkodás - Járási szintű zöldhulladék üzem kialakítása Dombóváron
	Térségi összefogás ösztönzése a talajvízszint csökkenésének megállítására, tározókapacitások kialakítására
Az ásványkincsekkel való gazdálkodás környezeti szempontjai	Távhőellátás dekarbonizációja
	Napelemes erőmű létrehozása 2 MWp, vagy nagyobb méretben
	Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése: Biomassza, biogáz erőművek-, naperőmű parkok létrehozása, geotermikus energia szektor fejlesztése, energianövények telepítése a belvízjárta területeken
	Szennyvíziszap hasznosítási lehetőségeinek és energia előállítására alkalmas művek kialakításának lehetőségeinek feltárása, üzleti terv
	Dombóvár komplex, megújuló energia hasznosítására vonatkozó stratégiájának kidolgozása
	Később létrehozandó újabb megújuló energia erőmű(vek)
Közlekedés és környezet	Település kerékpárforgalmi hálózati terv készítése (KHT)
	Kerékpáros létesítményfejlesztés, hálózat fejlesztés, úthálózattal való összehangolás
	Tömegközlekedés elektromos meghajtás irányba történő fejlesztése és klímasemleges pályaudvar kialakítása
	Elektromos töltőhálózat fejlesztése
	Önkormányzati járműflotta cseréje alacsony szén-dioxid kibocsátású járművekre
	Lobbitevékenység erősítése az autópálya/gyorsforgalmi út (Kaposvár-Dombóvár) és a kötött pályás közlekedés fejlesztése céljából
	Később megvalósítandó közlekedési infrastruktúraépítések, fejlesztések
	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása
	Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag - Ipari-logisztikai/gazdasági akcióterület fejlesztése

Cél	Cselekvési Program
	Településkép javítását célzó programcsomag
	Járási szintű kutyamenhely kialakítása Dombóváron
	Közlekedési infrastruktúra fejlesztés: Távolsági buszvégállomás és Hunyadi téri buszmegálló fejlesztése
	Mágocsi elkerülő út építése
	Nyerges-erdő fejlesztése
Turizmus és környezet	Fenntartható turizmus feltételeinek javítása: Nyerges-erdő ökoturisztikai fejlesztése, Szigeterdei közösségi tér komplex fejlesztése, Szállásréti-tó közösségi tér fejlesztése
	Helyi médiafelületek stratégia mentén összeállított terv szerint, tudatos, koncepcionális használata
	Egészségipar összekötése az idegenforgalmi/ turisztikai lehetőségekkel - Gunaras – akcióterületi fejlesztése
	Sportlétesítmények energetikai célú fejlesztése
	Műemléki, védett ingatlanok turisztikai, közösségi célú hasznosítása
	Fenntartható humán fejlesztések - munkaerőpiaci pillér, helyi identitást erősítő, közösségi programok pillér, településmarketing
	Közösségi terek infrastrukturális fejlesztése: Belváros, Szállásréti-tó
	Városi zöldterületi fejlesztések: Zöldfelület rekonstrukció, Nyerges-erdő fejlesztése, Szigeterdő fejlesztése, Belvízjárta területek beültetése energianövényekkel

9. A Program végrehajtásának nyomon követése, monitoring

Az elért eredmények nyomon követésére mutatószámokat használunk. Referenciapontként a 2019-2020. évi adatokat jelöljük meg, a Program következő felülvizsgálatánál ezeket a mutatókat hasonlíthatjuk össze az eltelt időszakra vonatkoztatva. A Program indikátorai úgy kerültek kialakításra, hogy azok egyértelmű és hozzáférhető adatokra támaszkodjanak, azaz az indikátorok változását az adatok egyértelmű változásához lehessen kötni.

Az emberi egészség és az életminőség környezeti feltételeinek javítása, a környezetterhelés hatásainak csökkentése

- Légszennyezőanyag kibocsátás a bejelentett emissziós pontforrások alapján (tonna)
- A település levegőjének NO_2 szennyezettsége ($\mu g/ m^3$)
- Lakossági SO_2 kibocsátás gáztüzelés során (kg/év)
- Lakossági CO_2 kibocsátás gáztüzelés során (t/év)
- Közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)
- Háztartásokból közcsatornán elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m^3)
- Közcsatornában elvezetett összes szennyvíz mennyisége (1000 m^3)
- Egy lakosra jutó városi zöldterület (m^2/fő)
- Naperőműparkok villamosenergia termelése (kWh)

Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata

- Helyi jelentőségű védett természeti területek kiterjedésének esetleges változása (ha)
- Képződő települési szilárd hulladék mennyisége (tonna)
- Képződő szelektív hulladékok mennyisége (tonna)
- Magterület, ökológiai folyosó nagysága, kiterjedésének esetleges változása (ha)

Az erőforrás-takarékosság és a - hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése és körforgásos működésének erősítése

- Szolgáltatott összes villamos energia mennyisége (1000kWh)
- A háztartások részére szolgáltatott villamos-energia mennyisége (1000 kWh)
- Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (1000 m^3)
- Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (1000 m^3)
- Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m^3)
- Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m^3)

Az emberi egészség és az életminőség környezeti feltételeinek javítása, a környezetterhelés hatásainak csökkentése	**Bázisév**	**2030. év**	**Tendencia**
Légszennyezőanyag kibocsátás a bejelentett emissziós pontforrások alapján (tonna)	8 414		
A település levegőjének NO_2 szennyezettsége ($\mu g/ m^3$)	16		
SO_2 kibocsátás gáztüzelés során (kg)	1 900		
CO_2 kibocsátás gáztüzelés során (t)	22 000		
Közcsatornában elvezetett összes szennyvíz mennyisége (1000 m^3)	839		
Közcsatornában háztartásokból elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m^3)	531		
Közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	8 286		
Közcsatornába bekapcsolt lakások száma (db)	7 917		
Egy lakosra jutó városi zöldterület (m^2/fő)	30		
Naperőmű parkok villamos energia termelése (kWh)	0		
Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata			
Helyi jelentőségű védett természeti terület kiterjedése (ha)	742,26		
Képződő települési szilárd hulladék mennyisége (tonna)	4 975		
Képződő szelektív hulladékok mennyisége (tonna)	536,776		
Magterület, ökológiai folyosó nagysága (ha)	837		
Az erőforrás-takarékosság és a - hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése és körforgásos működésének erősítése			
Szolgáltatott összes villamos energia mennyisége (1000kWh)	44 226		
A háztartások részére szolgáltatott villamos energia mennyisége (1000kWh)	19 990		
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (1000 m^3)	11 210		
Az összes szolgáltatott gáz mennyiségéből a háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége (1000 m^3)	4 902		
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m^3)	715		
Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m^3)	596		

Irodalomjegyzék

1. V. Nemzeti Környezetvédelmi Program (2021-2026)
2. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv (2021-2026)
3. Megyei Környezetvédelmi Program
4. Dombóvár Településfejlesztési Koncepció és Integrált Településfejlesztési Stratégia I. kötet (2015)
5. Dombóvár Településfejlesztési Koncepció és Integrált Településfejlesztési Stratégia II. kötet (2015)
6. Dombóvár Településfejlesztési Koncepciója Örökségvédelmi Hatástanulmány (2015)
7. Ivanich Terv (2014-2020)
8. Turisztikai Megvalósíthatósági Tanulmány (2017)
9. Szuhay-domb vízelvezetésére szóló megvalósíthatósági tanulmány (2016)
10. Településrendezési Terv (2019)
11. Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve (VGT3)
12. Dombóvár Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája (2022-2027)
13. Dombóvár Zöld átállás menetrend (2024)
14. Dombóvár Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterve (2025)